

DİLÂVER CEBECİ

DEVRANNÂME

Seyyah-ı Fakîr Evliyâ Çelebi

BILGEOĞUZ

11
YILDIZ ESERLERİ

DEV RANNÂME

Seyyah-ı Fakir

Evliya Çelebi

Doç. Dr. DİLÂVER CEBECİ

Yazar:
Doç.Dr. Dilâver Cebeci
Yayın Yönetmeni:
Oğuzhan Cengiz
Editör:
Ayla Cebeci
Kapak Tasarımı
Hüseyin Özkan
Dizgi
Şaban Demirciler
Mizanpaj
Adem Şenel

© Bu kitabın yayın hakkı, yazarıyla yapılan sözleşme gereği Bilgeoğuz Yayınları' na aittir. Kaynak gösterilmeden kitaptan alıntı yapılamaz. Yayınevinin yazılı izni olmadan radyo ve televizyona uyarlamaz. Oyun, CD ya da manyetik bant haline getirilemez, fotokopi ya da herhangi bir yöntemle çoğaltılamaz.

İrtibat: Alemdar Mahallesi Molla Fenari Sokak 41/A

Cağaloğlu / İSTANBUL

Tel: 0212 527 33 65 - 66 Faks: 0212 527 33 64

e-mail: bilgi@bilgeoguz.com.tr

DİLÂVER CEBECİ

Dilâver Cebeci 1943 yılında KELKİT' in DAYISI köyünde doğdu. Annesinin köyü ise "TÜRKMEN OYMAKLARINDAN BİR AİLENİN ADINI TAŞIYAN" MELİŞAN KÖYÜ dür. Cebeci' nin dedesi olan, bu bölgenin önemli ailelerinden "SELİM HOCA "da bu köydendir. Fakat maalesef bu eski köyün adı bugün değiştirilmiş ve yerine başka bir ad konulmuştur. Bu köyün adında kayıtlara göre "MELİŞAN" veya "ELMELİK" ihtilafı da vardır. Annesinin köyü, cemaat adı olarak bildiğimiz "Meleş", "Melaş", "Melekşalı" veya "Melikşalı" kelimelerinden Melişan' a dönüşmüş olmalıdır. Bu köydeki aşiretin parçaları, aynı zamanda İçel, Adana, Tarsus sancakları ile Saruhan sancağı (Gördes kazası)‘ında da bulunmaktadır. Buralar tamamen Türklerin oturduğu köylerdir. Babasının ve kendisinin köyü Kelkit ‘e tabi köylerden "Dayısı" köyüdür. Bu köy 1516 ‘da ıssız ve harap bir köydü. 1530 ‘da köyde 7 sipahizade, 1592 ‘de 10 nefer, 7 sipahizade bulunmaktaydı. Ürünleri buğday, arpa ve sebze, geliri 1516' da tahminen 2000 akçe iken 1530' da 2225' e 1591 ‘de 5999 ‘a yükselmiştir. Bugün ilçe merkezine bağlıdır. Birçok akrabasının bulunduğu köyün adı savaştan manasına gelen "DELİLER" köyüdür.

Dilâver Cebeci 5 yaşında iken ailesiyle birlikte KIRIKKALE' ye gelip gelip yerleşmiştir. Gençlik çağları burada geçmiştir. Fikir ve sanat hayatının şekillenmesinde KIRIKKALE ‘nin çok önemli bir yeri vardır. Kardeşleri ve bazı akrabaları hâlâ KIRIKKALE' de ikamet etmekte ve bu vesile ile buraya gidip gelmektedir. Birçok arkadaşı ve aile dostu da vardır. Onun için KIRIKKALE ile olan bağlarını kesmemiştir.

Dilâver Cebeci 30 yılı aşan bir süredir gerek şairliği gerek akademisyenliği gerekse "Seyyah-ı Fakir Evliya Çelebi" Müstear ismi ile yazdığı mizahi yazılarla fikir ve gönül dünyamızın usta mimarlarından biri olarak önemli hizmetlerde bulunmuştur. Halen Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi 'nde Öğretim üyesi olarak hizmet vermekte olan Cebeci 2 çocuk babasıdır.

Çok yönlü bir sanatçı olan Cebeci 'nin; Hun Aşkı (şiir) 1973, Din Bilgisi (Lise 3) 1981, Din Bilgisi (Ortaokul 3) 1981, Mavi Türkü (Mensureler) 1983. Büyü (piyes) 1984, Şafağa Çekilenler (şiiirler) 1984, Devranname (Seyyah-ı Fakir Evliya Çelebi) 1984, Ve Sığınırım İçime (şiir) 1992, Tanzimat ve Türk Ailesi (Araştırma) 1993, Evliya Çelebi Çocuk Kitapları Dizisi 1993. Seyranname (Seyyah-ı Fakir Evliya Çelebi) 1997, Sitare (şiir) 1997, Asra Yemin Olsun ki (şiir) 2000, Men Kazanga Baramen (Seyahat Notları) 2000, Türk' e Dair (Araştırma) 2001, Divan Şiirinde Kadın (Araştırma) 2001. isimli eserleri neşredildi...

TEMÂŞÂ-İ CADDE-İ HİLÂL-İ AHMER^[1]

Hilâl-i Ahmer, pâyı-tahtın merkezinde bir ulu cadde olup, rûy-ı zeminin cümle acâip işleri ol caddede cereyân ider. Bu caddenin başında bir ulu bina vardır kim, tamam 24 kat olup, kimin için inşa olunduğu bilinmedüğünden ana KİMA dirler. Ol binanın içi gezmek ile bitmez. Cümle eşya anda satulur. Anları satanlar dahi servi boylu çeşm-i siyah ü peri peyker^[2] hatunlardür kim, âdem anları mı yoksa eşyâları mı alacağın şaşurur. Ol binâya çıkmak hayli müşkil olduğundan USAN-SÛR deyû bir âlet ile çıkılır. Yâni kim bir kişi piyâdelikten usandukta ana binüp sürer.

Her iki yânesinde gaayet müzeyyen dükkânlar olup, rûy-i zeminde akla gelen her eşyâdan satarlar. Dükkânların pîşlerinde VİTRİN tesmiye olunan camekânlar içinde dide vü ruhsar^[3] lan boyalı, ebrûları^[4] rastıklı âdem yapısı avretler durur kim, kimisi kolun hevâda kaldurmuş, kimisi dâmenin^[5] kaldurmuş, açık saçık otururlar. Leblerinde tebessüm-i istihza ile gelüp geçenleri temaşa iderler.

Ol caddede leyl ü nehâr, maşeri bir kalabalık vardır kim, âdemler birbirine sürünmeden geçemezler. Lâkin ne hikmet ise anda hıraman^[6] olan âdemlerin kısm-ı azâmı avret olup, şol vitrindeki avretlerden farksızdur. Mâni dâmenli^[7] vü Makasi dâmenli, Pendol tesmiye olunan şalvarlı duhterler, destlerinde, Anadolu köylerinde çobanların istimâl ettüğü "Azık çantası " dedükleri çantalarla, tulûu şemsten^[8] nim kiceye kadar anda dolaşır dururlar. Acıktukta ol çantalarda tahmil ettükleri tost vü sanadaviçleri yiyüp karınlarını doyururlar.

Mâni dâmen dedükleri hayli kâsır olup, âdemi çileden çıkarur vü Ümmet-i Muhammedin salâtına mâni olur. MAKASÎ dâmen dahi ol derece tâvildür kim ana biraz MAKAS iktiza ider.

Amma ol duhterler makasi dâmeni tesettüre riâyet için telebbüs itmezler. İki rûz anı geyüp, iki rûz dahi mâni dâmen giyerler.

Vasat-ı caddeden sevl misâl vesait geçer kim birbirlerin üstüne çıkacakları demde, şarap fıçısı misâl bir fıçının içinde duran acaib kıyafetlü bir âdem, hareket-i acaibler ile anları hemân durdurur vü içlerinden birkaç sahib-i vasıtanın akçelerin gasbettükten ba' de cümlesin azâd ider. Böyle kudretlü vü nüfuzlu bir adem dürür.

Fakir bir def 'asında bir tuhaf işe tesâdüf idüp, hayretten kendüyü alamadı. Esvâbı hayli eski bir fakir âdem, kafasın üzerinde tahmil ittiği bir tepsi içinde Simit denen bir çeşit hubz ^[9] u satmaya çalışırken, zabıtarlar anı keçe-külâh bir arabaya atarak; "Bre ne deyu şol kibar zâdelerin huzurun bozarsın" deyüp, götürdüler. Ol meyanda oğlanlı kızlı Müselmâna benzemez bir grup destlerinde amele-maraba tesmiye olunan bir ceride-i paçavrayı âvazların çıktığı kadar bağuruben satarlardı. Anlara dahi bir lâfız etmeyüp ol fukarayı tuttular.

Cadde-i Hilâl-i Ahmerin her iki cânibinde KULÜB nam verilen bazı işret haneler vardur kim cümle âşıklar anda işret eder, firkatlerin izâle iderler. Kulüb, kalbin cemi dür kim, anda kalblerin birbirlerine verürler. Anda başka günâh-ı kebâir dahi irtikâb edülür. Lâkin bab-ı kulübtan taşra çıktukta kalplerin özge kişilere verürler vü hemân birbirlerin ferâmuş^[10] iderler. Anlar dahi böyle hercai âdemlerdir.

Caddenin bir yânesinde hayli kebir vü âli eşcâr sıralı olup anların şahe ^[11] lerinde mürgân-ı serçe ^[12] birüküp, ibret-i âlem için yek ağızdan ol manzarayı tel' in iderler.

Anınla da kifâyet etmeyüp, eşcarın altından geçen kimselerin serlerine göh ^[13] atarlar. Lâkin hiç bir âdem bunun mânâsın fehm edemeyüp, ders alacak yerde gülerler. Böyle şaşkın kullardur. Tanrı taâlâ ola ki; (Fehelmin müddekir) ^[14] âyet-i celilesin anlar için inzâl buyurmuştur.

SEYÂHAT-I KAMER^[15]

Bu bâb, bî riya^[16] Evliyânın Kamere seyâhatın beyân ider. Ger muarızlar "Bre Kamere nice gidülür" deyû taaccüb iderler amma, şol devirde ilm ü irfân ol kadar tekâmül ediptür kim, seyyâre-i digerâna dahi seyâhat mümkün oluptur. İlm, ol mertebe yüksektür kim, âdemden özge, kelb, kurbağa, maymun ü sair hayvanat dahi fezâyâ seyâhat iderler.

Evvelden, Kamer bâkir bir seyyâre olup, anın yanına varmak dahi âdemoğlunun hûşundan mürur^[17] itmezdi. Nice şuara ana kasîdeler ketbitmiş vü nice üdebâ^[18] mahbubunu ana benzetmiş vü nice mutribân kice olanda ilhâmın anın ziyâsından almıştır. O1 Kamer gâhi âbda bir serv-i sîm^[19] olur, gâhi karanluk kicede bir ziyâ-yı beyzâ^[20] olur ü gâhi bir altun tepsi misâl ufuktan âleme gülerdi. İmdi dahi zifâfa giriib kızlıktan avretliğe tebdil olan hatun kişi misâldür. Leblerindeki tebessüm-i istihzâ imdi öfkeye dönüptür.

Deryâ-yı kebirin mâverâsında Amerika nam bir diyâr vardır kim ol diyârın ulemâsı nice yıllardur. Kamere seyâhatın çarelerin aramakla iştigâl iderlerdi. Âhırında ALPULLU nâm bir âlet icâd idüp Kamere anınla vâsıl olmaya karar virdiler.

Amerika hükümdârı fakire dahi bir risâle salup "Sen dahi gelesin kim intibaların tahrir idesin" deyû haber virdi. Biz dahi ya Allah deyuben TÂ YARE nam gaayetle sür' atli bir vasita ile Amerika pay-ı tahtı VAŞAK DON' a vâsıl olduk. Ol şehir öyle uludur kim ânın gibisi görülmemiştir. Anda milyonlarca âdem olup cümlesi Nasrânîdür. Çarşusundaki dükkânları saymak murad idüp on hezâr^[21] adet sayduktan ba' de bir melâl ^[22] gelüp ol işten vazgeçtim. Bu on hezâr dükkân

dahi tamamının rub' u ^[23] olsa gerektür. Ol şehirde ebniye-i âliye ^[24] ziyâde olup, bazısı dahi elli kat üzre bina edilmiştir. Fakir anlardan birin temaşâ iderken kavuğu serinden düştü ve lâkin anın tepesin göremedi.

Bizi TAKASÎ tesmiye olunan ü arz üzre seyreden bir vasıta ile ALPULLU nam sefine-i fezânın olduğu mahalle iblâğ ittüler. Bu sefine-i feza VAŞAK DON' da temâşa ittüğümüz binâdan daha tavîl olup nasıl imâl olunduğuna akıl yetmez. Fakiri binnezâket karşulayup birhayli iltifattan ba' de ALPULLU' da bizim ile seyahat idecek ü ânı isti' mâl idecek üç âdem ile âşinâ kıldılar.

Anlar: Mister ARAMSATIROK, Mister ALDIRIN vü Mister KALIN nam âdemler olup gaayetle sıhhatli vü ehl-i nezâket ü dindar âdemlerdür. Anlara ne deyû "MİSTER" dirler. Bu lafz bizim zebanımızda "efendi" veya "çelebi" lafzına tekabül iderkim fakir dahi anlara KALIN efendi, ALDIRIN efendi deyû hitâb iderdi. Cümlemize libâs-ı Fezâ nam esvab geydürdüler kim anın içinde iken yürümek hayli müşküldür. Fakirin kavuk, kaftan, şalvar ü sair esvabın bir bohçaya koyup götürdüler. Ba' dehû, bir ulu rütbeli âdem gelüp "Haydi sefineye binesiz" deyû emir verdükte, bizi USANSÜR ile ânın içine çıkartup, hücremize koydular vü elimiz kolumuz dahi küheylân koşumu misâl kayışlar ile bend ^[25] ettüler. Bize yoldaş olan üç âdem din-i İsâ mucibince, başların ü her iki memelerin üstünü yumruklayup ibâdetlerin temâm ittüler. İsâ vü Meryem' e hayli dualar kıldılar. Biz dâhi Allahu azîmüşşâna şükr ile Muhammed Aleyhisselâm' dan şefaât dileyüp, kelime-i şahadet ile duamız temâm ittük. Ol diyarda rakamları tersinden sayarlarkim, Dâvûdî bir nida:

"10-9-8-7-6-5-4-3-2-1-" deyû saymaya başladı. "Sıfır" dedükte: Bir sadâ-yı muazzam ile hareket ettük.

Biz, Kamer hayli dûr bir mahaldedür, ol yere kaç ayda varılır deyû tefeekküre daldukta, Mister KALIN; "imdi saatte 30 milyon arşın yol kat ederüz" dedi. Fakir ol derece taaccübe kapıldıkim ân-ı vahidde, Allahu ekber demekten kendüyü alamadım.

Cümlemiz bendlerden halâs olduktan ba' de pencereden taşrayı temâşaya başladık. Bazı gürûh-ı yobaz bize: "Şol dünya bir öküzün boynuzu üstündedir. Tepsi misâl düzdür." deyû fetvâ verürdü. Lâkin gördükkim, dünya Rumeli karpuzu misâl kürre suretinde olup, aheste aheste döner. Üçgün üç kice yolculuk ettükkim nice sitâreler görüp hayrette kalduk.

Tüp nam verülen misvak cesâmetinde bazı kablar vardır kim cümle taamlar ^[26] eritülüp anın içinde doldurulmuş olup, hangisin murâd idersen anı dehenine sokup, cihâne yeni gelen tıfl misâl emersin. Taam eylemek zamanı gelince biz dahi anlar ile açlığımızı defeyledük.

Ânı niçün böyle iderler? Şol sebepten kim, sefine-i fezâ içre cazibe-i arz ^[27] olmayup, ger anın içinden bir zerre taam taşra çıksa seyyâre misâl muallâkta dolanur durur. Fakir bir def 'a âb şürbitmek için ol tüp' ün ağzın açtukta bir katre âb taşra çıkup etrafımızda dolanmağa başladı. Anı tutup şürb idene dek kan-ter içinde kalup bîmecâl olduk. Allahuteâlâ nice işler ider kim kulları ibret alalar.

Âhırında Kamerin hayli kurbüne ^[28] gelüp muallâkta durduk. Kamerin zemini topa tutulmuş ceng meydanı misâl olup hayli kebir çukurlar ile memlûdur. Anın esbâbın Mister ARAMSATIROK' dan sual ettükte ayıttı kim: Semâdan taş yağup Kamerin sinesin böyle çâk çâk ^[29] eylemiştir."

URUMÇEK nâm bir âlet ile gaayetle âheste aşağı inüp Kamerin sathına ayak bastuk. ARAMSATIROK "evliyâ ger üstümüzde şol esvâb-ı acaib olmasa, imdi meşe odunu misâl sûz oluruz" dedi. Meğer kim Kamerde ziyâde hararet olurmuş. Şol esvabın hikmeti dahi bizi taaccübde koydu. Sath-ı Kamer bizim deşt-i sinâ [30] dan ve deşt-i Konya' dan ü deşt-i cenûbî Anadolu' dan daha ziyade kurak olup Kerbelâ misillüdür. Yani kim anda âb ü nebatat yokdürür. ARAMSATIROK ü ALDIRIN bir acâib makine ile Fakirin suretini çıkardılar. Biz dahi anların suretlerin çektük. Mister KALIN dahi semâda bizi beklerdi. Anda hayli seyrân ettük. Yoldaşlar Kamer üzerine bayraklar rekzettüler. [31] Fakir son derece müteessir oldu kim bizim hilâl ü yılduzlu bayrağımız ol yere daha uygun düşerdi.

ARAMSATIROK arzdan getürdüğü bir zenbil içine bir hayli seng ü türâb [32] doldurdu kim, kişverlerindeki ulemâ anları tetkik idüp ne idigün fehmedeler. Fakir âna, bizim BORUFESÜRLER de ol türâbı tetkik iderler mi dedükte: Mister ARAMSATIROK bir beyt ile cevap verdi kim:

"Borufesürân-ı şoma besiyâr gazel hânend

Ez kıyl ü kaal halâs ne şodend ve ilm ne dânenend" [33].

Bu elfâzı gûş iden fakir mahcubiyetten zemine gire yazdı. Arzımızdan emir geldikim "Tez gelesiz". Biz dahi hemân URUMÇEK ile ALPULLU' ya çıkup dünyâyâ müteveccihen hareket ettük. Gürûh-ı yobaz rivayet iderlerdi ki: "Kamer Nurullahtur. Ol yere varılmaz, maazallah kâfir olursun vü anda ecinniler sizi boğarlar." Lâkin biz dahi biiznillah selâmet ile ol yere varup geri dahi döndük. Anlar böyle riyâkar âdemlerdür. Geri dönüşte yolda Moskofların sefine-i fezâsına tesâdüf ittük kim, bozulmuş olup anı tamir ile iştigâl iderlerdi.

Mister ALDIRIN pencereden anlara dilin çıkarup yârenlik ettü. Hayli güldük.

ALPULLU Ziyâde sür' atli olduğundan ol sür' at ile arz üzerine inmek nâmümkün idi. Anın için bir deryâya nüzul itmemiz gerekürdü. Nitekim arza yaklaştukta sür' atimiz azaldup, bir deryâya düştük. Meğer, Amerika Sultanı dahi ol yerde sefinelerle bizi beklermiş. Hemân cümlemiz deryadan sefineye alup, götürdüler.

Tekrar VAŞAK DON' a geldükte hükümdârın saray-ı beyza [34] nam ikametgâhına gidüp, sergüzeştimiz naklettük. Ol dahi hayli memnun olup, bize ihsanlarda bulundu. Ba' dehû vatana rücû ittükte bunları tahrir ittük Böyle rüyâ misâl acaib bir seyâhatdür.

TEMBELİZYONDA FES-İ TİVÂL TEMÂŞÂSI

Bir kice hânede Tembelizyon seyrinden fakire melâl gelüp, yatma hazırlığı görürken, tûti dilli bir SAPIKÖR avret çıkup, "İmdi ikinci İslâmbol fes' i tivâlinde Lâinkırat Filromâni Arkausturasından Beteruşka" dedükte, yatmaktan vaç geçüp seyretmeğe karar virdüm. Çün bu avretin kavlınden fehmeyledüğüme göre, lâin bir kırata süvar olmuş gaayetle maharetli ustura isti' mâl iden uzun fesli Beteruşka nam bir âdemin romanı naklidilecekti. Ahırında sultanlara seza, vâsi bir serây içre, gaayetle rahat erîkelere ^[35] cülûs itmiş elli altmış nefer âdemler peydahlandı kim bunlar bir mevki-i bâlâda olup karşularında birkaç hezâr kimesneler rical ü nisâ muntazam dizilmiş erîkelerde oturup, dideleri fal taşı mislû açılmış anları temâşa iderlerdi. Bu mevki-i bâlâdaki âdemlerin ellerinde kemanlar olup, önlerinde dahi birer rahle ile anların üzerinde birer defter var idi. Biz, mezkûr romanı bu defterlerden kıraat idecekler deyû düşünürken bunların pîşine bir garip kıyafetli âdem geldi kim, kaftanının arkası beline kadar yırtık bir fakir kimesne idi. Elinde dahi davulcu çubuğuna benzer uzunca bir çöp tutardı. Temâşâ iden ehâliye dönüp bir iki def 'a rükû eyledükte, ehâli bu âdemi öyle alkışladı kim gürültüden gûşlarım sağır olayazdı. Ba' dehû ellerinde keman tutan âdemlere dönüp çubuğun hevâyâ kaldurur kaldurmaz anlar dahi kemanlarını çalmaya başladular. Etrâfa öyle bir sedâ neşroldu kim ger üç kat bir mehterin zurnaları ötmeğe başlasa ancak bu kadar sadâ çıkardı. Bu eli çubuklu pişdâr, çubuğu acîb hareketler ile salladukça, kemancılar dahi ana muvafık şekilde çalardılar. Bir ara pîşdar kendüden geçüp, o denlû tepinmeğe başladı

kim, ben bu zavallının aklını zâil ittüğüne kanaat getirüp ziyâde rahmeyledüm. Tefekkür eyledüm ki, bu divâneye tâbi olan diğer kemâniler andan farksızdır. İcrâ eyledükleri makam ne hicâz, ne mâhur ne de diğer makamlara benzer idi. Arka tarafta beş-altı âdemin elinde, İsrâfil aleyhisselâmın sûruna benzer ulu borular olup, arada bir anları nefhâ ile öttürüp, kemânilerin sadâ vahdetini bozmağa gayret iderlerdi. Ol vakit bu divânelerin pîşdârı BAŞ DİVANE elindeki çubuk ile anlara "Münâsebetsizlik eylemen" der gibi işaretler idüp sükût itmelerini sağlardı. Tanrı teâlâ Şahidimdür kim, ben hakir bu mûsikîden bir şey fehmidemedüm. Ademe gaflet uykusu viren berbâd bir mûsikîdür. Lâkin bunları dehenleri bir karış açık, seyridüp dinleyen sâmiûna hezâr bâr hayret eyledüm. Bu berbâd fasıl temâm bir saate karîb devâm eyledü. Nihayet Divâne Başı elindeki çubuk ile bir işâret yapıp, karındaşlarını teskin eyledi. Ehâliye dönüp, er meydânı Kırkpınarda başpehlivanlık kesbeylemiş bir pehlivan edâsı ile temennâ çaktukta temâşa iden ehâli tehevür^[36] mertebesinde bir tezahürat gösteruben alkış tutup çığrışmaya başladılar. Ol vakit fark eyledüm ki, bu ehâli cümle SUS-YEDE tâifesidür. Diyâr-ı İslâmda yaşamalarına rağmen tanassur^[37] etmiş, Ümmet-i Muhammedin hakkını yiyüp hiç belli itmeyen bir garib tâifedür. Elli-altmış nefer divâneler her ne kadar gitmek istedilerse de, SUS-YEDE gürûhu anları alkışlayarak buna mâni oldular. Divâne başı karındaşlarını tekrâr culûs ittürüb, çalmaya başladılar. Bu ahvâl temâm üç kez tekrar eyledü. Hele bu sus-yede beyninde birkaç âşüfte avret var idi kim, alkışlar durdukta, ehâliyi tekrar bu işe teşvik eylerdüler. Gaayetle nursuz ü sevimsiz avretlerdür.

Aslında bunlar bu mûsikîden dahi hiç bir şey anlamazlar amma, SUS-YEDE kanunu böyledür. Küffârın her işini

alkışlamak onların vazifesi olduğu için böyle iderler. Ger Türk mûsikîsi duysalar hayli rahatsız olurlar. Mısra:

"Rencîde olur dide-i huffaş ziyâdan" [\[38\]](#). Bunlar dahi böyle yarasa meşrepli bir tâîfedür kim, Türk' ün herşeyinden rencide olurlar.

TEMÂŞÂ-YI FOTBOL FÎ PÂY-I TAHT [39]

Fakir pây-ı taht sûklarında bir dost ile hıraman^[40] iken gaayetle vâsi vü etrafı ulu surlar ile çevrili bir hısn-ı muhkem^[41] e geldükte anda mahşeri bir kalabalık görüp, ziyâde merak ettü. Dostum Zehirzâde oğluna سوال ettim ki "Bre bu mahşeri kalabalık nedür kim cümle ehâli burda içtima oluπτur." Zehirzâde oğlu dahi gülerek "Bu kalaya İSTİDATYOM dirler. Burda futbol nam bir müsabaka olur. Hayli meraklı işdürür. Bunda âdemin seğırtmeğe istidatı nice dür anın imtahanı yapulur. Ol sebebten istidatyom dirler." deyü cevap viridi. Hemân biz dahi ol yere duhûl itmek için karar verdük. Meğer içeri girmek için (BE İLLET) ahz itmek^[42] şart imiş. Anların behâsı dahi on akçedür. Ol Be illetlerden almak için bunca kalabalık içre girüp hayli zahmet ile bir delik ağzına vasıl olduk. Fakirin ayak nâsırına belki elli kişi basûben bizi hayli bağırttılar. Mezkûr delikten bir âdem kafasın uzatıp "Be illet kalmamıştır" deyince aynı minvâl üzre geri çıktuk. Zehirzâde oğlu "Kara Bursa alalım" deyince Bre imdi tâ Bursa' ya nice gidelim deyû cevap verdim. Zehirzâde oğlu gülerek "Kara Bursa' nın mânâsı başkadur" dedi. Meğer Kara Bursa deyû Be illetin ziyâde behâlısına dirlermiş. Bazı açığız eşhas evvelce aldığı Be illetleri gaayetle behâlı fiyat ile mintahatelyed^[43] satarmışlar. Varup bir Celâli kisveli ademden pazarlık ile on akçelik be illeti yüz akçeye ahzeyledük. Adı misâl illet bir kâğıt parçasıdır. Surlardan içre dâhil oldukta gördük kim, ortada ulu bir saha vü etraf dahi nerdüban misal oturacak yerler ile çevrilidür. Lâkin cümlesi işgâl edilmiştir. Anda takriben otuz bin âdem vardır. Biz, bir yer bulamayup ayak üzre temâşaya koyulduk. Bir müdde sonra ortaya seğırterek

yirmi-yirmibeş âdem geldiler. Cümlesi dizden yukarı kâsır [44] donlar geymiş olup, bir fırkanın temâmı yirmiiki olup birer kişi i' tizal [45] iderek müsabaka iderlermiş. Bu geydüklerine dahi (VURMA) dirler. Ol vâsi sahanın birer ucunda KALA acaip birer kapı olup, iki direk zemine çakılmış bir direk dahi anların üstüne uzatılmıştır. Yani kim 4-5 arşın uzunluğunda vü 2-3 arşın yüksekliğinde kervansaray kapusu misâl bir yerdür.

Bu yirmi âdem ol kal' alara top atmak için uğraşırlar. Fakir, herhal imdi Mehmet Fatih Han' ın topların getirüp ol aralıktan içre nişân alacaklar deyû tefekkür iderken karındaşım Zehirzâdeoğlu bize topun ne idiğün taarif eyledi.

Bu top, öküz cildinden, derûnunda hevâ dolu kavi bir küre olup, ânı ayak ile ol kalaya dâhil etmek için şol yirmi iki âdem ardınca seğırtür dururmuş. Ba' dehu [46] cümlesi ortaya gelüp tesbih dânesi misâl muntazaman dizildiler. Ez yek dehen [47] "sağol, sağol, sağol." deyû bir nârâ atup oyuna başladılar. Aralarında dahi ağzında bir asesbaşı [48] düdüğü ile aynı kıyafette bir âdem anları idare iderdi. Bu âdemlere dahi Fotbol Kadısı dirlerkim hayli cefâkeş âdemlerdür. Cümle oyuncuların sırtlarında numaraları yazılıdır kim, birbirine karışmasınlar.

Siyâh vurmali futbol kadısı öküz cildinden ma' mul küreyi merkez-i sâhâya koyup düdüğün öttürdü. Ân-ı vâhidde yirmi âdem ol topa hücum eylediler. Kalalarda dahi birer nöbetçi koydular kim top kalaya dahil olmasun. Bu nöbetçiler kedi misâl âdemlerdür. Ger anlardan birin Ayasofya' nın minaresinden zemine atsan yine dört ayak üzre düşerler. Topa el sürmek nöbetçilerden gayrisine memnûdur. Ger bir kimesne sehven veyâ bilerek topu mesh itse (AND) oldu

deyû, ol topu mesh idenin kalası kurbüne koyup hususen kalaya bir defa atış yaparlar. Bu işe dahi, (Benaldı) dirler. Bu iki fırka bir buçuk saat birbirlerine ol derece düşmenlik iderler kim, Nemçe kralı ile frenk kralı dahi birbirine böyle itmezler. Gâhi topa uracağım deyû rakibin hayasına, gâhi kafasına, gâhi gözüne urup, ol zevallı zemine düşünce dahi "kusura kalma yâ refik" deyû tekrar ana nâsır olur. Böyle iki yüzlü âdemlerdür. Bâzı dahi, kadı düdüğü üfledi deyû ol biçâreye bille kötek atarlar...

Karındaşım Zehirzâde oğluna: Bre Zehirzâde şol âdemlerin her birine bir top virüp de anların bu cengine mâni olacak bir sahib-i hayrat yok mudur, dedükte; Zehirzâde oğlu "Olur mu aynımın nuru ol zemân bu oyunun ne kıymeti olur ki.." dedi. Biz dâhi fehmeyledük ki Zehirzâde haklı tefekkür ider. Yoksa alem Allah anlara birer top almak murad iderdim. Bu düşmanlık heryâneye neşrolunmuştur kim; her şehrin bir Futbol Fırkası olup, o şehirler dahi birbirlerine dâm [49] kurup telefine çalışurlar. Hazâ min sebab [50] nice nice âdemler, beççeler [51] ü yiğitler telef olmuştur.

Bu oyunculardan biri ol kadar hünermenddür kim iki defa topu ayağı ile götürüp, ol direkler aresine dahil eyledi. Andaki nöbetçi hayli cehd sarfeyledi vü kendüyü yerden yere çaldı amma bu işe mâni olamadı.

Top, bu beynel amudeyn [52] e dahil olunca, temâşa iden otuzbin âdem ez yek dehen "Kool" deyû bir nâra urdularkim, sanasın gök gürlledi. Ger ol hünermend zât bu işi ayağı ile işledi amma her ne hikmet ise ehâli "Kool" deyû bağırdı. 45 dakika mürur itmiş idi kim, kadı düdüğün öttürüp, cümle oyuncularını durdurdu. Zehirzâde oğluna ne oldu deyû suâl ettükte, cevâb viridi kim, "İmdi haftayevm oldu". Biz dahi ola

ki gelecek hafta bu yevm de^[53] devâm idecekler deyû gitmeğe davrandukta: Zehirzâde oğlu " Kande gidersun bre Evliyâ, bu (Haft-yevm) Frenkçede zamanın nısfına^[54] dirler, birazdan gelüp devam idecekler' ' deyup bizi durdurdu. Bir miktar intizar^[55] ba' de mezkûr 22 âdem tekrar gelüp ortaya durdular ü kalaları dahi mübadele eylediler. Kadı efendi topu ortaya koyup, düdüğün öttürdü. Tekrar o mücadele-i bî aman başladı kim fakirin dideleri yuvalarından taşra uğradı.

Temâşa iden ahali ol âdemlerin isimlerin dahi bilürler ü buradan "Yahyâ^[56] Ahmet yahyâ" veya "Ye ânı Hafisan" deyû bağırip, ikinin birinde dahi; mâder, peder, sülâle ve şecereye gaayetle galiz küfürler iderlerdi. Bu hakir böyle bîdeb bir ehâli görmemiştir. Ger bunlar Kadı efendiye gazab iderlerse tâ buradan anın başına, şişe, mısır koçanı, vü yumurta vü sair şeyler atup güya kim ana hakaret iderler. Bazan dahi andaki oyuncular, ehâliye gazap idüp, anlara küfreder vü işarât-ı ayb^[57] ile intikamın alırdu.

Bir müddet evvel bir kol atan beş numaralı âdem, bir defa dahi kol atup anları ikiye iblâğ eyledi. Fırka-i diğeri ise hiç kol atamadı. Hazâ fi meyân ^[58] iki oyuncu tekme-sille birbirin feci surette darbeylemeğe başladılar. Kadı efendi anları aralarken iki tekme yeyüp firâr eyledi. Etraftan hayli eşhas gelüp anları sulh eyledüler ü ihrac-ı min laib ^[59] ettüler.

Ba' dehu bir müddet daha ol topun ardında seğırtüp, hayli terlediler. Âhırında kadı efendi düdüğün uzun uzun öttürüp bu oyuna hitâm verdi. Her iki fırkanın "KAPIDAN" ' nam reisleri birbirinin yüzünden bûs edüp barıştılar. Cümle oyuncular kan ü ter ü çamur içre cengten gelür misâl bî derman ü fer yürüyüp gittiler. Biz dahi binbir zahmet ile taşra çıktukta, Zehirzâde oğlu "Nasıl Evliyâ beğendin mi" deyû suâl eyledi.

Biz dahi: yüz akçeye kavga-i meydan teşhir idildüğün yeni gördük deyû lâtife ittük. Yani kim bu acaib temâşadur. Allah bu işin âhırın hayr ide vü bunca düşmanlıklardan ümmeti Muhammedi berî tuta. Amin..

BALIK MÂCERASI

AYDIN sancağına muttasıl, DEDİM nam bir kadılık vardır kim Ege deryası kenarında hayli şirin bir yerdür. Bunda ALPULLU Mâ' bedi dirler bir küffâr mâbedinin dahi harâbeleri vardır. Bu kadılık, Leyl ü nehâr deryâ ile söyleşüb durduğundan buraya DEDİM dirler. Civârında nice ta' dil kûyleri olup buralarda deryâ ol mertebe sâkindür kim âdemin üstünde yürüyesi gelür. Muğlalı Ömer ağa dirler bir yoldaşım vardır. Süleymân hazinesine sâhib zengin bir kimesne olup bu Dedim civârında bir kasr inşâ ittürmüş, yazın bunda derya âlemleri kışın Muğla' da helvâ sohbetleri ile ömür geçürür. Bu yoldaşım bir gün bu fakiri deryâ kenarındaki kasrına davet eyledi. Maalmennûniye kabullenüb gittük. Anda bir kaç rûz servi hırâmân gilmanlar âresinde hayli şenâverlikler eyledük kim, ger tahrir itmeğe teşebbüs itsem birkaç cilt kitaplar olur.

Bu Dedim kadılığında mukim Züğürt Mürsel Efendi dirler bir yoldaşımız daha vardır kim, geldüğümüzü duyucak hemân kopup ziyâretimize geldi. Bu âdem dahi bizim tek fakir bir zâtdur. Anın için kendüye züğürt dirler. Lâkin züğürtlük, fakirlikten birkaç mertebe daha aşağıdır. Deryâ içre mâhi [60] avlamakta hayli maharetli bir kimesnedür. Hoş-beş u hâl-hâtır suâlinden sonra: "Evliyâ karındaşım, haydi deryâda mâhi avına çıkalım" didükte, ana cevâp virdim ki: vallahi bu hakir, balıkçılıktan anlamam. Hem ne oltamız ne dahi torumuz [61] vardır, bunlar olmadan balık avlıyamayız. "Tüfenk ile avlarınız karındaşım" deyû cevâp virdükte, gaayetle hayret idüp, bizimle yârenlik ittüğü kanaatine vardum. Meğer, tekliifinde ciddi imiş. Yedeğinde getürdüğü Tatar yayına benzer bir acib tüfengi gösterüben, bizi iknâ eyledi. Bu tüfenk deryâ dibinde

balık taifesine karşı isti' mâl idilürmüş. Ucunda zıpkın tesmiye olunan yarım mızrak boyunda gaayetle muhkem bir tir ^[62] olup tetiğini çektükte hedefe müteveccihen fırlayup gider. Zıpkın deryâda gâib olmasın deyû ardında bir uzun ip bağlı olup bunun uc-ı diğeri tufenge bend idilmiştir. Bundan özge deryâ dibinde iyi görebilmeğe mahsus bir de gözlük vardur kim, ânı taktukta âdemin didelerine su girmez. Böyle garib icadlardır. Ba' dehû, Ömer ağa, züğürt Mürsel efendi vü dahi bu fakir, deryaya girdük. Karındaşlarım hemân yarım saat içre üç-beş adet balıklar avlayup, "Bunlar bize kâfidür" diyerek tufengi bize virdiler. İyice tenbih eyledüler kim; "Zinhâr tufengi elinden bırakmayasın!" Anlar avladuğumuz balıkları kenâre götürdüklerinde, benim de gönlüme av merâkı düşüb, deryâya daldım. Pîşime birkaç adet balık çıktı ise de anları urmaya muktedir olamadım. Nihâyet hayli kebir bir balığa tesadüf eyledim ki, takriben altmış-yetmiş kara okka, var idi. Hemân bir besmele çeküb, Muhammed Mustafa' ya dahi salâvat getirerek tetiğe bastım. Zıpkın, varub balığın sırtına saplandı. Hayvan can havli ile yüz gerû idüb kaçmaya başladı. Biz dahi ânı zaptidemeyüb, ardınca gitmeye başladuk. Her ne kadar gayret sarf eyledi isem de zıpkını çıkaramadım. Tufengi elden bırakmayı tefekkür eyledi isem de, karındaşlarımın tenbihâtı aklıma gelüp, vaz geçtim. Bu minvâl üzre ne kadar sürüklendim bilmiyorum: Âhırında, balık kendüyü bir yerde karaya urdı. Böylece ben dahi karaya çıktım. Nice zahmetler ile anı dahi bir müsâit mahalle çeküb oturdum. Aceb biz imdi kandeyiz deyû tefekkür iderken, etrafımı elleri sopalı birçok âdemler sardılar. Konuştuklarından kâfir oldukları öğrenüb, Yunan kâfirinin bir cezâresinde olduğumu fehmeyledim. İçlerinde Türkçe bilenler dahi var imiş. Birisi pişime gelüp,"Baka Türkoğlu, sen bizim

deryânın balıklarını niçün tutarsun!" deyû çıkıştıkta, anlara bu balığın bizim deryâyâ ait Türk balığı olduğunu vü sergüzeştimizi naklittim. Lâkin kâfir milleti herkesi kendüleri gibi kâzib [63] ü nâmert zannittüklerinden inanmadılar. Meğer muradları bizi bunda öldürmek imiş. Derûn-ı dilden Allah' a dua eyledüm ki, yârabbi bizi bu dinsizlerin elinde koma, bir sebep halk eyle de bunlardan bizi kurtar. O anda içime bir kuvvet ü cesâret gelüp dedim ki: Ey kâfirler bu balığı ben size vermezim. Ger marifetiniz vâr ise gelüp alın. Ahırından yaradana iltica idüp, şâh-ı merdân Aliyyül mürtezâ nârâsı gibi öyle bir nâra urdum ki, kâfirlerin bir kısmı hemân ol yerden toz-duman oldular. Bakiyesine on-onbeş dakika öyle bir Osmanlı köteği attım ki, şikârım [64] olan balık dahi lisâne gelüp "Yaşa Türkoğlu, çok hazzettim" demekten kendüyü alamadı. Kâfirler amana gelip "Aman Türko yeter gayrı ne istersen virelim, bizi azât eyle" deyû yalvarmaya başladılar. Bunlar da Yunan balıkçıları imiş. İçlerinden birinin kayığını istedim. Balığımı dahi yanıma alarak bizim cânibe azimet eyledim.

Karındaşlarım çehâr dide [65] beni intizâr iderlermiş. Koca bir balık avladuğuma, Yunan küffârına kötek atıp kayıklarını fetheyledüğüm ziyâde sevindiler. Bizim vatanımıza bu denlû yakın olan bu cezîrede kâfirin işi nedür fehmidedim. Mezkûr balık dahi hâlâ ölmemiş, kayığın içinde oynar dururdu. Fakir Arabi binâ okurken anda öğrendüğüm bir cümle aklıma geldi: "Yeişüssemeku filmâi" yâni kim balık suda yaşar. Bu cümlenin yalan olduğuna bunda şâhid oldum. Balık kayıkta dahi yaşarmış, böyle bir sergüzeşt-i müstesnâdur vesselâm...

GOFTEGÛ BÂ NEBÂTÂD [66]

Bu hakir ü bî riyâ seyyâh-ı fakir bir rûz hânemde oturmuş ceride kıraat iderdim. Anda bir tahrir dikkatimi celbeyleyüp taaccübde kaldım. Bir cemâdât [67] âlimi ruy-i zemindeki sebze, ot, eşcâr ü sâir nebâtâtın cümlesin hissiyât sahibi olup icâbında sürûr duydukların, icâbında mükedder oldukların yâni kim beşer gibi hissiyat sâhibi buldukların iddia iderdi. Lokman hekimin dahi nebâtâdın zebanından anladuğunu vü ana göre sayısız ilâçlar imâl eyledüğünü başka kitaplardan okumuş idim. Ân-ı vâhidde gönlüme bir şevk düşüp murâd eyledim ki; ben dahi bir günlüğüne nebâtların dilinden anlasam, anlar ile bir miktar sohbet eylesem. Ol gice sabaha dek uzlete çekilüb Allah teâlâyâ dua eyledim. Yârabbi bu hakir kulunun duasın kabul eyle, sen cân ü gönülden duâ edenin duâsına icâbet idersin deyû hayli zemân yalvardım. Nihâyet bir nidâ geldi kim, "Yâ Fakir, sabah oldukda var dağ bayır seyrân eyle, gurub vaktine dek cümle nebâtâd ile tekellüm it. Tanrı teâlâ duanı kabul eyledi." Ol mertebe şâdman oldum ki, sevincimden Allah' a nice kereler secde eyledim. Sabah oldukta hemân yakınımızda bulunan karpuz tarlasına varub, önüme ilk çıkan karpuz a esselâmu aleyküm ey Allahın nimeti bu fakir senin ile biraz sohbet itmek murad ider didükte, karpuzun derûnundan "Ve aleyküm selâm yâ Evliyâ, bizden ne öğrenmek istersin?" de yû bir nidâ geldi. Gaayetle memnun olup, halinden mennun musun ey karpuz deyû hal hatır suâl ittükte, derûn-ı dilden bir âh çeküp şöyle didi: "Sorma Evliyâm sorma! Bu güne dek hâlimizden memnun idik. Bu gördüğün tarlada, büyüyüp insan oğluna fâidemiz olsun deyû nice zahmetlere katlanıyoruz. Bilürsün

kim âlemde bizden güzel meyve yok dürür. DıŖı yeŖil içi kırmızı bizim gibi bir baŖka nebat var mıdır? Lâkin gördük kim son eyyâmda dıŖı yeŖil içi kırmızı bir takım âdemler treyb bizi kadr  kıymetten dŖrmŖtr. Vallahi bu iŖe ne kadar hayıflansak azdur. Söyle bu âdemlere hadlerini bilsinler."

Bu karpuzaya ziyâde hak virüp andan sonra bir bostana girdim. Bu bostan hayli vâsi' olup kabak, hıyar, fasulye, midenevâz ^[68] gibi birçok zerzevât var idi. Aceb bu zerzevât cümle lisanlardan anlarlar mı dey merâk iderek bir hıyarın önünde durup, lisân-ı Arabî ile, keyfe hâlke yâ hıyâr hazretleri deyicek bülbül gibi Arapça konuŖmaĖa baŖladı. Yoksa biz hıyârın Arabina mı tesâdüf ittk dey merak idüp Farisî v Encilizce dahi hal hatır sordum. Cümlesine mükemmel cevâp virdi. Fehmeyledim ki bu zerzevât tâifesi çok lisân bilürler. Âhırından ana dahi lisân-ı Türkî ile halinden memnun olup olmaduğun sual eyledim.

Hıyar Ŗyle ayıttı: "Hamdülillah hâlimden çok memnunum. Lâkin insanoğlu ba' zen ziyâde canımı sıkıyor. Siz beğenmeduğnz ba' zı eŖhasa "hıyar" dey hakaret idiyorsunuz. Bizim gibi hoŖ bir sebzeyi bu denl hor mı grrsiz? Bizden ne kemlik gördünüz kim ol yaramaz âdemleri bizimle msâvi tutarsınız? Bir de İslâmbol Ŗehrine yolun dŖerse engelli ky tesmiye olunan mahalle varup ehâlisine tenbih eyle, mebzl olduğumuz bu yerde bizi behâlî satmayalar. Yoksa hakkımızı helâl itmeziz. Böyle bilsinler!"

Andan geçüp kabak cenablarının pîŖine geldim. Aynı minvâl üzre ânın da hâlini suâl eyledim. Bizi gaayetle mesrûr karŖulayıp Ŗyle didi: "Benim zerzevat beyinde çok i' tibârım vardur. Bunların cümlesi bana ta' zim  hürmette

kusur itmezler. Siz insanlar içre ricâl-i devlet ekseriyâ kel başlı kimesnelerden olur ü anlara "kabak" tesmiye idersiniz. Bundan ben dahi müstefit olup, zerzevat aresinde hürmete lâayık olmuşumdur, imdi gördüğün şol bostanda sadr-ı azam bu hakirdür imdi sizde ne kadar kel başlı devlet ricâli var ise kendülerine selâmım söyle. Allah anlardan razı olsun."

Ol esnâda kenâr-ı bostanda bir meşe ağacı gürüp, ânın dahi ahvâlini öğrenip geçmek istedim. Keyfin nicedir ey Meşe efendi didükte, biraz mükedder biraz celâlli "Geç Evliyâm geç, beşer içinde o denlû keresteler zuhur itti ki, bizim gibi eşcârın i' tibârı kalmadı" şeklinde cevâp virdi.

O gün daha nice nebâtâd ü zerzevat ile sohbet idüp, her birinin ahvâlini öğrendim. Hepsini bunda tahrir itmek mümkün değöldür. Ber vechi bâlâ zikridilen âlimin sözlerine hak virdim. Allah-ı azimüşşân her şeye kâdirdür vesselâm..

SOFRA-İ İFTAR DER ŞEHR-İ BEREKET BÂR

[69]

Bu mübârek ramazan ayı hâcegân ü hafızan [70] ayıdır. Çün bu ayda müselmanlar daha ziyâde ibâdet idüp, tilâvet-i Kur'âne ehemmiyet virdüklerinden cümle hâce hâfız imâm ü müezzin tâifesi hayli kıymetlenürler. Gönülleri gani kimesneler vakt-i iftarda mezkûr hâce tâifesin hânelirine taama dâvet iderler kim, bu fakirlerin mideleri bayram itsün.

Vakt-i sahurdan akşam ezânına dek her müselman hem ibâdet idüp dahi iftarda eklediçeği [71] taam ü semerâti [72] tahayyül iderek vakit geçürürler. İmamlar dahi esnâ-yi salâtda ekseriyâ Kureyş sûresin kıraat iderler. Çün anda "Ad-a' me hüm min cü' in" [73] âyeti vardır.

Bu hakir ü pür taksir dahi hâce olmağın, bir diremdâr [74] dost tarafından bir akşam iftara dâ' vet edildim. Bu sofrada nice leziz cennet taamları olup güyâ bir hân-ı yağmadur. Ezan sesini istima ider itmez hemân kolları sığayub, taamlara o denlû hücum eyledük kim, on-on beş dakika geçmeden sofrada miyvelerden özge bir nesne kalmadı. Ba' dehû cümle san' atımı ele alup, gaayetle müessir bir dua kıraat eyledüm. Akşam namazın dahi edâ idüp hâlis Yemen mahsûlü kahvelerimizi şürb eyledük. Lâkin sofrada melûl mahzun suretimize bakıp duran miyveleri yimeğe takatimiz kalmaduğundan onların işini terâvih namazından sonraya bıraktuk.

Hâneden taşra çıkmadan evvel, bu zengin dostum; "Evliyâ karındaşım duyduk kim sen güzel şiir kıraat idermişsin. Bâri bir de şiir oku andan sonra gidelüm" didükten hemân irticâlen şu şiiri kıraat eyledüm:

ORUÇLU DESTÂNI

*İptidâ sofraya sefer olanda
Bitirüp çorbayı geçti oruçlu
Vuruldu dolmalar, kaptı pıçağı;
Hıyarı ikiye biçti oruçlu
Çatal, pıçak, hazırlayın ikisin.
Feth ideyim taamların hepisin.
Akşam ezânında sofrâ kapısın.
"Bismillâh" deyûben açtı oruçlu.
Tas kebab da eydür: "Gelsin göreyim,
Nice müteekkil ^[75] varsa bileyim,
Bir tabak isterse, iki vireyim."
Çatalından dehşet saçtı oruçlu
Cacık der ki: "Bana biraz su katın."
Cem olun börekler, sipere yatın!
Aman hâ komayın, pilâvı tutun!
Nihayet helvâyı seçti oruçlu.
Üzüm, armut bekliyorken sırada,
Bir fincan kahve de vardır törede
Taamlara mağlub oldu burada,
Fırlayub Câmiye kaçtı oruçlu.*

KARACAOĞLAN İLE SOHBET

Azerbaycan iline seyahatimiz esnâsında bir köyün kurbünden mürûr iderken, suyumuz tükenip, at oğlanlarımdan iki neferi ol köye irsâl eyledüm ki mataralarımızı doldurup getüreler. Bir müddet sonra suyu getürdüler. Anlardan biri, pîşime gelüp, "Evliyâ ağam, biz ol köyde bir ozan gördük, kim saz çalup dahi hoş deyişler söyler. Anın türkülerinin lezzetine doymak olmaz. Bu kulunuz, şöyle murâd iderkim, siz dahi ânı dinleyüp behremend [76] olasız."dedi. Bu fakirin Ozan nam kimesnelere hususî bir muhabbeti vardır. Hemân kafiye, mezkûr köye revân olamız için emir virdüm.

Encâmı, köye vâsıl olduk. Köy meydanında cümle ehâli cem olup, ozan dahi orta yirde saz çalup türkü söylerdi. Köylüler bizi göricek cümle kıyama durup, birer birer destlerim bus ederek "hoşâmedi [77] ey Evliyâ" dedüler. Meğer bizim nâm ü nişânımız buralara dahi gelmiş. Allah teâlânın birliğine şükredip, bizi tefâhür ü tekebbür [78] illetinden berî kılması için hayli niyâz eyledüm.

Ba' dehû sırma işlemeli cepkenli, kubbe sarıklı, esmer bir yiğit olan ozanın kurbüne cülûs eyledüm vü âna ayıttım ki; "Ey âşık merhabâ. Yoldaşlar seni hayli beğenmişler. Biz dahi dinlemek murâd iderüz. Evvelen, senin nâmın nedür? Allah hakkı için bağışlagil"

Ozan sazın âğûşuna [79] alup, şöyle ayıttı:

"Karacaoğlan der ki otur yanıma

Sana gelen kaza tatlı canıma

Beni öldür bas ellerin kanıma

Desinler ki on parmağın kırmızı"

Bu kıtadan o denlû lezzet aldım ki, hemân akça alnından bûs edüp vü kendüye, sual eyledüm "Bre sen şu meşhûr KARACAOĞLAN MISIN?" Baka oğulcağızım, men senün namını işittim. Lâkin son eyyamda, senin hakkında hoş şeyler söylemezler." Biz bu sözü dedükte ol dahi hemân cevap virdü:

*"Dinleyin ağalar zamane azgın
Yiğidin başında döner bir kuzgun
Tohumu almış da tarlası bozgun
Yiğit de ne desin day' olmayınca,"*

Haşâ Karacaoğlan haşâ! Evvel Allah bu fakir senin hem emmin hem dahi dayındur. Lâkin binbir tembel eser deyû bir seri kütüpler vardır. Bunlardan birin dahi NE İCÂDÎ KARA YER deyû bir kimesne tahrir eylemiştir. Anın kavline binâen söylerim, güyâ sen FERİYUT nam kefere ruhiyatçısına ilham vermişsin.

Bu söze âşık ziyâde hiddetlenüb, "vallahi ben böyle bir kefere görmedim ü tanımadım. Anı diyen halt eylemiş" deyüp, sazın yine destine aldı:

*"Yüküm gamdır, gam alırım satarım
Pervaneler gibi yanar tüterim
Kıyâmette yakasını tutarım
Vermesin hoyrata güllerimizi"*

deyüp kestükte, baka Karacaoğlan, bundan özge, sen Libido' yu dahi uyandırmışsın öyle mi? Bu ne menem iştür kim, yatağında rahat rahat uyuyan Libido hazretlerini rahatsız idersün, Buna dahi cevap isterim, deyû tekrar sual eyledim. Ol âşık tekrar saz ile cevap virdü:

"Turnalar katarla havada kışlar

Bak başıma geldi gördüğüm düşler

Size derim size yâren yoldaşlar

Kavli yalan dostu sevmeli değil"

Biz dahi suallerimize devâm eyledük: Bu NE İCÂDÎ efendüye göre sen dindar değil imişsin. Ana ne dirsün? Hemân cevap iriştürdü:

"Karacaoğlan dir ki ismim öğerler

Ağu oldu bildiğimiz şekerler

Güzel sever diye isnat iderler

Benim haktan özge sevdiğim mi var?"

Bu yiğit ozan, her sözümüze gaayetle münâsip cevaplar vericek, [\[80\]](#) biz dahi kanaat getürdük kim anın için söylenenler cümle kıyl ü kaal [\[81\]](#) ü iftirâdur. Tekrâr alınından bûs idüp, berhüdar ol yiğit ozan. Biz yolumuza gitsek gerektür. Bari son defa bir türkü söyle de gidelüm, deyû rica eyledim. Ayıttı kim:

"Bu türküyü bize buhtan idenler için söylerim, iyice hıfz eyleyüp, kendülerine iletēsün. Bizim dahi ricamız budur." Ba' dehû sazına sarılup söylemeye başladı:

"Arap atlarından olur fırkalar

Kimi sarhoş yürür kimi ırgalar

Zibilliğe inip konan kargalar

Has bahçede gül kadrini ne bilir."

Allah teâlâ böyle ulu ozanları şom ağızların şerrinden berî kılson, Amin...

URUM EŐKIYÂSINI NİCE KOVALADUĞUMUZUN BEYÂNIDIR

Kıbrıs ceziresinde AH NE köyü kurbünde bir kice gâzi karındaşlarım ile metris içinde hem nevbet tutup hem dahi can sohbeti iderdük. An-ı vâhidde köy cânibinden üstümüze şedîd bir tüfenk alabandası olup karındaşlarımızdan birisi mecrûh oldu. Bu haltı yiyenlerin KÖR İLLA nam urum eşkiyâsı olduğun hemân fehm eyledük. Bunlar ermeydânında cenk idemeyüp, ardına dahi bakmadan firâr iden kâfirin kılıç bakiyesi olup, müsâit zemin buldukta böyle it gibi ürüyüp kaçan nâmerdlerdür. Biz dahi gâfil olmayup onlara bir tüfek alabandası ile mukabele ittikte "Meded yâ Makaradeyyus pederimiz" deyû bağırarak firâre başladılar.

Makaradeyyus didükleri bunların aziz pederleri olan lâin keşistür. Hemân ardlarına düşüp "Kanlı keşişiniz gelsin sizi kurtarsın da görelim" diyerek kovalamaya başladuk. Bir müddet bu minvâl üzre gittükte, karartıları gaip olasıcaları karangu gicede gaip eyledük. Gâzilerden birine dönüp, bre karındaş bu mel' unlar kandedür? deyû suâl ittükte şöyle hoş bir cevâp virüp cümlemizi güldürdü:

"Karangu kice görmez göz,

Tarla hozan^[82] eşşek boz

Ben nice bileyim anların kande idüğün" Başka bir gâzi ise söze karışup "Gâzi yoldaşlarım bu civârda DİK ÂLÂ tesmiye olunan bir Enciliz alayı vardır. Ola kim bu kefereler oraya iltica itmiştir. Varup suâl idelüm. Ger anda iseler alur götürürüz" dedi. Bu karındaşlarımızın teklifini kabul idüp, mezkûr alaya azîmet eyledük. Bu Enciliz alayına DİK ÂLÂ

dinmesinin sebebi şoldur: Bunda Encilizin KARGA asakiri didüğü bir taburu olup, güya bunda güzel cenk iderlermiş. Hal bu kim, biz bunlara Çanakkale çenginden âşinayızdur. Vallahi Mehmetçik nam Türk asakiri bunlara dünyayı dar idüp ânelerinden emdikleri sütü burunlarından getürmüştür. Dik kafalı kimesneler olduğu için bu alaya dahi Dikâlâ alayı dirler. Enciliz güyâ bunlar ile bizi korkutmak murâd itmiştir. Şiir:

Ey Enciliz, ol hemân Türk' ten alarga [83]

Birolur mu hiç şahin ile karga'

Nihayet DİK ÂLÂ alayına gelüp kumandanlarına haber irsâl eyledük kim, gelsün kendü ile konuşacaklarımız vardur. Yarım saat mürûr ittükte, birkaç Enciliz subayı ile birkaç avret yanımıza geldiler. Bu Enciliz avretleri gaayetle mahbûb, servi hırâman, ibrişim saçlı, çeşm-i kebûd dilberlerdür kim, gören kameri semâdan arza inmiş zannider. Meğer bunlar ol alaydaki Enciliz subayları' nın kız ü avretleri imiş. Ahvali Enciliz kumandanına naklidüp, bu mülteci eşkıyâyı taleb eyledükte, "Bunda mülteci kimesne yoktur" deyû cevap virmez mi?

Urumlar ile Encilizler, nasrânî [84] olmakla dindaş idiler. Bu kâfir dahi din gayreti ile anları virmek istemezdi. Karındaşlarımızdan Zehirzâde nam bir delifişek gâzi var idi kim gazaba geldükte bir ordu ile cenk itmekten havf itmez yiğit idi. Tüfengini Enciliz kumandanına tevcih idüp tetiğe basacak demde elinden tutub, bre zehirzâde nidersün, bu kâfirler ile cenge girersek, yârın kâyâmet kopar. Dahi paşamızdan azar işitürüz. Sen hele dur, bu hakir işi suhûletle halliderüm deyû anı teskîn eyledüm. Çün gördüm ki bâlâda zikri geçen Enciliz avretleri bu hakiri hayranlıkla seyr iderler.

Kaytan bıyıklarına bakup bakup kendü dillerince bülbüller gibi konuşurlar. Bir miktar Encilizce bildüğümden bu hakiri meth ü senâ ittüklerini derhal fehmeyledüm. Murâdım bu avretleri şiir ile meth idüp, bu işi anlar ile halletmek idi.

Hemân önlerine varup atam Enderûnî Fâzıl' ın "Zenân-ı İngiliz" nam methiyesini şöyle kıraate başladım:

"İngilizin zeni hoş sîmâdır

Hoş edâ hoş reviş ü zîbâdır

Ruh-i âli güle sad reng verir

Deheni bülbüle âheng verir

Cümlesi pâk tabiatlerdir

Mâil-i ziver-i zinetlerdir

Nedir ol tantana-i âlâyiş

Sözlerinde nedir ol ârâyiş"

Hâzirûn ^[85] ben hakirin bu denlu güzel şiir kıraatine hayretler idüp, cümlesi Engoşt berdehen^[86] oldular. Kâfir avretleri dahi bu senâdan mest olup bayılıyazdılar. Ba' dehû kumandanları ile bir miktar konuşup ol kâzib kefereyi dahi eşkıyayı vermeğe râzi ittüler. Beş-on dakika sonra iki nefer urum haydudunu bize teslim eylediler. Derhal ellerini bend idüp, kendi cânibimize revân olduk. Enciliz avretleri peşimden gelmek için can atardılar amma, nasıl gelsünler? Bin bir dürlü işve vü nâz ile bizi uğurladılar.

MAHALLE KADINLARININ KAVGASI

Râviyân-ı ahbâr [87] şöyle rivâyet iderler kim; bir şehrin bir mahallesinde, kapı komşusu iki avret var idi. Anlardan biri i' tikatsız ü bînemaz olup, hânesinin şimâl revzeninden [88] dâimen taşrayı gözetüp, gelüp geçen avâre vü bikâr zen-dûstlara [89] işmarlar idüp kendüye oynaş arardı. Komşusu avret dahi hânesinin cenup revzeniden taşrayı temâşâ idüp, kendüye şöyle kubbe sarıklı, posbıyıklı bir pirpiri oynaş arar, lâkin niyyetini kimesne bilmesin deyû beş vakit nemazın yanına beş vakit daha ilâve ederdi. Bir yirde dîn ü imandan bahs açılrsa hemân ileri atılup; "Hamdüllillah dinim diyânetim yerindedür. Savm ü salâtdan özge bir nesne bilmezim. Hak teâlâ hemân cümleyi böyle benim tek ehl-i salât eylesün" deyû tefâhür iderdi. Böyle bir münâfık avret idi. Bunun ismi SELİME, bâlâda ahvalini beyân ittüğümüz avretin ismi dahi Halime idi. Bu iki avret mahalle içre birbirinin can düşmeni olup, hiç konuşmazlardı. Her ikisi de derûn-i dilden birbirlerine buğz iderler, ara sıra dahi gıybetlerin yaparlardı. Lâkin mahallede kimesne onların sırrını bilmezdi. Bir gün bu düşmen avretler birbirlerinin sırlarına vâkıf olurlar. Her ikisi dahi fehmider kim, oynaş arama bâbında müşterektirler. Ol gündün sonra yağlı ballı dûst olup birbirlerine toz dahi kondurmazlardı. Gâh Halime Selime' nin hânesine, gâh Selime Halime' nin hânesine gidüp, pencereden nâz u işve vü işmar faslına berâber devâm iderlerdiler. Diğer zenân-ı mahalle bunların muhabbetine taaccüb idüp "Ay, acep bunlara ne oldu kim, böyle muhabbetleri ziyâdeleştirdiler" dirlerdi.

Gel zemân git zemân bunların her ikisi de, çehâr ebru [90], şûh-ı cihan bir oğlana gönül kapturup bir türlü arelerinde pay

idemezler. Hattâ, Halime nâz ü işvede Selime' den daha üstâz olup, oğlanın gönlüne daha ziyade girmiş idi. Nihâyet bu iki avretin tahammüleri had safhaya gelüp, öyle bir kavga eyledüler kim, ol şehre ibret oldu.

Halime, Selime' nin hânesi önünden mürûr iderken, Selime buna tahammül idemeyüp, mâni olmak istedi. O "Hadi ordan Halime denen yelloz, bir daha benim hânem önünden geçtüğün görmeyeyim" deyû şiddet ile çıkıştı. Halime dahi "Çekil kız, vızlama yanımda sivrisinek gibi. Ben buradan filân komşuya giderim sen karışmagil" deyû cevap virdü. Ba' dehû her ikisi sokak ortasında saç saça baş başa birbirine girdiler. Civârdaki zenân gelüp anları ayırdılar. Bu defâ her ikisi kendü kapısın eşiğinde durup, söz kavgasına devâm eyledüler kim, işte esas kavga budur. Selime kapı önünde kıyam idüp, hasmına şöyle bağırdı: "Hahhay, turp sıkayım zarafetine biraz, tuzlayayım da kokma zavallı kaz! Dini yok, kahpe, zâni, mel' ûn! Dökeyim ortaya kirli esvâbın, bu mahallede kalmasın adın! Tenhâ yirlerde nice fing attığın, uğurlayın kimler ile yattuğun, cümlesini âleme bildüreyim, ger fırsat olsa seni, bir kaşık suda öldüreyim!"

Halime dahi eşik üzre durup, ana cevap virirdü: "Gidi yalancı cadaloz, hey düzenbaz! Zâhirde zâhide ^[91] lik esasta oyunbâz! Eğri ağızlı, kazma dişli, koca baş, senin neyine bu halinle oynaş! Yakışır mıydı sana ol şuh oğlan, sen var kocamış pirpiriye bağlan! Ne de tiz unuttun ittüklerin, oynaşınla teferrüc' e ^[92] gittüklerin!... Sonra Mevlid' e gittim deyû söyledüğün yalanlar, yok mudur sanki bunları bilenler!..."

Bu minvâl üzre her ikisi dahi birbirleri cümle ef' alini âşikâr eyledüler. Sırlarını fâş idüp mahalleye rezîl ü rüsvâ oldular.

Erleri dahi bunca işleri isti' mâ idüp bunları üç talak ile boşadılar.

DAVULCU İLE VATANDAŞ

Tanrı teâlâyâ hezâr bâr hamd ü senâlar olsun kim, cümlemizi bu mübârek Ramazan ayına sıhhat ü selâmet üzre iriştürdü. Biz müselmanlar tasdik ü şehâdet iderüz kim, ol kâdir-i mutlak nâs' ın rabbıdur, nâsın melîkidür, nâs' ın ilâhıdur. Her neye mâlik isek anın güzel rızası mu' cibinedür. Bu mübârek ayda dahi ana kullukların en âlâsın yapup, mağfired dilerüz. Birliğine hamd iderüz. Lâkin, hâlis niyyetli müselmanlar Allah' a böyle kulluk itmek için gündüzleri sıyâm, kiceleri kıyam ile meşgûl iken ba' zı günah bilmez, Allahtan korkmaz tüccâr ü esnâf taâifesi gıda maddeleri üzerine bu ayı fırsat bilüp zam koyarlar. Yağları, cıgaraları hıfzidüp müşteriye "yoktur" dirler. Ba' dehû diğerlerine min taht el yed ^[93] iki misli fiata satarlar. Bakalım rûz-ı mahşerde kazandukları akçaların kendülerine ne faidesi olacak. Hâsılı bu bereket ayını yoksulluk ayına tebdil itmüşler kim bunca işlerin müsebbibine Allah lâ' net eylesün.

İşte bu minvâl üzre orûç ile meşgul iken, bir kice sahurda davul sesi ile uyandım. Murâd ittüm ki, varub şol davulbâzın mânilerini pencereden dinleyeyim. Ol esnâda davulbaz bizim karşumuzda ikamet iden vatandaş Hüseyin Efendi' nin hânesi önünde tevakkuf itti. ^[94] Bu Hüseyin Efendi gaayetle çilekeş bir zât olup, on beşinci dereceden ulûfe alan bir me' murdur. Davulcu kapı önüne kıyam idüp, davulun birkaç kez darbeleyerek şöyle bir mâni söyledi:

Besmeyle çıktım yola

Selâm verdim sağa sola

İki gözüm Hüseyin Efendi,

Ramazanın mübârek ola.

Hakir, Hüseyin Efendi' nin kaç akça bahşış vireceğın merâk iderdım. Lâkin hânedenden henüz hiç bir ışık yanmamış idi. Davulbaz bir mâni daha söyledi.

Davul yeni tokmak yeni

İslâm cümlemizin dini

Daha pek çok yerlerim var

Efendim bekletme beni.

Bundan sonra, Hüseyin Efendi' nin ışıkları yanup dûşunda [95] bir davul ile kapıda arz-ı endâm eyledü. Fakir taaccübden dilimi yutayazdım. Meğer Hüseyin Efendi' nin dahi davulu vü tokmağı vâir imiş. Gaayet güzel bir tarz ile davula birkaç tokmak urub, şöyle bir mâni söyledi:

Bugün ayın yirmisekizi

Yüreğimde yaman sızı

İki gözüm davulcu beğ

Şimdi huzursuz etme bizi!

Davulcu gördü kim, Hüseyin Efendi kendünden aşağı kalmaz, köftehor böyle bir rakib' e tesâdüf itmekten lezzet alup, yeni bir şevk ile davul darbidüp mâni söylemeğe devâm eyledi. Mahalle sakinleri bu çifte davul sadâsın merak idüp, pencerelere üşüştüler. Vatandaş Hüseyin Efendi' nin ahvâlini dahi göricek merakları bir kat daha ziyâdelenüb, işin encâmını beklemeğe başladılar.

Davulcu aydur:

Ben bu işten ekmek yerim

Bak alnımdan aktı terim

Niçin bekletirsin beni

Bahşışimi isterim

Aldı Hüseyin Efendi:

Oruçluyum dün geceden

Ekmek uçar çok yüceden

Anlı şanlı bir me' murum

On beşinci dereceden

Aldı davulcu:

Ramazan otuz gün tamam

Bahşışim kimsede komam

Bir de bayramda gelirim

Ben dereceden anlamam

Aldı Hüseyin Efendi:

Tereyağı yetmiş lira

Vita' yı bir de sen ara

Bırakıp şimdi yakamı

Biraz da git BAKANLARA

Aldı davulcu:

Bir beş liradan ne çıkar

İşte elâlem bize bakar

Hem de alırsın duamı

Kesene bereket akar.

Aldı Hüseyin Efendi:

Yok mu sende insaf, kulak

Behey nâdân, behey salak

Şimdi olsaydı beş liram

Aşar idim beş tombalak

Davulcu bunda fehmeyledü kim, Hüseyin Efendi' nin hâli yamandır. Hem dahi davul döğüp mâni söylemekte kendünden hiç aşağı kalmaz. Hemân elini cibine atup bir deste kâğıt pâre çıkardı. Anların âresinden bir aded beşlik çeküp, Hüseyin Efendiye virdükte, o çilekeş me' mur gaayetle şadmân olup şöyle bir mâni daha söyledi:

Biz bordroya olduk köle.

Git yoluna güle güle

A benim davulcu beğim

Bahşişin mübârek ola.

Âhırından cadde üstüne çıkup, söz virdüğü gibi temâm beş defe tombalak aşuben hânesine duhûl itti. Davulcu dahi nasibin aramak üzre yoluna revân oldu. Böyle bir acîb vak' adur kim, İslâm âleminde eşi menendi yoktur Vesselâm.

ÂLEMBAYAT OYUNLARI

Âlembayat Oyunları, Yunan küffârının icâdı, bir azîm beynelmilel müsabakadır ki, dört sene de bir kangı millet tâlip olursa, anın diyârında bir ulu şehirde yapılır. Rûy-i zeminde nice millet var ise cümlesi mezkûr şehre Saburcu nam âdemler irsâl iderler. Frenk, Engürüs, Alaman, Berberî, Zenci, Arab, Acem, Moskof ve sair milletler bu şehirde SUTADİYOM nam bir azim yapı içre içtima olurlar kim, mahşer gününe müşâbihtür. Bunda her milletin mümessileri SABUR yaparlar. Ziyâde sabırlı âdemler olduklarından SABURCU tesmiye olunurlar. Sâburun dahi hayli nev' ileri vardır: Pehlivanlık, boküs, suda yüzme, kendini yüksekten suya atma, sırık ile atlama, tavil atlama, seğirtme, sür' atli revân olma, cinnilâstik, câdu, kemankeştik, askerim, atlatazım, fevt bul, beyaz bul, bas-git-bul bunlardan bazılarıdır.

Bu işleri göğçek yapanlara, ŞAM-PIYON dirler ve anın boynuna altundan ma' mül MADELİYE nam bir akçe takarlar. İkinci olana sim akçe, üçüncü gelene BARUNZ akçe virülür. Bundan sonra gelenler dahi nasihat alurlar.

Suda yüzme müsabakalarında, MARKASI PİS nam bir yâhudi temâm yedi aded mâdeliye kazanmıştır kim, bunun gibisi görülmemiştir. Bizim yüzücüler ise âlembayat havzında boğularak hakkın rahmetine kavuşmuşlardır.(El Fâtihâ..)

Yüksekten suya atlama müsabakaları gaayetle zevkli bir sâbur olup dürlü dürlü atlama vardır. Hevâda mürğ-i kebûter [96] mislû perende atarak atlamak fakirin hayli hoşuna gitmiştir. Hevâda dürlü hareketler yaparak ahırında suya tepe

üstü düşmek gerekir. Çivileme tâbir idilen atlama şeklini kimesne yapamaz. Çün bu nev' i atlama, Kisbet Paşa nam bir âdeme mahsustur kim, bu doksanlık pir-i fâni, temâm elli yıldır bu kârı icrâ ider vü özgelerin bu fiili işlemesine razı değildir.

Boküs müsabakalarında hakemler ziyâde adâletsizlik idüp nice Boküsçüyü bi gayri hakkın mağlub ilân eylemişlerdir. İş bu acîb kararlara razı olmayan seyirciler, Ceng-i Siffîh ^[97] de hakemlerin kararını beğenmeyen hariciler gibi "Allahtan başka hakem yoktur" deyû hakemleri paradostu eylemişürler.

Dünyâ milletlerine pehlivanlık talim ittüren pehlivanlarımız dahi burada elfaz müsabakasını tercih iderek lâf urmakta cümle küffârı mağlub u mükedder iderek palavra şâmi-piyonu olmuşlardır.

Bunların reisi Cihat Uskan nam âdeme gümüştan mâ' mul bir ustura, ayrıca, âlembayat köyünde yüz karaokka bir pehlivanı ferâmuş ^[98] itmekten dolayı bir demet akıl otu hediye edilmiştir.

Bu senenin Alembayat Oyunları' nın şâmi-piyon-ı Ekberi Arab KÖR İLLA' ları olmuştur. Bunlar, Hasan Sabbah fedaileri gibi kimesnelerdür kim, komsomol çetesindendirler. İsrâil oğulları ile cihâd iderler. İş bu KÖR İLLA' lar on sekiz yâhudi katliderek, ol kadar altun mâdeliye kazanmıştırlar. Alaman zaptiyeleri ise anlara nâsır olduklarından iki adet liyâkat mâdeliyesi kesbeylemişürler.

Seğirtme müsabakalarında en geride kalan Atâletlerimize, bunun esbâbı suâl idildükte şöyle cevâp virmişürler: "Biz, kahraman vü şecaatli bir milletin evlâdıyız. Cenklerde dâimen düşmen kovaladüğumuzdan, önde seğirtmeğe âşinâ değilüz. Önde seğirtmek bizim için âr olur. Ol sebepten geride kalduk.

Cümle küffar atâletlerini biz kovalamışız, aslında mâdeliye hakkı bizimdür."

Âtideki Âlembayat Oyunlarında inşallah yine bu minvâl üzre yüzümüzü ak iderler.

MÂCERÂ-Yİ ÖTEBAS

Mübârek ıyd-ı Adhâ^[99] ya bir rûz kala fakir, pây-ı tahtda mu' kim olan mâderimin hicrânına tahammül idemeyüp, mübârek ellerinden bûs etmek üzre seyahata karar virdüm.

Evvelen çarşu bazer dolaşub, burda gâyetle meşhur olan Sabûniye lokumlarından bir okka hediyyelük aldum. İşbu sabûniye lokumları hayli kavî olup, her âdemin dendânı^[100] kesemez. On yedi yaşındaki civanlara göredür kim, anlar dahi her bir lokumu yigirmi dört saatte yiyemezler. İnşaallah gelecek bayramda Kisbet Paşa' ya dahi bir iki okka hediye götüreceğiz.

Şita mevsimünde olduğumuz için üst üste iki kaftan giyünüp, başımıza kubbe mislu bir sarık sarduktan mâdâ kuşağımızun aresine enfiye kutumuzu muhkem yerleştirüb, zenbilimiz dahi sırtımıza urup, yola revâan olduk. Ol esnâda yârânımız geluben: "Evliyâ bu berd ü şitâda piyâde gidemezsun, ÖTE-BAS ile gitmen gerek" dedüler. Bu, ÖTE-BAS, çok sür' atli bir vasita olup, pây-ı tahta dokuz-on saat içre vâsıl olurmuş, Ahbâb ü yârânın tavsiyesin tutup, ÖTE-BAS' a süvar olduk. Meğer daha nice âdemler de gelüp, ana süvâr olmuşlar. ÖTE-BAS çehâr teker üzre hareket iden bir gerdûne^[101] dür kim, Sultan Murâd-ı râbinin gerdûnesinden temâm yedi defâ daha azametlüdür. Derûnunda gaayet rahat oturakları vardır kim, Şah İsmailin tahtından yeğdür. At ü mandasız, yeyüp içmeden, kendü kendüye gider. Bu sebepten, Kurumî kabilesi ana, ÖZ İTİŞİMLİ GÖTÜRGEN dirler.

Yatsı ezânı okunurken hareket idüp, bîznillah sabah ezânında pây-ı tahta vâsıl olduk. Ol mertebe soğuk vardu kim, dehenimizden çıkan buhar, hevâda donup, ba' dehû arza

düşüben kırk pâre oluyordu. Bir dūd-ı siyeh [\[102\]](#) her tarafı kaplamış olup, teneffüs itmek müşkil idi. Sonradan öğrendük kim bu dūd-ı siyeh vüzerâ ve vükelânın fazla miktarda tütün kullanmasından olurmuş. Bu âdemlerün başka işlerü yok mudur deyû taaccüb eyledüm.

Caddelerün her iki cânibinde piyâdeler için yapılmış, piyâde kaldırımı veya DERE DUVAR nam yollar vardır kim, temâmen buzlar ile setredülmüş olduğundan, bunda yürümek hayli mahâret işidür. Lâkin, o gece Televasyon nam acaib havâdisler kutusunda, buzlar üzre Mevlevîler mislü fırl fırl dönen kimesneler gördük. Bu işe, BUZ REVASI dirler kim, sırr ü hikmetin fehmidene aşk olsun.

Piyâde kaldırımlarından nice âdemlerün sırt üzre arza yapuştuğuna, şâhid oldum. Hattâ KAVATLI DERE nam mahalde bir kibâr hatun sırt üzre düştükte ziyâde rahmeyledüm. "Erricâlü kavvâmûne alennisâ" [\[103\]](#) âyet-i kerimesün hatırlayub, şu avrete yardım idelüm diyerek kolundan tutup kaldururken şedîd bir sille dahi yemişüzdür. Zamâne avretleri böyledürür. Kıyâmet alâmeti olsa gerek.

El hamdülillah, fakir bir def ‘a dahi düşmemiştir.

Hilâl-i Ahmer semtinde KİMA nam ulu binânın önünde, gördük kim, caddenin her iki yanesine birçok âdemler ü avretler cem olup, birbirlerin seyrederler. Biz, âceb bu âdemler niçün böyle birbirlerin seyrederler deyû tefekkür iderek karşı cânibe geçerken, bir zaptiye kolumuzdan tutup, "Çelebi geri dön" dedükte, bre bundan mürûr itmek memnu mudur? Deyû anınla kavgaya başladuk kim caddenin her iki yânesindeki ehâli bu işe ziyâde güldüler. Meğer anda, bir direk üzre bir ahmer bir de yeşil olmak üzre iki kandil olup

yeşil yandukta geçilür, ahmer yandukta durulurmuş. Velhâsıl pây-ı tahtda yürümenin dahi kanun ü kaidesü vardır.

Bizim, Devletlû yoldaşlarımızun dahi bir ÖTE-BAS yavrusu vardır kim, bir gün, "Haydi Evliyâ seni bir müddet gezdürelim" Deyû ana bindürdüler. Lâkin biz bindükten sonra bir dürlü yürümedi. Bizi aşağı indüruben "Sen itmezsen yürümez" dedüler.

Biz dahi, Ayet-el kürsîyi kıraat iderek anın arkasından muhkem dayanduk ü suhûlet ile yürütmeğe muvaffak olduk. Bu mahâretimize taaccüb iduben, "Aferin" dedüler ü hayır dualar ittüler.

TARİHÎ HARABELER TEMÂŞÂSI

Şâkirdlerimiz^[104] bir gün medresede bir meşveret kurup, "Civârımızdaki harâbeleri gezüp, tarihî âsârı temâşâ idelüm, Evliyâ hâcemizi dahi götürelim ki gözü gönlü açılsın" deyû karar virmişler. Bizi davet eyleyerek bu davete icâbet idüp itmeyeceğimizi suâl eyledüler. Anlara dedim ki; bre çocuklar siz aklınızı mı zâil eyledünüz? Seyahat olur da bu abd ü hakire sorulur mu? Maal mennûniyet bu seyahata icâbet iderüz. Lâkin, kangı vasıta ile gideceğümüzü merâk iderüm. Ger Hecin devesi olursa hayli memnun olacağım. Çünkü bu ziyâde sür' atli bir hayvandır. "Estağfirullah ey aziz hâcemiz. Hecin devesi de ne demek? Biz anlara tenezzül mü iderüz? Cümlemiz, üç yüz iki Mîrîsedes ile gideceğiz" deyû cevâp virdiler.

Bu Mîrîsedes' in üç yüz iki adet katırın çektiği bir gerdûne olduğunu tahmin eylemiştim. Fakat ferdâsı gün, şâkirtlerim beni, gelüp sabah ezânında hânedan götürdüklerinde, gördüm ki bu Mîrîsedes tesmiye olunan vâsıta, pâ-yı taht seyahatı sırasında bindüğümüz Öte-Bas nam vâsıtadır.

Meğer, bu seyahata muallim karındaşlarımdan Vak' anüvis Bayram Ispartavi ile Köroğluzâde Bolulu Molla Mustafa dahi zevceleri vü beççeleri ile iştirâk eylemişler. Biz dahi ma' âile yerimize cülûs eyledük. Bir kaç saat sonra, DEDİM tesmiye olunan bir kadılığa vâsıl olduk. Bunda ötebastan taşra çıkup kurbümüzdeki^[105] bir harâbede bir hayli dolaştuk. Bu yerin ismi Alpullu ma' bedi imiş. Üzerlerine çeşitli âdem ü hayvanât sûretleri nakşedilmiş taş yığınından ibâret bir yerdür kim, bâbında DURİZM VEZÂRETİNDEN iki nefer durup, girenlerden bac alurlar. Durizm Vezâreti küffar

diyârından gelen kimesnelerin vezâretidür. Zebân-ı fârisîde, DÛR kelimesi, uzak demek olup, böyle uzak diyarlardan gelenlere dahi DURİST dirler.

Bu nöbetçi neferler bizden bac alamadılar. Çünkü fakire, bu denli yerlere serbestçe girmesi için, Cenetmekân Sultan Murâd-ı râbi^[106] bir ber' atı vermiş, üstüne dahi şöyle yazmış idi: "İşbu ber' atı seyyah kulum Evliyâ Çelebi' ye virdük kim, Durizm vezâretinin cümle emlâki içre suhûletle gezip dolaşsın. Tarafımdan me' zundur. Şöyle biline..." Bu fermânın altına dahi tuğrasını çeküp, bize hayır dualar eylemiş idi. Ol ber' atı nöbetçilere gösterdükte, cümle şâkirdlerimizle meccânen girüb dolaştuk. Bunda bizim, ma' âile Fetvâ Graf âleti ile sûretimizi dahi çıkartdılar kim, anı hâlâ muhafaza ider, ara-sıra ibretle temâşâ iderüz.

Bundan sonra MİLLET şehri nam bir harâbeye geldük kim Acemlerin kadîm cedleri tarafından hedm ü harâb eylenüp kara yere karılmıştır. Fakir bunda bir harâbeyi gezerken belden aşağısı izar^[107] ile setridilmiş^[108] uyuyan bir âdem görüp taaccüb eyledüm. Ser-i kûyuna^[109] varup, bre âdem, böyle üryan vaziyette ne yatarsun? Kalk, yoksa nezle marazına tutulursun dedim. Lâkin andan hiç bir sadâ çıkmadukta, eğilüp, elim ile omuzuna temâs eyledim ki bu hâb-ı gafletten uyâne. Meğer, bu âdem cümle taştan imiş. Hemân Tanrı taâlânın birliğine hamd ü senâlar eyleyüp, kim bilür bu günahkâr kul Allah' a nice bir âsilik eyledü de, ol kâdir-i mutlak anı böyle taş yaptı deyû kendi kendime söylenürken yoldaşım vak' a nüvis Bayram İspartavi yanıma gelüp: "Evliyâ, bu âdem taş olmamıştır. Heykeldür. Bu şehrin kadîm sakinleri böyle mermerden heykeller yapup, anları hamamlara koyarlardı. Burası hamamdur. Bu heykel

hamamdaki bir âdemi tasvir itmektedir. Şehrin hükümet ricâli dahi, bazen böyle hamamda hem yıkanup, hem devlet işlerin müzâkere iderlerdü" şeklinde izahat virdü.

Bu Millet şehrinin kurbünde, BALAT nam bir kûy vardur ki, bizim kahraman ecdâdımız Millet kelimesin BALAT' a kalbetmiş olsa gerektür. Bunda İLYAS BEĞ CÂMÎî dirler bir camîi vardur. Cümle divarları bu küffar şehrinin harâbelerinden getirülmüş olup, üzerlerine dahi âyet-i kerîmeler ve hadis-i kutsîler işlenmiştir. Durizm vezâretinden bir kimesneye sebebin suâl ittükte ayıttı kim: "İmdi Düristler harâbelere rağbet itmektedir. Hazâ min sebab, ol ma' bedi harâbeye tebdil ideceğiz, anın için ibâdet memnûdur."

Ba' dehû, PİRE YİYEN nam bir kadîm şehir harâbesine gittük kim, bir ulu Cebel üzre inşâ olunmuş hevâdar bir yerdür. Anda öğle taâmını ekleyledük. Bu MİLLET, PİRE YİYEN ü sâir şehirler evvelce sâhil şehri imişler. Lâkin imdi temâmen çöldür. Deryâ bile bu Yunan kavminin denâet ü habâsetinden nefret idüb, anlardan beri olmağçün birkaç saat mesâfeye çekilmiştir.(İnnallâhe âlâ külli şey' in kadir) Bir hayli de bu PİRE YİYEN harabelerin temâşâ idüp, andan KUŞ ADASI kadılığına vâsıl olduk. Burası Leb-i deryâda bir küçük kadılık olup temâm bin üç yüz hânedür. Aydın sancağına muttasıldur. Bunda han hamam ü çeşme olmayup, küffar seyyâhlarına mahsus, bi ilâclar ü bardağı iki buçuk akçaya Çay satılan Kahve Deryalar ziyâdedür. Sûklarında yetmiş iki milletten âdemler gezer. Papazlar, saç ü sakalları uzamış dervişler, âneden üryân avretler, cümlesi burdadur. Ziyâde günâha girmemek için, bizim ÖTEBAS içre oturup gidene dek taşra çıkmaduk. Bundan sonra EFESUS nam şehir harâbesine vâsıl olduk. Bu şehrin efesus tesmiye olunmasının sebebin dahi, KÖROĞLUZÂDE BOLULU Molla Mustafa

yoldaşım bize izâh eyledi: Bu, izmir, Aydın civârının efeler diyârı olduğu cümleye mâlûmdur. Meğer, bu şehirde, kahraman efelere konuşmak memnû imiş. Her sene Mayıs ayında FES-TİVAL nam bir küffar eğlencesi âdet olup, kadîm Romanın küflenmiş an' aneleri hortlatılarak Düristlerin gönülleri şâd eylenürmüş. Türk efeleri' nin dahi bu işlere sesleri çıkmadığından EFE, sen SUS mânâsına gelen, EFE-SUS kelimesini bu yere isim virmişler. Fakir bu şehirde, etrâfı gaayetle muhkem demirler ile çevrilmiş bir taş görüp DURİZM VEZÂRETİ mensûbu mihmandarımıza; yâ refik bu taşın hikmeti nedür kim, böyle titizlikle muhafaza idersüz. Yoksa bu taş buraya Hicazdan mı gelmiştir? deyû suâl ittikte, şöyle cevâb viridi: "Hâyır, bu taş, Nasrânı azizlerinden Murdarizos' un, buradan mürûr iderken ayağının takılıp düştüğü mübârek taştır. Bunu taht el arzdan çıkarmak için temâm üç yüz milyon akçe harcanmıştır." Bundan özge bir hayli inşaatlar görüp bu hâneleri niçün yapturdukların suâl eyledüm. Mezkûr mihmandar: "Anlar eskiden bâkiye harâbelerdir. İmdi RUS-TÖRE ediliyorlar" deyû cevap viridi. Rus' un bu işlerle ne alâkası vardır, fehmidemedük. Bu mihmandar bizi bir yere götürüp, "Burası da aşk evidür" dedükte, ana tekrar bu aşk evinin mânâsın suâl eyledüm. Zavallı âdemin sûreti kızarup, teaccüb eyledü kim deheninden bir kelime dahi çıkmadı. Yârânımızdan birisi: "Bre Evliyâ ne suâl idersün? Aşk evi, Umumhânenin kibarcasıdır" diyerek bizi tenvir eyledi. Suâl ittüğüme peşiman oldum.

Bu şehrin kurbündeki bir tepe üstündeki Bülbül Dağı tesmiye olunur bir kabir vardır. "Burası İsa Yalavaç' ın ânesi Meryem' in kabridir" diyerek cümle Hıristiyanları buraya "hacı" olmaya da' vet idirler. Bu nev-zuhur mezârı, kice gündüz bir düzine Keşiş ü Râhibe bekler. Bu efsâneye Fakirin

aklı yatmadı. İhtimal bu işte küffârın azim menfaati vardır.
Allah, Türk milletini vü cümle ümmet-i Muhammedi bunların
vü bizim gâfillerin şerrinden hıfz-ı siyânet eyleye...

ESNÂF-I CANBÂZÂN-I BÂZBÂZÂN

Bu hakir ü pürtaksir [110] bîriyâ-yı Evliyâ, [111] İzmir vilâyetinde Fevvâr dimekle benâm bir mahalde teferrüçte iken [112] (Bunda asumâne ser çeken bir fevvâre [113] olduğu için Fevvar diseler gerek) vâsi' bir meydan üzre gaayetle cesim bir hayme [114] görüp ol cânibe azimet eyledüm. Aceb kangı diyârın sultânı gelüp bunda otağ kurmuş deyû tefekkür iderken, üstünde rengârenk sayısız alemler görüp, rûy-i zeminde ne kadar pâdişâh, sultân, kral, var ise bunda içtima olduklarına kanaat getürdüm. Bu ulu haymenin pîşinde birçok âdemler Şam kârbânı gibi dizilüp, sıra ile kapı muhafızından birkaç kuruşa ruhsatnâme alup içeru öyle girerdiler. Hakir, mâdâme bunca padişahları görmek kuruş ile mümkündür, varayın ben dahi gireyin deyû hemân kiseye davrandım.

Beyt:

"Cihan içre bulunur gerçi çok yâr

Kanı kisem gibi yâr-ı vefadâr"

Temâm on kara kuruş itâ idüp BÎ İLLET nam ruhsatnâmeden aldım. Bu ruhsatnâmeyi ibrâz ittükte kazasız belâsız, zararsız, ziyansız duhül idüldüğünden BÎ İLLET dirler. Yâni kim illetsiz; sâye-i bî illet ile haymenin derûnuna girdik. Hilâl şeklinde kademeli bir çok cülûs yirleri [115] olup, buralara kadar âdemler oturmuşlar kim iydi remazanda Süleymâniye Câmîi' ne bu denlu âdem içtima olsa anda yir kalmazdı. Orta yir dahi tehi [116] olup, her halde sultanlar buraya şeref virecekler deyû düşündüm. Varup münâsip bir yire biz dahi oturduk. O esnâda, nirden geldüğün anlıyamadığım bir alay sazlar çalunub ortalığı velveleye

viridi. Güyâ, İkliğ, Dızdır, Hegit, Çığirtma, Cukcuk, Dümbelek, Def, Çarpara, Sipsi, Gıvgıv vü daha nice bunun gibi sazlar yek denen bir beste-i küffârı çalup avâzı arşı tutardı. Ardınca, dört-beş gaayetle cesim filler katar olmuş meydâne çıktılar. Bre bu gelen ya Ebrehe veyâ Aksak Timur leşkeridür. Ne dimeğe geldük bu çadıra! deyû kıyâm idüp, kılıcıma el attukta, yanımda oturanlar, "Bre sâkin ol, otur da sabr eyle" didiler. Dikkat ile nazar kıldım ki, bu fillerin süvârieleri, mevzun bedenli, âhu gözlü serv-i hıraman, âfet-i cihân avretlerdir. Bir miktar sükûn buldukta işin aslını kurbümdeki^[117] bir şahsa suâl eyledüm. Meğer, bunda kral, sultan vü ana benzer zevât yoğ imiş, bunlar cümle temâşâ olup, ŞİRK tesmiye olunurmuş. Fesübhânallah... Daha neler?

Mezkûr Fil-süvâr avretlerden biri arza inüp, bir emir ile cümle filleri çöme dip, dâmen bûs ittürdü.^[118] Bununla iktifâ itmeyüp, fillere öyle bir ta' lim gösterdi kim, cümlemiz bu avretin ittüklerine hayrette kalduk.

Ol azametli hayvanları iskemlelere dahi çıkartup, indürdü. Bu fillerin hayli zenpâre oldukların şundan anladım ki, bu avretlerin kimisi hortumuna, kimisi kulağına çıktığı halde onlara hiç ziyan virmezdi. Filler yine bir velvele içre çekilüp gittiler. Andan sonra, bir çengi elinde def ile gelüp bir canbaz ipi üzre öyle oyunlar oynadı kim, biz ânı arz üstünde dahi yapamayız. Hatta bunları Nâdiyye Kemâneci dahi yapamaz. Min ba' d^[119] biri tâvil, biri kâsır iki âdem çıkup, temâm dokuz yüz doksan dokuz adet cam bardakları üst üste koyup, öyle bir sütun yaptı kim, güya Beyazıt kulesidir. Dahi bu kuleyi eline alup, bir vakit etrafta geştü güzâr eyledi.^[120]

Bunlar dahi gidicek, bâlâda zikri geçen fil-süvâr avretler gibi bir sanem^[121] ile bir âdem gelüp, bir acib hünere agâz

eyledüler. [122]

Bu âdemin elinde birkaç adet, alev alev yanan yağlı çırallar olup, belki ışıklar söğündükte zulmette kalmayalım deyû tedbir düşünmüşler şeklinde tefekkür iderdim. Lîk, [123] bu âdem hemân anda bir sofraya kurup, iftara zor yetişmiş oruçlu gibi ol ateşleri elma şekeri yir gibi âfiyetle yimeğe başladı. Ol yidükçe ateş yanar, ateş yandukça ol yir idi. Mezkûr sanem salına salına ânın yanına gelicek "Huuu" deyû nefes virür, ol nefes ile birlikte, güyâ cehennem ateşi deheninden taşra çıkup âlemi dehşete virürdü. Amma avret bundan zerrece havf itmeyüb ol ateşten ciğara yakub ü dumanın göğe savurdu. Bu âdem ya semender [124] dür veyâ şol cigara yakan avretin aşkından böyle ateşbâz olmuştur.

Hakir bunda heyecana gelüp,

"Âteş-i sûzan-ı â' daya [125] bizimle girmeğe

Dehr! içinde imtihan olmuş semender yok mudur?

diyerek ol cânibe hücûma geçtükte, yine etrafımdakiler bizi meskut kılup yerimize cülûs ittürdüler.

Daha buna benzer nice işler temâşâ dük kim, dil ile tarif olunmaz.

BEYÂN-I DEFEYLE

Bir gün hanemde ârâm iderken ^[126] kapu şiddet ile darbolunub, açtuğumda âşına olmaduğum bir âdem destime bir varakpâre virüp "Bekliyoruz ha!" deyuben çekilüp gitti. Varakpâre üstündeki tahrirâtı kıraat ittükte ânın bir dâvetiye olduğun fehmeyledüm. Çün tahrirât şöyle dir idi: "Falanca mahaldeki DEFEYLE cemiyetimizi teşriflerinizden biz dahi şerefyâb olacağız..." İş bu Defeyle Cemiyeti' nin ne idiğün bir hayli tefekkür edüp encâmında hayli mesrûr oldum. Bolaykim ^[127] bu cemiyette Devlet-i aliyyenin serbelâsı bir hâin-i ekber, diyâr-ı Moskofa def 'idülecek ol sebepten ümmet-i Muhammed dahi bu kârı temâm iderken ulu bir cemiyet ile şadmanlık nümâyan idecektür. İnşallahu teâlâ onların cümlesin bu denlu şadmanlıklar île taşra irsâl ideniz deyû nice dualar eyledüm. Hemân aziz zevcemin ser-i kûyüne ^[128] varup ahvâli kendüye nakliduben dâvetiyeyi dahi kıraat itsin deyû takdim eyledüm. Zevcem dâvetiyeyi bildikkat kıraat idüp akabince kahkaha ile gülmeğe şüru' eyledi. ^[129] Acebe kalup esbâbın suâl eyledükte, ayıttı kim; "Îlâhi efendi! Bu Defeyle ol bildüğün def 'eylemek değüldür. Kâş ^[130] öyle bir def 'eylemek olsa"

Hakir daha ziyâde acebe kalup, tiz cevap iriştür hatunum bu nice Defeyledür dedim. Zevcem dahi bu işin aslını cümle teferruatı ile nakleyledi. Meğer bu DEFEYLE bir nevi esvâb temâşâsı imiş. Rûy-i zeminde her ne kadar esvâb var ise anları bir alay dilberân-ı Cihan tâb ^[131] pûş idüp ehâlinin pişinden nizâm-ı cedid asakiri misillu mürûr iderlermiş. Bu işi ziyâde merak idüp ferdası günde zevcem birle Defeyle Mahalline azîmet eyledük. Burası gaayetle azîm bir bina olup

altmış-yetmiş arşın irtifâda Süleymâniye Câmî Şerifi' nin kubbesinden vâsi' bir tavanı vardır. Bu binânın ortası ol mertebe vâsi' dür kim seksen yüz nefer demür kuşaklı kırk pınar pehlivanları anda pîşrev yapsa sezâdur. Bu saha o denli cilâlî tahtalar ile döşenmiştir kim, ger bir âdem oraya nazar kılrsa kendü aksini temâşâ eyler. Gûyâ kim, bir azim âyinedür. Bu sahânın her iki cânibinde yeni câminin arka kapusu pîşindeki nerdüban gibi cülûs yerleri olup er, avret, beççe, sakallı, pir koca karı bilmem kaç hezâr âdemler oturmuş kıyâmet gününde mahkeme-i kübrâda sırasın bekleyen kullar misüllu bekleşürlerdi. Mezkûr meydânın ortasında dahi bir arşın irtifâda bir sed olup, güyâ sırat köprüsüdür.

Biz dahi âdâb-ı şer' -i şerif üzre varup bir yere cülûs eyledük. Muahharan [\[132\]](#) ta' lim eyledüm ki, bu binaâyı, "KAPALI SABIR SALONU" deyû tesmiye iderlermiş. Sabridene aşk olsun...

Bu ulu meydânın bir kûşesine mutavattın [\[133\]](#) dört-beş nefer giysuları [\[134\]](#) duşların [\[135\]](#) döğen, er mi avret mi idüğü tefrik idilemez âdemler bir takım acib sazlar ile frenk şarkileri terennüm iderdiler. Anlardan biri üç adet davulların pîşîne oturup, onların kurbüne dahi iki aded tencere kapakların koymuş, yedindeki tokmak ile birbirini darbiderken diğerleri ise mezkûr acîb sazları çalar, birisi dahi yigirmi yaşında kocası fevt olmuş dul avretin ağıt tuttuğu misâl, bağırıp çağırarak, saç ü başın yolarak şarkı okurdu. Meğer bunların cümlesine birden ORAK-USTURA dirlermiş. Davul- Tencere diseler sezâdur.

Bu ORAK-USTURA Cemaatı' nın kurbüne bir avret gelüp anları hâmuş eyledi [\[136\]](#) Fî mâ ba' d [\[137\]](#) esvâb teşhirine başlanacağı i' lân eyledi. Vehle-i ûlâda, [\[138\]](#) serv-i revân,

dideleri sürmeli, giysuları uşşaka dâm u tuzak, bir hûb, mezkûr sed üzre çıktı kim sürh renk üç etek bir entâri telebbüs idüp arka eteğin dahi dûşuna almış, güya saltanat penâh hazretlerinin hareminden ketürülmüş bir çerkes âfetüdür. İş bu esvâbı "Sıcak günler" deyû takdim eylediler. Ardınca birkaç arşın kumaştan ma' mûl, bir câme ile özge bir dilber dahi sed üzre çıkup salınmağa başladı kim anın esvâbın dahi ETEK DÜ PİYAZ deyû tesmiye eyledüler. Bunlar ol sed üzre dâmen keşân iken [\[139\]](#) ardında yeldirmeli, münakkeş çarşebli, pantolonlu, destleri kiseli daha niceleri gelüp sırat köprüsü misüllu sed üzerinden mürur idüp gittiler. Ol esnâda ORAK-USTURA nice nice frenk besteleri terennüm iderdi. Seddin uc-ı diğesinde bir bâbdan girüp gâib olan bu dilberân özge bir câme giyüp tekrâr gelürdü. Sayf ü şita [\[140\]](#) cümle mevsimlere ait kıyâfetleri temâşâ eyledük. Bu meyanda ferâce telebbüs eylemiş yaşmaklı vü elinde şemsiyye ile bir dilbaz peydahlandı kim andaki cümle uşşakın dûd-ı ciğeri [\[141\]](#) göğe çıkup âh ü vah sadâlarından rûy-ı zemin titredi. Hakir dahi kendüyü tutamayup:

"Ey şeh-i hûbânım eyle ol kadd-i mevzûne sen

Reng-i gülden câme, bûy-i yâseminden pirehen"

beytin kıraat idüp alkış ürürken zevcemin suretime ters nazarlar ile baktığın göricek, hemân meskût oldum. Her biri bir âfet-i devrân olan bu kızlar her geçükte ORAK-USTURA dahi heyecanlanup, nice oynak hevâlar çalardı. Öyle bir dem geldi kim, mezkûr sed üstünde kızlar şakır şakır oynamayı başladılar. BÎ İLÂC kıyâfetleri safhasına geldükte, deryâda çimer iken giyilen esvâb ile mürur ittiler.

Bu demde zevceme dönüp aman hatunum mâzallah bunda edeb ü hayâ fevt oluption, hânemize gitsek gerek deyû zarılık

eyledim. Lâkin "Hele sabredegör bu iş hayırlı kıyâfetler ile hitam bulur" cevâbın alıcak nâçâr intizara koyuldum. Bî İlâc kıyafetleri ile dahi bir hayli şallak mallak ^[142] gelüp geçtiler. Âhırınca Elhamdülillah birkaç aded er kişi dahi gördük. Anlar da Bî câme nam firâş kıyâfeti ile ellerinde ceride kıraat iderek mürûr eylediler. Bî câme zebân-ı Farisîde esvâbsız dimektür amma ıstılahta er kişinin yatak kıyafetidür.

Nihâyet bunca esvâbı teşhir iden kızlardan güzellikte hûrilere müşâbih ikisi arûsî ^[143] kıyâfetleri ile öyle bir ahz-ı meydân eyledüler kim, hâzirûn içre cümle er kişiler güvey olmaya can attılar. Birhayli intizâr itmemize rağmen yanlarına dâmâd gelmedi. Ol zavallılar sed üzre meyûs ü mükedder bir nice zeman hırâman olup, gördüler kim bunda kendülerine sezâ bir dâmâd yok dürür, cihânın bu acîb ahvâline derûn-ı dilden lânetler okuyuben gittiler.

Böyle tuhaf bir temâşâdur vesselâm...

DER BEYÂN-I ŞİRK

Bu abdü hakir Evliyâ-ı bîriyâ,^[144] bir kice hânemde tembelizyon temâşâsında idim. İrikelâmlar faslı temâm oldukça akran nam cam üzre, şirk deyû bir tahrir gelüp, güyâ kim eflâk başıma yıkıldı. Derûn-ı dilden bir feryâd çeküp, vah benim çilekeş başım, bu tembelizyon nam şeytân icadının bunca ittükleri kifâyet itmezmiş gibi imdi dahi, Tanrı teâlâ hazretlerine şirk koşacak. Hem hacet-ül Esved ^[145] rûzigârında ^[146] böyle yabana işm' olur deyû zarılık eyledim.

"Avn-i hakla intikâm almağa âdâdan meğer

Bende-i din bir vezir-i dinperver yok mudur?"

beytin kıraat idüp, gâhi, lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâh çekerdim. Bu esnâda akranda bir ulu hayme ^[147] peydahlandı kim, derûnunda şu kadar bin kimesne oturmuşlar, güya âdem deryâsıdır. Hakir, Ordu-yı hümâyün ile bunca seferlere iştirak ittüğüm halde bu azâmette bir hayme anda dahi görmedim. Pâdişâh otağı dahi bu denlu azim değüldür. Vasat-ı hayme de harman yeri eb' adında bir tehi ^[148] saha olup, ihtimal bed tiynetli bir kimesne bu meydanda alenen Tanrı teâlâyâ şirk koşacaktı. Mezkûr meydana bir kimesne çıktıkta, ol âdem deryâsı aresinde bir gulgule kopup eflâk ü zemin titredi. Bu zât destinde küçük bir bozdoğan ^[149] tahmil iderdi. Ol bozdağını dehenine götürüp, Engürüsce mi ^[150] yâ Portugalca^[151] mı ne idüğün fehmidedemedüğüm bir lisân ile bir hayli konuşub gitti. Ol kâfir dideden nihan olıcak, nim üryân^[152] bir kâfir avredi ahz-ı meydân eyledi ^[153] kim, güyâ kamer, semâdan kopup arza inmiştir. Öyle bir hûnriz ^[154] kâfirdür kim:

"Can almada süzülmesi şehbaz-ı çeşminin

Kâfidir urmasın elini tîr ü hançere"

Vallahi hakir bu teşhisimde hatâ itmemişim. Çün bu kâfir âfetini gaayetle muhkem hadid [155] parmaklıklı bir ulu kafes içre hapsidüp, eline dahi bir kamçı virdiler. Kafes içre beş-attı aded arslanlar dahi koydular kim, âdeme pençe ursa pare pare ider. Hayli cesim arslanlardur. Ol güzelim peripeyker [156] avretin bu tehevür eylemiş gazanferlere [157] nice lokma olduğun görmemek için dîdelerim best eyledim. Bir müddet intizâr ittükte kafesten hiç bir sadâ sâdır olmaduğun görüp, tekrar açtım. Hasbin Allâhu ve nimel vekil! Hayretten engoşt ber dehen [158] oldum. Çün bu avret elindeki kamçı ile arslanları öyle bir ta' lime sokmuş idi kim, arslanlar adetâ kapuya çıkmaya [159] hazır acemi oğlanına dönmüştür. "Yat" didükte, yatar, "kalk" didükte kalkardı. Hattâ ba' zen intizamlı sıra olurlar, ol avret emreyledükte, birkaç arşın irtifada cehennem alevleri misüllü alevler ile yanan bir çenber içinden semender gibi atlardılar. Ba' zıları serkeşlik idüp, pençe urmağa davrandukta ol arslana öyle bir nazar ururdu kim, zavallı arslan kelb eniği gibi zebûn olurdu.

Bunda anladım ki, şuh bir avret nice gazanferleri zebûn idermiş. Âl-i Osmanın medâr-ı iftiharı, pâdişâh-i heft kişver. [160] Oğuz neslinden helife-i evvel Yavuz Sultan Selim Hân hazretleri şöyle aydur:

"Şirler pençe-i kahrımda olurken lertzân [161]

Beni bir gözleri ahûya zebûn etti felek"

Ba' dehû ol meydâne sekiz, on kavi yapılı âdemler ile bir fil geldi kim Ebrehe ordusundaki mamut nam fil gibi dehşet engiz bir hayvandır. Bu âdemler anda bir tahterevalli

kurdular. Anlardan biri tahterevallinin bir ucuna çıkup durdu. Ol muazzam fil tahterevallinin hevâdaki uc-ı üzerine her iki ön ayakları ile şaha kalkub öyle bir darbe urdı kim, uc-ı diğerdeki âdem Balyemez güllesi gibi fırlayub gitti. Bre bu zavallı kim bilir kangı sitârenin [162] yanına vâsıl oldu kim, demeğe kalmadan, ardında duran âdemin başı üzre kuş gibi konuverdi. Yerimden fırlayup Allahu Ekber dimekten kendimi alamadım. Bu oyunbaz herifler bu usul ile temâm dokuz âdemi böyle üst üste yığub gûya bir âdem minaresi oldu. Keşke hakir dahi anda olsam, bizi dahi bu âdem minâresi üzerine, atsalar, anda cân ü gönülden bir ezân-ı Muhammedi kıraat eylesem ne hoş olurdu.

Şu şirk çadırı içre bir de deryâpez dirier bir oyun vardur kim, dil anı nakletmede âciz kalur. Çadır tavanında asılı duran salıncaklar üstünde âdemin yüreğin ağzına getüren oyunlar iderler.

Bir salıncaktan diğesine pervaz idüp, muallâkta; iki âdem el sıkışub bayramlaştıktan sonra tekrar salıncakları tutarlar.

Bir avret ile bir âdem dahi ellerine dört beş adet hallaç tokmağı alup, meydâne çıktılar. Bu tokmakları ardı ardına hevâya atup, zemine düşmesine fırsat virmeden tutar ü tekrar hevâya atar ü böyle sür' at ile devam iderlerdi kim, seyridenler, pâytahta Bustân-ı Cevânideki [163] havzun fevvâresi [164] zannider. Bunun ardınca bir alay âdem esvabı telebbüs eylemiş maymunlar ahz-ı meydân idüp ol mertebe taklitler yaptılar kim, vallahi zemânımız sosyal-itlerinden tefrik itmenin mümkünü yoktur. Anlara dahi ziyade güldük.

Bu şirk çadırı içre daha nice acâib ü garip işler vardur: Yanmakta olan yağlı çerağları elma şekeri gibi yiyen âteş baz ü semender misillu âdemler, dürlü dürlü hayvânât ip

canbâzları, cinnilastik üstazları, bâl-i yaçolar, tâlimli atlar, fâre cesâmetinde kelpeler, fevk balıkları... O denlu bir çadurdur kim, gûyâ Hz. Nuh' un şefinesidür. İnnallahe külli şeyyin kadir... [\[165\]](#).

FAKİR' İN KIBRISTA KÜFFÂR İLE CENGİ

Kıbrıs, Türk diyârının Cenûbunda, Bahr-i sefîd [166] içre gaayetle kebir bir ceziredür. Üç yüz sene kadar Türk idâresinde kalup, dünya akvâmının tilkisi olan Enciliz milleti' nin dâm ü tuzağı ile elden çıkmıştır. Fahr-i kâinat efendimiz Hz. Muhammed Mustafa (S.A.V.) efendimizin halasının kim İslâmın ilk hâtûn şehîdidür, türbesi dahi anda olmakla mübârek bir ceziredür. Bunda temâm altı kere yüz bin nüfus yaşar. Yüz otuz bin kadarı müselman, bakiyesi urum kâfiridür. Evvelen müselman çoğ imiş, lâkin Enciliz siyâseti ile bu cezîreye hayli Urum yerleştirilüp, müselmanlar ekalliyette kalmıştır. Müstakil bir devlet olup, papazlıkla idâre olunurdu. Makaradeyyus nam bir papaz bu cezîrenin kralı olup, nice yıllardan beri bu cezîredeki müselmânları yok itmeğe gayret sarf ider, Atina Urumları dahi kendüye yardımdan içtinap itmezlerdi. Maksatları bu cezireyi Atina' ya muttasıl kılmaktı.

Türk devleti bu papaz ile nice yıllar uğraşup, her ne kadar miting yapmış ü bu papazın içi ot duldurulmuş timsallerini cayır cayır yakmış ise de anınla bir türlü baş idemedi. Hattâ papaz daha da ileri gidüp, cezîreye GERİ BAS nam bir haramibaşını çıkartarak, habis fiillerine devâm eyledi. Nice müselmânları türlü işkencelerle katleyledi. Âhırı Atina' da bazı Çantacı askerler ihtilâl yapıp, krallarını dahi memleketten nefy ittüler. Bâ' dehû bir Çanta idâresi kurarak Kıbrıs cezîresinin ilhakı için şeytanca işler itmeğe başladılar. Makaradeyyus nam papazı dahi beğenmeyen bu Çantacılar bir gice cezirede bir darbe-i hükûmet yaptırıp SAMSUN nam bir kaatili kral ilân eyledüler. Bu âdem birçok müselmanı katl

idüp, onların ciblerinden Samsun cigaralarını alup içtiğünden kendüye bu isim verilmiştir. Ordu-yı hümâyun bu haberi alıcak derhal cezireye leşker çıkarmağa karar verdi.

Bir yandan donanma-i hümâyun, bir yandan dahi hevâ vü kara asakiri cenk itmek için fevc fevc Kıbrıs' a giderken, bu hâkirin dahi dil-i divânesi cidal ü kıtal hevesine düşüp, atımı, kılıcımı, cıdamı vü sair harb alâtımı hazırlayup Kaptanpaşa'nın huzuruna çıktım. "Aman paşa hazretleri ayağının türabı olayım. Bu hakiri harb ü kıtâl lezzetinden mahrum eylemeyin, ferman buyurun da biz dahi bu cenge iştirak idelüm" deyû nice diller döktüm. Paşa hazretleri, "Bıyığın tarak tutar mı Çelebi?" dedükte, "Ger iznin olursa bıyığımız tırmık bile tutar pašam" deyû cevap virdüm. Paşa bu cevabımdan çok şadman olup, "Senden hazzettim Çelebi, bugünden itibaren ulûfeli askerimsin" deyuben bizi bir kadırgaya irsal eyledi.

Kıbrıs cezîresi Mersin limanına hayli yakın olup, takriben iki saat sonra bu cezirenin açığında cümle gemiler harb düzenine girüp, öyle bir top alabandası urdular kim, ol sâhillerde bir aded ot dahi kalmadı. Biz denizden sâhilleri döğerken, Cet Tâ yâreleri dahi hevâdan küffârın başın eabil kuşlarının Ebrehe asakiri başına taşlar attuğu gibi bombalar yağdırmağa başladukta, hevâda elli-altmış adet Âli Kebuter peydahlandı. Bunlar gaayetle kebir güvercinlere benzedüğünden böyle tesmiye olunur. Üstlerinde yel değirmeninin kollarına benzer kanatları olup, bayram fırlıdağı gibi dönüp, istediği mahalle inip kalkarlar. Etrafımıza, bunların içinden sayısız beyaz şemsiyeler nüzul itmeğe başladı. Hemân fehmeyledüm ki, üçler, yediler, kırklar, imdâdımıza gelmektedir. Allah-ı teâlâyâ hezâr bâr [167] şükreyledim. Kâfir dahi bu şemsiyelerin ucundaki veliyullah âdemlere kurşun atmağa başladılar. Bunlardan birisi gaayet

yakınımıza indükte gördüm ki içi ot doldurulmuş sahte âdemlerdür. Ben bu işin hikmetini tefekkür iderken bizim Tâ yâreler gelüp tekrar bomba yağmuruna başladular. Bunun akabinden, Âli Kebuterler tekrar gelüp şemsiyeler atmağa devam eyledüler. Meğer bu şemsiyelere Berâşud denürmüş. Hevâdan asakir tenzil itmede isti' mal idülürmüş. Evvelen, sahte askerler indürülüp, tüfenk atan kâfirlerin yerlerini tesbit eyleyerek, Tâ yâreler ile anların canlarını cehenneme mürd eylemiş, ba' dehû hakiki askerleri indürmüşler. Paşalarımızın akıllarına hayret idüp, harb san' atını bu mertebe iyi bildükleri için kendülerine dua eyledim.

Akıl ü izândan bî behre^[168] kâfirleri Allah daima böyle mağlub ü yüzü kara eylesin.

İslâm asakiri Cezîreye Girâne nam kadılığın Bî İlâcından çıkmış idi. Girân, zebân-ı Fârisîde ağır demek olup, güzellikte vü şirinlikte ağır bir memleket olduğundan böyle dirler. Donanma-yı hümâyun bî ilâcın biraz açığında durup, asker dökmeye başladukta bu hakir dahi anların aresinde idi. Şenâverlikte ^[169] hayli mâharetli olduğumuzdan bir lâhzada kıyıya çıktım. Bir alay âneden üryân küffâr avretleri vü dahi nice soğan erkekleri kumlar üzre yatup keyiflenürlerdi. Şemşîrimi ^[170] hevâda kirman gibi döndürerek "Bre hayâsız, imansızlar tiz kalkup esvâbınız telebbüs ^[171] eylesin, alimallah cümlelerinizi pirâse gibi doğrarım" deyû nâra urduğumda, cümlesi, kopasınca kellelerini deve kuşu gibi kumlara sokup sinmeğe çalıştular, lâkin hakir hiç aman vormeyüp, kabalarına kılınc tersi ile urup, başlarını kumdan taşra çıkardım. Kollarını hevâyâ kaldıruben teslim oldular. Diğer gâzi karındaşlarım dahi gelüp bunların hüviyyetlerin tesbit eyledüler. Kendüleri başıbozuk^[172] makulesinden olduğu için

azâd eyledük. Biz Türk kavminin ananesinde avret ü silâhsız kimesnelere el kaldurmak yoktur. Böyle işler Yunan küffârının meşrebine sezâ işlerdür.

Bu esnâda hevâdan BERA ŞOD ile nüzûl iden Türk dilaverleri düşmenin orta yerinde kâfir ile yaman bir cidâle girmiş idi. Biz dahi ilerlemeye başladukta kâfir güruhu arada bir dönüp tüfenk patlatarak firâr iderdü. Bu tüfenk atışları korku sebebi ile olduğundan cümle karavanaya giderdü. Bu minval üzre Beş Parmak Cibâli dirler bir mahalle geldük kim burası bir dağ silsilesidür. Bu arazide ilerlemek ziyâde müşkil idi. Kâfir bu dağların üstüne ayı ini gibi inler inşâ idüp anların içinden ateş ederlerdi. Hemân vaziiyeti tayyârelerimiz haber alup, bunların başlarına hevâdan bomba atmaya başladular. Bu bombalar dahi kâr eylemeyüp, kâfir ateşine devâm eyledü. Lâkin İslâm askerinde dürlü dürlü bombalar vardır. Bu sefer tayyârelerimiz NE YAPALIM bombası atmaya başladular. Diğer bombaların kâr itmediğü zamanlarda, ger özge çare kalmaz ise, "Günâh bizden gitti, ne yapalım" diyerek atıldıkları için anlara bu isim virilmiştir. Bu bombalar, düştüğü her yeri cehenneme çevirür. Suya düşse, suyu dahi yakar. Mezkûr bombalar atıldukta Beş Parmak Dağları Nemrûd âteşine tutulmuş gibi yanmağa başladı. Kara dinli kâfirler inlerinden çıkup köstebek gibi etrafâ dağıldılar. İnlerinden çıkmayan ise cehennemi boylayup, esfelessâfilinde^[173] mekân tuttular.

Bundan sonra varup bu inlerin içine girdük. Meğer kâfir bunların derûnunu saray gibi döşeyüp temâm bir senelik erzâk ile doldurmuş. Hakir bunda gezer iken Tembelizyon ü Raziyo kutularına dahi tesadüf idüp Kepekçizâdelerin bu diyâra dahi hükmettüğüne hezâr bâr ^[174] taaccüb eyledüm. Gâzi karındaşlarım ile Engürü' yü bulup bir müddet raziyo dahi

dinledük. Ziyâde mesrûr olduk kim DERE-DE kabilesi bu cenk esnâsında hidâyete irmiş, Mehter marşları, cenk türküleri, hamâset şiirleri okunup, Allah, Muhammed lâfızları vird-i zebanları [175] olmuştur. Halbuki hazerde bu lâfızları iden muallimler derhâl Fizana nefyedülürdü. Yehdilillâhi limen yeşâ [176] Bu esnâda yanımıza özge kıyâfetli bir âdem gelüp, elindeki bir acîb âleti yakup söndürdükte, karındaşlar "Bre tutun şol casusu" deyû üstüne hücum eyleyüb, derdest eyledüler. Meğer Frenk ceridecisi imiş. Elimdeki kılıcı göricek bağırarak "Kes köse, kes köse" deyû hayret ile suretime nazar kıldı. Gaayetle gazaba gelüp, "Bre nâbekâr sen kime köse dirsın, şol siyah üzüm gibi sakallarımı görmez misin? Hem ben senin gibi âciz âdemleri ne deyû keseyim" diyerek kendüyü taşra atmaya teşebbüs ettikte karındaşlar müdahale idip, "Aman Evliyâ, bu âdem Frenkçe konuşur." "Bu nedür" deyû elindeki kılıcı suâl ider. Hem kendü ceridecidür, bizim suretimizi çıkarub ceridelere virecek Mazarrat âdem değöldür" diyerek beni teskin eylediler. Bu Frenk kâfirleri nice câhil âdemlerdür kim kılıcın dahi ne olduğun bilmezler? Hayret ü taaccübde kaldım.

Deryâdaki cenklerde ise, gemilerimiz nice düşmen kadırgalarını topa tutup deryânın dibine havele eyledükte, kâfir amana gelüp sulh teklif eyledü. Samsun nam katil ü düzmece kral, havfından köstebek gibi yere girüp hiç görünmedi. Eski Kıral Makaradeyyus nam papaz ise, firar idüp, kendi gibi murdar papaz karındaşına ilticâ için özge bir diyâra gitti. Hakir bu cenge şöyle lâfzen târih düşürdü:

Biiznillah 1974' de Samson kâfiri

Yandı Samsun cigarası gibi

Tanrı Teâlâ aziz milletimizi vü anın şanlı ordusunu dâimen muzaffer kılup akıllı vü kahraman paşalarımızın ömrünü uzun, alınlarını ak ü pâk eyleye. Amin...

KANSER TEMÂŞÂSI

Bu hakir bir gün ahbab ü yârân ile sohbet iderken, anlardan biri: "Karındaşlar, iyi bir Kanser var imiş haydin gidüb seyridelim" deyû bir teklif derpiş [\[177\]](#) eyledi. Diğerleri "Hayhay hemân gidelüm" didüklerinde bu iş taaccübüme gidüp, derhal müdahale eyledüm: "Hele durun karındaşlar siz nereye gidersiz? Bu Kanser didüğünüz şeyin ne idüğün bilmez âdemler misiz? Bu kanser bir devâ bulmaz illettür kim kangı âdem ana tutulsa cehennem azabı çeke çeke âhirete irtihal eyler. Mahfazanallah! Bu illeti siz şirhor [\[178\]](#) oyuncayı mı zannidersiz kim, varıp anı seyrideceksiz. Hem bu illet seyredilür mü? Ger aklınızı zâi itmediniz ise, benden size nasihât olsun, bu illetin ismini dahi anmayın" dedim. Karındaşlar bu sözlerimi sükûnetle dinleyüb, âhırından kahkahalar ile gülmeğe başladılar. Teklif sâhibi karındaşım "Yâ Evliyâ bizim Kanser didüğümüz senin bildüğün illet değüldür, bir eğlence nev' idür" deyû işin aslını beyân eyledükte, fehmeyledüm ki, ânın kastittüğü şey "KANSER KOĞUŞU"dur. Fakir bu isimde bir kitâb okumuş idim. Moskof diyârının ediblerinden birisi olan Ali İskender Solucan gitsin nam keferenin âsârından olup, Moskof milletinin idare tarzını bu kitâbında Kanser illetine benzetüb ânı tenkit eylemiş idi. Ba' dehû KULAK CEZİRELERİ isimli bir kitâb dahi tahrir eyleyüb, iş bu sebebe binâen vatanından nefy idilmiştir. Tefekkür eyledüm ki, Kansere müşâbih olan bu idâre tarzını seyritmek için bizim ahbâblar diyâr-ı Moskof'a gitmeğe karar virmişler. Bu def 'a gaayet gazâba gelüp; yâni siz Moskof diyârına gitmek istersiz. Bre ne işiniz vardur ol cehennemde! Yoksa bizim yerli Moskofçuların sihirli

sözlerine siz de mi kandınız? Öyle ise bundan gerû ben dahi sizler ile ahbablığı kestim diyüb gitmeğe davrandım. Hemân kolumdan, bacağımdan muhkem tutup beni tekrar cülûs ittürdüler. Andan sonra tekrar izahata başladılar. Meğer bu Kanser didükleri bizim zannittüklerimiz değil imiş. Bir sâz ü bâz meclisi imiş kim, muganni vü muganniyeler [179] şarkı okur, sazlar çalınub çengiler oynar imiş. Daha nice nice âlemler olurmuş. Cümle merdum [180] evlâd ü ıyâli ile gidüp seyriderlermiş. Ahbâbımdan özür dileyüb, akşam oldukta maaile gitmeğe karar virdük.

Kanser mahalli gaayet vâsi' bir bahçe olup, ulu bir havz etrâfında nice sandâliye vü kürsiler var idi kim müşteriler otursunlar. Bahçe içindeki kebir ağaçlardan envâi renkli fenerler sallanurdı kim birkaç hezâr var idi. Biz dahi sandâliyelere cülûs idüp beklemeğe başladuk. Karşımızda Sâyebân [181] biçimli bir yüksek sahne olup, sâzendeler ü muganniler burada icrâ-yı san' at iderlerdi. Her gelen eline bir topuzlu âlet alup, şarkıyı ânın üstüne okur, sâzendeler ise ânın arkasında çalardılar. Bu topuzlu âlete Mekkârefon dirler kim âvâzı her cânibe irsâl itmeğe yarar. Bunda hiç duymadığımız acîb şarkılar dahi dinledük. Haraçman tesmiye olunan bu şarkılar, kırk elli âdet kara zağların [182] bir araya gelüp çığrıışmalarına benzer idi. Küffârdan çalınma olduğundan Haraçman dirler. Şarkı hitam buldukta ba' zı kimesneler anları alkışlarken ol sâzendeleri işâret iderek "Bu işi anlar yaptı" der gibi üstlerine atardılar.

Bu bahçedeki me' külât ü meşrâbat [183] hayli behâlı olup, bir bardak çay dahi beş akçadır. Biz çantamıza bir kaç aded elma koymuş idik. Bir ara küçük kızım elma taleb ittükte, hakir bir elmayı soyup, dilimlemeğe başladım. Ol esnâda bir

elma dilimi elimden fırlayub, pişimizde oturan bir âdemin kafasına urdu. Ânın dahi yanında avret ü akrâbası vâir idi. Hemân yerinden kıyâm idüb ânın yanına vardım. Kusura kalma birâderim, şol mübârek cennet miyvesi elimden kaçub sehven senin başına dokunmuştur, deyû özür beyân eyledüm. Lâkin bu âdem, su içre aksini seyr iden maymun misâli suretime bakıp dururdu. Karındaşlarım arkadan nida eyledüler kim, "Berû gel Evliyâ! Ol âdem Türkçe bilmez, ecnebidur". Meğer Alaman kâfiri imiş. Varup tekrar yerime oturdum. Daha birçok muganni vü muganniyeler seyridüb, nim kicede [\[184\]](#) andan kalkub hânelerimize azimet eyledük. Böyle bir tuhaf temâşâdur vesselâm...

KAVGA-İ BÂKÜS DER ZAHİRE [185]

Bâküs kavgası, iki âdem beyninde olan bir acîb kavgâdur kim, sadece yumruk ile yapılır. Yâni bu kavgâda, tepme, sille-i Osmânî, degenek, cümle memnu' dur. Eğilüp yerden taş almak dahi yoktur. Er kişinin avret mahalli olan göbek ile diz kapağı âresinde bir mahalle dahi urulmaz.

Bu kavgânın rûy-ı zeminde en ulu üstazı, Muhammed Ali Kalay nam bir dilâverdür. Esnâ-yı kavgada rakiplerin tencere gibi kalayladuğundan böyle dirler. Evvelce nasrânî idi. Lâkin bundan on sene mukaddem ihtida [186] iderek din-i mübine duhûl itmiş ü Allah' ın izni ile nice nice küffâra hâlis müselman köteği atmıştır (Radiyahallahu anhü). Kendüsü Emirağa diyârında yaşayan Afrikalı bir kuzgunî arap olup, anın kavmi Zenci deyû ma' ruftur.

Cihan şâmpiyonu iken, müselman olucak, Emirağa Kırılı gazaba gelüp: "Bu zenci mâdem bizim dinimizden irtidat itmiştik, anı derhâl NİYET NEAM diyârına irsal eyleyün. Anda bir miktâr cenk eyleyüben dünya vü mâfihânın [187] ne idüğün fehm eylesün" deyû ferman çıkardıkta Muhammed Ali dahi krala tuğyan idüp [188] "Men küffâr ordusunda cenk itmezim" demiş idi. İşbu sebep üzre şâmpiyonluğunu bigayrı hakkın yedinden alup, temâm üç sâl zindanda haps eyledüler. Bununla murâd eylediler kim, Muhammed Ali zindanda cümle takâtin zâil idüp, bir dahi şampiyon olamasın. Fakat Tengri teâlânin izni ile anın kuvveti günbe gün ziyâdelenüp hiç bir şey olmadı. Çünkü kendüde Muhammed Mustafa imânı vü Merd-i Meydân, Şir-i Yezdân [189] Aliyyül mürtezâ kuvveti mevcut idi.

Ol zindandan çıktukta Faraziye nam bir küffâr şampiyon olmuş idi.

İri başlı çam yarması vü kalın idi ensesi

Meğer bir Faraziye imiş bunların cümlesi

beytinde olduğu veçhile bu çam yarması Faraziye nam herif vur aman dirler bir özge bâküsçü mağlub idüb, andan sonra daha niceleri ile yaptığı kavgâlarda beş on dakika içre muzaffer çıkmış idi. Emirağa' nın cümle küffârı bir araya gelüp arelerinde şöyle konuştular: "Biz bu VUR AMAN yiğitimizi Muhammed Ali karşusuna çıkaralum. İsâ vü Meryem hakkıyçün ana öyle bir kötek atsın kim, müselmanların yüzleri kara olup, bir dahi Muhammed dinini meth etmeyeler."

Muhammed Ali Vur Aman' a meydân okuyub: "Bre dinsiz, imâna gelgit. Yok eğer gelmez isen seni memleketim Zâhire' ye kavgaya da' vet idiyorum." dedi. Bu minval üzre, 14 Şevval bin üç yüz doksan dört senesi Çeharşenbi günü Zâhire diyârının KİM ŞAŞSA şehrinde tülû-ı şemsden evvel kavgâya başladılar. Bu diyârda arpa, buğday gibi hubûbat ziyâde olduğundan Zâhire dirler. Bu diyârda müselman dahi ziyâdedir.

Muhammed Ali hem kahraman hem dahi Amr İbnül As misillu kurnaz bir yiğit idi. Vur aman denen kâfiri evvelden o denlu yorup takatten düşürdü kim cümle yumrukları boşa giderdi. Nihayet ana KURU EŞE denen yumruk nevinden iki adet urup ol demde NE GAVAD eyledi. Yâni vur aman arza düşüp bir dahi kıyam idemedi. Cümle Nasrâni küffârı meysus ü mükedder, İslâmın darbesini bir dahi idrâk eyledüler. Bu hâdiseden sonra temâm beş kere yüzbin nefer nasrâniler ihtidâ idüp, İslâm ile müşerref oldular, İslâm dinine bu denlu hizmet

eden bir mchitleri olduğu içün Allah' a hezar br hamd  sen eyledüler. Allah teâlâ din-i İslmı tefrikacı v Őakacı Mücahitlerin Şerrinden hıfz eyleyüb, böyle hakiki mücahitler ile kavi klsun. Amin...

MÜSABAKA-İ CİNNİ LASTİK DER

TEMBELİZYON [\[190\]](#)

Bu hakir ü bîriyâ seyyâh-ı fakirin bir akşam tembelliği tutup, kendümü bir müddet tembelizyon temâşâsına virdüm. Meğer ol akşam Varna şehrinde cereyân itmekte olan, cinnilastik müsabakasın seyr itmek müyesser olacakmış. Bu cinnilastik bir sâbur nev' i dür. Bu işi yapan kimesneler, lastik gibi âdemlerdür kim, yaptıkları mârifetleri ancak cinler yapmaya kâdir olduklarından, cinnilastik dirler. O denlu hareketler icrâ iderler kim, seyr idenler bunların kemiksiz insanlar olduğunu zannederler. Elhâsıl bunların mârifetleri ol mertebe tehlikelidür kim, âdeta canları ile oynarlar. İş bu sebepten bu cinnilastik tâifesine canbâzân dahi dirler. Yâni canları ile oynayanlar dimektür.

Hayli vâsi bir binâ içre orta yirde mârifet gösteren Canbâzânı on-onbeş hezâr âdemler seyr ider, bazen dahi teşci maksadı ile alkışlayup tezâhürat yaparlardı. Bu binanın orta yirinde bir hayli acîb âletler olup mahâretlerini bunlardan istifade iderek gösterirdüler. Bâzısı, arzda elleri üzre öyle suhûletle yürürdüler kim, bizdeki SUSYEDE gürûhuna mensup düşük bıyıklı, tavîl saçlı oğlanlar ayak üstü dahi böyle yürüyemez. Gâhi hevâde kebuter gibi birkaç def ‘a dönüp, yine ayak üzre arza inerdiler. Bazıları HALKA tesmiye olunan i' dâm ipine benzer iki aded ipin halkalarından tutup, anda öyle işler iderler kim, Gülhânedeki maymunlar göreceksin, hasetlerinden saçların yolarlar. Bunda her milletten Canbâzân vardır. Bu binânın müsâit bir mahallinde beş-on nefer kadılar oturmuş, kimin daha güzel mârifet gösterdiğüne karar virürdüler. Bu kararlarını dahi "Sekiz

dühan aldı dokuz dühan aldı" deyû ilân iderdiler. Bu zavallı canbâzlara böyle dühân yerine fâideli bir şey virseler ne olurdu? Bu küffârın işine akıl irmez vesselâm...

Bunda Bâr-ı Fısk nam bir âlet vardır kim; üç-dört arşın boyunda iki aded direk arza rekzidülüp ^[191] ikisi âresine gayetle muhkem bir halat gerilmişti. Bâr, zebân-ı Fârisîde miyve, Fısk dahi lisân-ı Arabîde günâh dimektür. Yâni, bu âlette fâsık kimesneler, ip canbazlığı idüp, dahi bir hayli herzeleri miyve niyetine yirdiler. Encâmı, bâr-ı fıskı bir kâfir canbâzı çukub, onda öyle işler ittü kim, dil bunları anlatmaktan âciz kalur.

Hele KURTLU BEYGİR dirler bir âlet temâşâ ittüm ki, dünyânın hiç bir yerinde böyle bir beygir yoktur. Vücudu vü dört ayağı temâm olup, lâkin başı yoğ idi. Kulakları ise beygirin sırtında idi. Fesubhânallah! Süleyman Sanduki' nin beygiri dahi bu denlu acîb değüldür. Bu beygir hayli inatçı bir beygirdür. Hz. Nuh aleyhisselâmın beygiri gibi ayaklarını direyüp, bir adım dahi ileni gitmez idi. Fakat bu beygire niçün "Kurtlu" dirler, ânı fehmidemedim.

Sırası gelen canbâz, bu beygirin sırtına çıkup, kulaklarından tutûben, ânın üzerinde gâvur kirmeni gibi fırıl fırıl döner, âhırında kadı efendilerden dühanlarını alup giderdiler. Bu canbâzânın marifetleri ehâliyi eğlendirüp, hoş vakit geçirmeğe yarar. Bizim vatanımızda ise, ok canbâzı, at canbâzı, câmî canbâzı gibi nice canbâzlar vardır kim, koskoca bir milletin ânesini ağlatur. İşte asıl mârifet deyû buna dirler. İnşallah Tembelizyon ashâbı bir gün bunların oyunlarını dahi teşhir ider.

BIYIK VAK' ASI

Bu hakir ü pürtaksir ü Evliyâ-yı bîriyâ, bacanağım Malatyalı Şevki Çelebi' nin hânesinde müsafir iken tıraşım gelüb, Ey benim aziz bacanağım, ben usturamı hânemde ferâmuş eyledüm. Nola senin ustura ilen şu hattım tıraş eylesem didükte; "Hayhay bre bacanak. Usturanın sözü mü olur? Ben sana bir âlet-i traş vireyim ki, usturadan yeğdür" deyû hemân bir acîb kutu getirüb destime viridi. Sağın çevürüb, solun çevürüb bir nesneye benzetemedim. Bre bacanak, kandedür bunun usturası? Bu nice âlet-i tıraştır? deyû ünledim. "Dur hele bacanak: Sabr ü sebat göster biraz" diyüb ol âletin birbuçuk arşın boyundaki kuyruğunu gösterüben "Buna KÖR-DON dirler. Bunu PERHİZ' e sokmadan iş görmez" diyuben, mezkûr kuyruğun ucundaki iki çatallı bir şeyi hemân pîşimizdeki divar üzre muntazam açılmış iki aded kadar delüklerine duhûl eyledi. Ardınca da âlet-i tıraşın üstündeki bir düğmeğe bastukta öyle bir sadâ neşroldu kim, güyâ yüz kere, yüzbin aded eşek arıları bir kovan içre cem olup rast makamından meşk iderler. Bre bu ne biçim KOR-DON ile PERHİZ' dür! deyû iki kadem alarga durub engoşt berdehen [\[192\]](#) baka kaldım. Bacanağım hakiri teskin idüb, âleti kurbünden tetkike fırsat viridi. Ba' dehû ânın mâdeni bir kısmını kim, kılıç yüzü gibi mücellâ [\[193\]](#) üç aded dâirelerdür kendü suretine mesh itmeğe âğâz eyledü. Her nereyi ol âlet ile mesh eylese, anda saç ü sakal namına bir şey kalmayub, sureti, pingalden [\[194\]](#) yeni çıkmış yumurtaya müşâbih olurdu.

Tehlükeli olmadığın fehmedicek biz dahi bacanaktan talim eyledüklerimizi tatbike başladuk. Hakir dâima hattın tıraş

idüb, bıyıkların koyverür. Vü dahi bıyıklarım, Şam, Hicaz, Yemen, Mısır, Eflâk, Boğdan, Efrenç, Engürüs ü daha böyle nice memâlikte benâm [195] olub, her yaz Pâris, Viyana, Beç, Ne var ne yok gibi şehirlerden sefineler dolusu kâfir avretleri onları temâşâyâ gelürler. Lâkin DUR-İZİM vekâleti bıyıklarımın kadrini bilmez. Her ne ise, hakir tekebbür ü tefâhürden [196] hazzitmem. Mezkûr âlet-i tıraş gaayetle rahat tıraş itmektedir kim BURMAŞAP ciletleri halt eylemiş. Hem bunda surete sabun sürmeğe dahi lüzum yokdürür. Hattımı tıraş idüb sıra bıyıklarımı tesviye itmeğe geldükte, şöyle kenarların alayum deyû âlet-i tıraş' ı bıyığıma tutar tutmaz, ân-ı vâhidde sağ cenâhımı alup gitmez mi? Bre aman yandım dimeğe kalmadan bacanağım ser-i kûyümde [197] peydâh oldu. Hem kahkaha ile gülüb, hem dahi, "Bre bacanak sol cânibi dahi tıraş eylemek gerek, yoksa yek kanatlı kuşa benzersin" dir idi.

Nâçâr kalub, sol cenahtan bir miktar alup âyineye nazar kıldukta, gördüm ki, Alaman kâfiri' nin harb-i umûmî-yi sâniddeki kralı bâdem bıyıklı İTLER nam kefereye benzedim. Tövbe istiğfar idüb, bıyığın bâkiyesin dahi kesip cascavlak kaldım. Beyt:

"Böyledür bu felek güler hâline

Tıraş ider âyine virür eline"

Bıyıklarım gidicek, o denlu nâçâr ü bîtâb kaldım ki, mecâlim gidüb, pençik oğlanı gibi sesim incelüb, güyâ bir DURMUŞ DURDU oldum. Vah benim başıma gelenler deyû zarlık eyler iken, bacanağım beni şöyle teselli eyledü: "Gam yime bacanağım. Senin ol burma bıyıkların özgeler gibi sahte degüldür. Kökü dahi sendedür. Tekrar büyütürsün, haydi muazzeb olma!"

Ol böyle diğeç, bir miktar ferahlayub, mezkûr şeytân işi tıraş âletine lânetler okudum. Böyle bir garib vâk' adur. Hasbinallâhu ve ni' mel vekil...

BU BÂB FRENK VE MOSKOF KÜFFÂRI' NİN

MÜSLÜMAN ALEYHİNE İTTİHADINI BEYÂN İDER

Rûy-ı zeminde [\[198\]](#) Allah' ın ve insanlığın yegâne düşmanı olan moskof kâfirinin serâmedi' leri [\[199\]](#) dârü' n nedve [\[200\]](#) misâli meclislerinde içtimâ olup, şöyle didiler: "Ey vahlar olsun! Türk diyarında oynadığımız oyun boşa çıkmıştır. Nice zahmetler ile besleyüp büyüttüğümüz ÇIFIT' lar, HATKO' lar ve anların hempâları Türk' ü birbirine kırdırmaya fırsat bulamadan bertaraf olmuşlardır. Ordu-yı hümayun [\[201\]](#) bunları perişan ü parekende eyleyüb, bu diyara huzur avdet eylemiştir. Eğer bu Türk kavmi muaccelen terakki eyler ise, başımıza Osmanlı' dan şedid belâ olur. Gelin bu tehlikenün önün alalum. "Ârelerinden birisi sual eyledü kim: "Pes imdi nidelum?" Bu sual üzre fitnefücur umurun yürütmekle vazifelü ELEKSANDIR FİTNETOF aydur: "Ermeni taifesünü bunların başına belâ idelum. Ma' lumdur kim, bu ermeni taifesi el' an bizim kölemizdür. Tez zamanda anlara muvafık bir düşman bulamaz isek bize düşman olup sosyal it cennetinün keyfini bozarlar. Amma bu işte muvaffak olur isek hem yoldaşlarımızın intikamın aluruz, hem dahi ermeni' nün milli gayretini Türk' e tevcih iderüz. Bilhassa, Kitâb-ı MORUKS' tan okumuş ve LAİN yoldaşımızdan ilham almış bazı ermeni meczuplarını frenk diyarına irsal idelum. Anda BETER İNAD nam bir sosyal it yoldaşımız imdi kral olmuştur. Bize yardım itmeğe hazırdur. Mezkûr ermeni meczuplarını andaki Türk elçilerine, konsoloslarına ve sâir mühim zevata savlet ettürürsek, kimesne bu işin tarafımızdan tertib idildüğünü farkedemez."

Ol böyle diğey, hâzirun "Aferin sana aferin. Bir hoşça rey derpiş ^[202] eyledün. Zâten bu fitne işlerünü senden hoş çevüren yoktur. Öyle yapalum" deyû ânı alkışlayub tahsinledüler. Zaten frenk diyarında ziyâde ermeni bulunmağın ve BETER İNAT gibi bir yoldaş olmağın işleri âsân oldu. Andan sonra Frenk diyârından ne kadar tavil saçlı ve oğlan meşrebli ermeni vâir ise anları ASALAK namında bir teşkilâtta cem eyledüler. Elleri dârlü moskof tüfenkleri tutuştırub, saldılar. Bunlar her fursatta Türk temsilcilerini kalleşçe tüfenk alabandasına tutup nice Müselmanı şehid eyledüler. Avretleri ve çocukları rehin alub, nice canlar yaktular. Bunca nâmertçe işler olur iken, frenk devletünün benâm zevatı bıyık altından gülûben; "Oh oh hele bir Türk daha rûy-ı zeminden kalktı" deyû mesrur olurdu.

Bu frenk nice millettür kim, böyle densizlikler ider? Türk' ten ne kemlik görmüştür kim, bu nâmerdliklere tevessül eyler?

Bu habis millet, Evrupa' nın şimâli garbîsinde olup, memleketleri Fransa demekle meşhurdur. Bundan dört-beş yüz yıl mukaddem, ceddimiz Kanunî Sultan Süleyman Han rûzigârında ^[203] Türk' ün inâyet-i Şâhânesine ^[204] mazhar olmuş, küfrân-ı ni' metten ^[205] hazz alan kafirlerdür. Şöyle kim; Frenk Kıralı, Françesko ilen Cermen Kıralı, Pavi nam mahalde şedîd bir harb ü darb yapub, Françesko mağlub ve esir olmuş idi. Bu esir kralın mâderi ve dahi kendüsü fikreyledüler kim, bu âlemde Türk' ten özge hamiiyetperver ve muhkem kavim yoktur. Anlardan inâyet istemek çok münasibtür. Ardınca her ikisi dahi Sultan Süleyman Han' a risâle yazub, "Meded ey muhteşem Süleyman meded! Bu Cermen Kıralı ŞARLATAN' ın zulmünden el aman! Beni

bunun esâretinden halâs eyleyecek senden gayrı kimesne yokdürür." deyû nice zarılıklar eyledü.

Süleyman Han dahi anlara şöyle bir cevap yazdı:

"Ben ki Akdeniz' in, Karadeniz' in, Rumeli' nin ve Anadolu' nun ve Karaman' ın ve Zülkadiriye vilâyetlerinin ve Diyâribekir' in ve Kürdistan' ın ve Azerbaycan' ın ve Acem' in ve Haleb' in Mısır' ın ve Mekke' nün ve Medine' nün ve Kudüs' ün ve bütün Arap diyârının ve Yemen' ün ve ecdadımın feth ittükleri daha birçok diyârın sultânı ve pâdişâhı Sultan Bayezit Hân oğlu, Sultan Selim Han oğlu, Sultan Süleyman Hân' ım. Sen ki Françe vilâyetinin kiralı Françesko' sun. Dergâh-ı Selâtin penâhıma, ^[206] yaran adamın Frankipran ile mektub gönderüp ve bazı ağız haberi dahi ısmarlayup memleketinize düşmen müstevli olub el' an hapiste olduğunuzu i' lâm idüb halâsınız husûsunda bu cânibten inâyet ve meded istidâ eylemişsiniz. Her ne ki demiş isenüz temâm ma' lûm oldu. İmdi padişahlar sınımak ^[207] ve hapis olmak ayıp değüldür. Gönlünüzü hoş tutub âzürde-hâtır ^[208] olmayasız. Dâima def-i düşman ve feth-i memâlik için gice gündüz atımız eğerlenmiş ve kılıcımız kuşanılmıştır. Hak sübhânehu ve Taalâ hayır lar müyesser eyleyüp meşiyet ve irâdatı ^[209] neye müteallik olmuş ise vücuda gele..."

Ve dahi yer götürmez asker ilen ŞARLATAN üstüne sefer açub Frençesko' yu esaretten halâs eyledü. Sâniyen Frenk keferesine Türk memâlikinde serbestçe ticâret yapma hakkı tanıdı. Lâkin Türk' ün ihsan ve inâyeti ilen semiren bu frenk keferesi küfrân-ı Ni' met idüb, harb-ı umûmîde vatanımızı, işgâle yeltenüb, Kahreman Mer' aş ve Gazi Ayıntab vilâyetlerinde Türk sillesini yiyuben def olup gitmiştir.

Cümlesi Nasara olan bu Frenk milleti, ahlâken pespâye, nâşerif, Allah kitab tanımaz kavm-i Lut' dan eşedd bir kavimdir. Bunda her avretün dokuz on nefer kocası olub, her sene bî had ü hisâb piçler ilen nüfusuna zam gelür. (Leanellâhü aleyhim ecmâin...) [210] Zaten frengi deyû tesmiye olunan, zina ve fuhşiyattan zuhur iden illet' in mu' cidi dahi bunlardır. Dünya âşüftelerinin geyim kuşamı dahi MUTA usulü ilen bu diyârda tesbit ü ta' yin idülür.

İşte böyle nâmerd ü bî edeb bir kavimdir. Kehdülerü Allanın sevgili kulları olan Müselman Türkler karşusunda böyle edepsiz ve alçak meşreb olduklarından pahıllık [211] sebebiyle bunca tuzakları bize kurmuşlardır.

Şiir:

"ERBÂB-I KEMALİ ÇEKEMEZ NÂKIS OLANLAR
RENCÎDE OLUR DÎDE-İ HUFFAŞ ZİYADAN" [212]

TEMÂŞÂ-I BELÂ [213]

Son eyyâmında^[214] bilhassa zürefâ beyninde^[215] İSTANBUL FESDAVULU deyû bir söz i' cad olub, dergâhta, bârgâhta, ceridelerde, Tenbelizyonda, Çârsû' da, bâzarda herkesin vird-i zebânı olmuştur.^[216] Hakir bu FES-DAVUL lafzını isti' mâ eyledükte ^[217] ziyâde meraklanub, bir nevi eğlence olduğun öğrendim. Güyâ bu cihânın dürr-i yektâsı olan^[218] İslâmbol şehri şerefine her tarafta azim şenlikler olurmuş. Bu işin ismi FES-DAVUL olduğuna göre, başlarına fes geyinmiş davulbazların nice kadim oyunlar gösterdiğün tahmin eyledüm. Aceb bu davulbazların başında kangı çeşit fesler vardur deyû tefekküre başladum. Çünkü bu fes nâmındaki serpuş öyle alelâde bir şey değüldür. Ânın kalıba çekilmişine "saksı dibi" yassı olanına "Tablakâr" ıslanıp bozulmuşuna "Limon kabuğu" hafiyelerim giyindüğüne "Nar çiçeği" dirler. Bundan özge Alikurna, iskender Davutvezir, fırt çitfepehlivan gibi envai vardur.

Dahi, bunda, döğülen davullar, mehterân kös' ü gibi midür, bunları çalan tablzenler nice âdemlerdür, davul' u omuz üzre mi döğerler, bu esnâda "Yektir Allah" deyû nâra ururlar mı; bunların cümlesin çok merâk idüb, bir kaç yârânım ile Fes-davul şenliklerinden birisine gitmeğe karar virdük. Yaranımdan TANGO CA' FER nâmiyla ma' ruf olan Sivaslı Ca' fer Çelebi, "Evliyâm filan semtte BELÂ temâşâsı var imiş haydi oraya gidelüm" dedi. Bu Tango Ca' fer Sivas' tan gelüb, batının cümle bâtil işleri ile her nasılsa imtizâc eylemiş bir acîb kimesnedür. Bu Belâ temâşâsını davulbazlığın tehlikeli bir usûlü olduğun zannidüb, anlara didim ki bre refiklerüm, biz bu cihâne geldüğümüzden beri başımız belâdan berî ^[219]

olmamıştır. Haydi bunda dahi belâ temâşâsına gidelüm. Bundan sonra eli kulağa atub, "Derdleri zevk edindim bende neş' e ne arar" şarkısını teganniye başladum. Refiklerim beni huşu içinde dinleyüb, ol mertebe dilhûn oldular kim, şarki tamam oldukça cümlesi dideleründen eşg-i gülgûn [220] akıtub, feryâdları arş-ı a' lâya vâsıl oldu. Ba' dehû, ey refiklerüm ne fer-yâd ü figan idersüz, Fuzûlî dahi;

"Ya Rab belâ-yı aşk ile kıl âşinâ beni

Bir dem belâ-yı aşktan itme cüda beni"

dimemiş midür, haydi bu Tango Ca' fer' in didüğü olsun deyuben kat' i kararımızı virdük. Belâ temâşâsının olduğu binâ hayli vâsi' bir yer idi. Bir kaç yüz nefer âdemler ve avretler belli bir cihete istikbâl idüb [221] saf saf oturmuş bekleşürlerdi. Biz dahi bu minvâl üzre oturduk.

Nihâyet tam karşumuzdaki ulu kadife perdeler açılıb, hoşça bir manzara nümâyân oldu [222] Güyâ ulu bir pencereden irem bağını seyr iderdük. Ol esnâda mezkûr sahneye gaayetle dar elbise telebbüs eylemiş [223] bir oğlan girdü kim, âdetâ anadan üryân idi. Cümle vücut hatları ayan-beyân belli idi. Bu oğlan dürlü şekillerde ve acib bir tarzda hoplayub zıplar iken, aynen ânın gibi giyinmiş bir kız peydahlanub, ol dahi bu garib hareketlere iştirâk eyledü. Her ikisi de parmak uclarına basarak, yürürlerdi. Nereden geldiği meçhul iki ışık dâiresi anları tenvir idüb [224] asla peşlerini bırakmazdı. Bir hayli birbirlerini kovaladular. Oğlan kızı tuttukta hevâyâ atub atub tutardı. Gâhi yirde yuvarlanub alt-üst olurdular. Ba' zen dahi kız oğlanı kovalar, yakaladukta yine kendüsü zararlı çıkardı. Çünkü oğlan ânı bir kaç arşın öteye fırlaturdu. Mâdema böyle idecekti de niçün kaçardı fehmidedim. Gâhi birbirlerine sarmaşık çiçeği gibi o denlu sarmaş-dolaş olurlardı kim

kangısı oğlan kangısı kızdur fark idilmezdi. Hasılı edeb ü hayâ perdesi yırtılmış bu oğlanla kız utanma dan bunca günahı irtikab iderdüler.

Nihâyet bunlar seğirterek meydandan nihân oldular.^[225] Ardınca temâm oniki nefer dilber kızlar intizâm ile sahneye dühul ittiler. Bunlar dahi diğer kız gibi üryan idiler. Lâkin bir farkları var idi. Cümlesi acîb fistanlar giyinmişler, bu fistanların etekleri hem kısa hem de yukarı doğru dik dururdu. Güyâ araba tekeri içinde dururdular. Bunların kılık kıyâfetlerü minelbâb ilel mihrâb ^[226] aynı idi. Bunlar hemân tek sıralı safta ictimâ oldular. Ol esnâda biraz evvelki oğlan ile ânın oynaşı kız, parmak uclarında seke seke bunların önüne geldüler. Anları iyice teftiş eyledüler. Min ba' d ^[227] bu oğlan ile kız ber minvâl-i sabık ^[228] harekâta başladular. Anlar her ne yaparsa mezkûr kızlar dahi aynısını yaparlardı. Gâhi halka olurlar gâhi altışardan iki, dörderden üç fırkaya ayrılıb, karşuluklu birbirlerine kol-bacak sallardılar. Lâkin bu harekâtı hep birden aynı anda yapardılar. Gâhi bacaklarından birisini seren direği gibi hevâya diküb iki elleri ile parmak uçlarından tutarlar, gâhi kamçı yemiş şimşir topaç misillu fırıl fırıl dönerler, gâhi iki arşın hevâya zıplayup, tüy gibi yere inerdiler. Bacaklarını ve kollarını birbirlerine o denlu dolardılar kim, azaları birbirine karışub, âdetâ kördüğüm olurdu. Bu esnâda görünmez âdemler yanık kemânlar çalub anların şevkini tezyid eylerdüler.^[229] Bu kızların cümlesi kuğu boyunlu, elif endamlı zayıf-nahif dilberlerdür kim, birini diğerinden tefrik mümkün değüldür. Sanki ikiz karındaşlardır. Birbirlerine bu denlu mümâsil ^[230] bu kızları nerden bulmuşurlar, şaşılacak iştür.

Bâlâda zıkr idülen kerihü' l manzar [231] işleri bu kızlar mirâren ve kirâren [232] yaptıktan sonra defolup gittiler.

Şol azim kadife perdeler âheste âheste kapanub, her şey gözden nihân oldu. Dört cihetimizde oturan seyirciler kıyâm idüb o denlu alkış urdular kim güyâ üstümüzden bir keklik sürüsü uçub gitti. Bizim Tango Ca' fer dahi anlar ile alkış tutardı. Hakir taaccüb ile bunlara ne oldu da bu mertebe tezâhürat iderler deyince, arkamdaki seyircilerden birisi, "Baka Çelebi bu belâcılar benâm [233] kimesnelerdür.

Anları ne kadar alkışlasak azdur. Bunlar KUBA belâcılarıdır!" dimez mi? Bu mâlâyâ' ni sözler' e [234] pek ziyâde hiddetlenüb bu herife şöyle çıkışdum: Tevbe et bre zındık! Tiz tecdid-i imân eylegil? KUBA ism-i şerifine bu belâ lafzını karuşturma! Sen KUBA' nın ne isim idüğünü bilmez misin? Bre nâdân! KUBA, Peygamber efendimizin hicreti sırasında ilk mescidi inşâ ittürdüğü bir karyedür [235] kim Medine-i münevvere kurbünde [236] bir mübârek yerdür. Andan böyle belâ ehli çıkası değüldür! Sen git bu belâyı kime yakuşturursan yakiştur amma bir dahi KUBA ism-i şerifinü bu minvâl üzre yâd itme.

Herif bu ta' zir karşusunda meskut olub, bir dahi serkeşliğe tevessül eylemedü.

Hasılı, hakirin hevesi kursağında kalub, ne fes, ne davul, ne de bunlara mümâsil hiç bir nesne görmek nasib olmadı. Meğer bu "belâ" didükleri bir Frenk oyunu imiş kim, gerçekten din ü imân belâsıdır.

Taşra çıktukta [237] Tango Ca' ferin ensesine şaka yollu bir sille-i pehlivâni şöyle havâle idüb, bre nâbekâr, bizim bunca göz zinâsı işlememize sebeb olub, imânımızı belâyâ saktun

dedim. Diğer yârân dahi, Tango Ca' ferin ensesine bu tarzda birer sille urub, hadd-i te' dib eyledüler. [\[238\]](#)

Böyle tuhaf bir temâşâdur vesselâm...

MÂHÎ-İ TÛTÛNKEŞ [239]

Hakir bir gün bir kasab dkkâni pişinden ubûr iderken, [240] camekân içre engellerden asılmış tâze kuzular görüp, hele şunlardan bir kaç okka alben hânemde ev-lâd  ıyâlim ilen kebâb idüb yiyelim dey dkkâne duhul eyledüm. Yâ kasab efendi şol kuzu lahminin [241] okkası kaç akedr dey sual ittükte, "Yetmişbeş akçe" dimez mi? Ân-ı vahidde bir hesâb yapıp, bu yetmiş beş akçenin bir yevmiye tuttuğun fehm eyledüm. Belki zge bir kasabda ehven bir fiat ile almak nasib olur dey hemân taşra ıktım. Temâm on beş dükkân dolaşub ne kadar pazarlık eyledim ise de bir kuruş tenzile muvaffak olamadım.

Tefekkür eyledüm ki, mâdâme bu İslâmbol şehrinn deryâsı v bu deryâ içre dürlü dürlü leziz mâhileri v bizim dahi oltamız vardur, varub Leb-i deryâda [242] olta atub nasibimize ne çıkar ise ânı tenâvül iderüz [243] Bu minvâl üzre oltayı alub.skdarda şemsipaşa nâm mahalle azimet eyledüm. Beyt:

"ÇÜNKİ YOK KASAPLARDAN FÂİDE

RABBENÂ ENZİL ALEYNÂ MÂİDE" [244]

Bu Leb-i deryâda pek ziyâde âdemler oltaların almış nasib beklerdiler. Her iki cânibimdeki kimesneler, her olta attukta onbeş-yigirmi aded İŞTE AVRET nam balıklardan tutardılar kim, bu balıklar, tlen [245] sekiz-on parmak, arzen [246] bir-iki parmak eb' adındadır. Biz dahi, Zoka tesmiye olunan cesîm oltayı sapan misillu bir kaç defa sallayub, Bismillah yâ Allah haydi rast gele deyüb deryâyâ endahıt eyledük. [247] Cenâh-ı yeminimdeki âdem: "Baka elebi, bunda İŞTE AVRET nam

balıktan gayrisi çıkmaz. Senin oltan Zokadur anınla ancak Lüfer nam büyük balıklar tutulur. Böyle balıkçılık cümle bâtıldur. Bunda vakit zayi idersun" didükte, ana bre echel [248] âdem sen benim oltayı zikrullah ile endaht eyledüğümü görmedin mi? İmdi bir Lüfer-i muazzama derdest ideyim de gör deyû cevap virdim. Bu sözlerime kurbümdeki cümle balıkçılar kahkaha ile güldüler.

Bir müddet intizâr eyleyüb oltayı aheste aheste çektim. Lâkin uc-ı oltadan Zoka nam kurşundan mâdâ bir nesne çıkmadı. Etrâfımdakiler hakiri müstehzi edâlar ile seyr idüb dururlar, bir yandan ise harıl harıl iste avret balığı tutardılar. Şöyle tefekkür eyledüm: Besmele-i şerif ile temâm olmayacak iş yoktur, öyle ise ben bu oltayı yanlış mahalle attım. Bu Lüfer balığı daha açıkta olsa yeğdür. İmdi bir miktâr daha uzağa atayım.

Ba' dehû, oltayı sallayub sallayub, bu defâ temâm yüz elli arşın ileni vü yarım bıyık bükümü sağ cenâha endaht eyledüm. Bir kaç dakika mürur ittükte, uc-ı oltada bir sıklet hissedüb oltayı çekmeğe başladım. Encâmı, iki karış tûlunda, beş parmak arzında, sîm tenli bir Lüfer çırpınarak çıkageldi. Cümle ehâli başıma içtima olub, "Maaşallah, Sübhânallah! Hak Teâlâ nazardan beri eylesün" deyû hayret ilen temâşâyâ suru' eyledüler. Lâkin ol mertebe yaramaz bir balık idi kim, mütemâdi çırpınub, bir dürlü sükûnet bulmaz idi. Ol esnâda hakir dahi keyften bir cigara yakmış tütürür idim. Hele durun ağalar, imdi ben ânı sâkin kılarım diyüb elimdeki cigarayı mezkûr Lüfer' in dehenine virdim. Mübârek hayvan güya kırk yıllık Mısır tiryakisi gibi, birkaç nefeste cigarayı bitürüb, dumanın dahi hevâyâ savurdu. Ardınca, teslim-i ruh idüb sükûnet buldu. Ehâliye dönüb, bre yârân meğer bu balık tütün tiryâkisi imiş, deryâdan tütün içmek için çıkmış. Gayri ben

gidiyorum. Siz iste avret balıkları ile cedelleşin, deyû yârenlik eyledüm. Andaki ehâli hakirin balık tutmadaki mahâretine vü cıgara içen bu Lüfer balığı' nın ahvâli' ne hezâr bâr hayretler idüb, engoşt ber dehen [\[249\]](#) oldular vesselâm...

"YAŞ GÜNÜ" VAK' ASI

Kadim yârânımdan, Şurubcuzâde Hüsnü dirler bir zat var idi. İşsiz güçsüz, âvâre gezen, leyl ü nehâr ayş ü işrette Sûzyede nam Zürâfâ-i zaman [250] içre hevâ vü heves peşinde gezen bir miras yedi kimesnedür.

Bir gün haneme gelüb "Yâ Evliyâ-yı Zemân, ben bu gün bir sûzyede konağına dâvetliyim. Murâdım odur kim bu dâ' vete seni dahi götürüyüm. Anda bir miktar can sohbeti ider hoşça vakit geçirürüz. Bilmedüklerin öğrenürsün, mizâcın açılır" deyû bir teklifte bulundu. Ana didim ki: Baka Şurubcuzâde biraderüm, senin gittüğün yerde mutlaka ayşü işret, Şarâb-ı nâb, [251] nefs-i emmâreden özge nesne yokdürür. Bu hakir ise, ilm ü irfan ü zikrullahdan başka şey ilen iştigâl itmezim. Böyle yirler bize göre değıldür. Biz bu zemâne kibarlarına hempa [252] olamazız. Var sen sağlıcakla git. Bizi mazur gör. Şurubcuzâde sözlerimi sükûnetle dinleyüb, şöyle cevâb virdi:

"Vallahi Evliyâ ben senün huy ü sıretini bilürem. Sana yaramaz bir yer değıldür. Anda işret âlemi dahi yoktur. Ger öyle olsa teklif itmezdim. Ben bir seksenlik kibârın yaş gününe davetliyim. Sen dahi gelsen hoşça bir iş olur"

Bre Şurubcuzâde, seksenlik âdemin bir ayağı dünyada, bir ayağı âhirededür! Anın günleri yaş olsa ne, kuru olsa ne? Hem günün yaşı kurusu mu olurmuş? Ger yaştan murâd yağmurlu hevâ ise, bu gün yağmur dahi yağmadı. Böyle densiz işler ile beni meşgûl eyleme, var sen git! deyû cevâb virdim.

Şurubcuzâde yakamı bırakmayub, devam eyledü: "Aman Evliyâm yaş gününün mânâsı o değıldür. Bir âdemin tevlid

[253] eyledüğü gün dimektür kim, ol günün şerefine icrâ idilen bir hususi merâsimdir. Ol günün her sene-i devriyesinde tekrar idilür. Eğlenceli iştür vesselâm." Ol böyle diyeç, [254] merâkım ziyâdelenüb, ger bundan ibâret ise, haydi gidelüm deyû yola revân olduk. Şurubcuzâde bizi bir MÎRZADES arabaya bindürdü kim bu arabalar behâli olup, ancak şehzâde vü anların akranlarına müyesser olduğundan MÎRZADES dirler. Mâlumdur kim, MÎRZA, Zebân-ı Fâriside prens ü şehzâdelerin ismi âhırına gelen bir kelimedür. Bu arabalara dahi bu sebebden bu ismi virmişler. Mezkûr araba bizi alub, kuş gibi, bir ulu konağa vâsıl eyledü.

Birçok uşak, Karavaş oğlanı, [255] gulâm, [256] ayvaz, [257] bizleri istikbâl idüb, bir vâsi odaya aldılar. Başları hotozlu, şallak mallak [258] bir alay avret ü duhterler ile bir o kadar soğan erkekleri suretime ters ters nazarlar, atfedüb, kibarlık belâsı "Hoş geldiniz" didiler. Şurubcuzâdeyi ise iltifata gargeyledüler. Bunlar hakirin başında Teke külâh, ayağında şalvar, eyninde kaftan göricek, "İmdi bu çağ dışı âdem aceb ne densizlikler ider?" deyû şüpheye düşmüşler. Ba' dehû bizdeki edeb ü hayâya hayrân olup, özür dileme makamında hakir ile hayli sohbet ittiler.

Nihayet, alkışlar âresinde, sakalsız, bıyıksız, sureti güneşte kurutulmuş Malatya kayısı gibi buruş buruş, eli âsâlı bir ihtiyar odaya duhûl eyledü. Oda ortasındaki cesim masanın kurbüne cülûs eyledü. Meğer bu âdem, sekseninci yaşını idrâk eylemiş, bu konağın ü daha nice emlâkin sahibi imiş. Şol hazirunun kısm-ı azamı dahi ânın sulbünden imiş.(Hakir bundan münezzehtür.)

Ba' dehû dörtbeş Karavaş oğlanı' nın tahmil eyledüğü [259] bir sun' i oyuncak konak kim, bizim içinde bulunduğumuz

konağın aynidür, getirülüb ol masa üzre kondu. Hakir, hay maşallah, aceb kangı mâharetli dülgerler imâl eyledü bu oyuncak konağı deyû söylenürken, Şurubcuzâde kulağıma eğilüb, "Aman Çelebi, saflık eyleme! Bu oyuncak değül, oyuncak kisvesinde, pasta tesmiye olunan bir nev' i taamdur. İşte Şol ihtiyârın şerefine yapılmıştır. İmdi anı cümlemiz yiyeceğiz" deyû fısıldadı.

Bir kaç uşak dahi ol pasta nam acîb taamin üstüne sekiz aded dürlü renklerde ince şem' alar [260] diküb anları birer birer yaktı. Şurubcuzâdeye bu işin hikmetini dahi sual eyledüm. Bu sakalsız bıyıksız, pîr şem' aları bir nefeste söğündürüb, herkes anı alkışlayacak imiş. Bilahere pasta nam taâmı kendü eli ile kesüp bir pırtık [261] tenavül eyledükten sonra hâzirûn dahi ol pastadan yiyeceklermiş.

Bre bu karımış [262] âdemin nefesi Şem' aları söğündürmeğe kifâyet itmez dimeğe kalmadan, ihtiyâr kıyam idüb, Şem' alara derûn-ı sadrında [263] nice hevâ vâr ise havâle eyledü. Ardınca, cülûs eyledüğü sandaliye üzre yığılub kaldı. Oda içre alkış yerine bir vâveyla koptu kim, koca konak zangır zangır titredi.

Mezkûr ihtiyârın anda ne kadar akraba vü taallükâtı var ise ârelerinde şedid bir kavgaya başladılar. İhtiyârın servet ü sâmânını nice pây ideceklerin müzâkere iderdiler. Bazısı "Konak benümdür!" deyû iddia iderken, ba' zısı "Fülan mahaldeki tarla dahi benim olsun!" dir idi. Bir kûşede beş-on süslü avretler dahi, "nakit akçalar benimdiir!" deyû saç saça baş başa cenk iderdiler.

Zavallı ihtiyâr, derûnundaki son nefesini kelime-i şehadet içün dahi isti' mâl idemeyüb, beş-on mum' u söğündürmek uğruna harcamış, sandaliye üzre bî kes ü bîruh [264] yatar idi.

Bu acîb ahvâle hezâr bar hayretler idüb, Şurubcuzâdeye didim ki; Aman birâderüm tiz sen dahi bu mirâstan behremend ü müstefid [\[265\]](#) olgıl. Ben gidiyorum.

Ba' dehû, uğrunca [\[266\]](#) taşra çıkub hâneye revân oldum.

Beyt;

Heyhât aldı son nefesini pasta üstündeki hâr

Gör Ahvâl-i Taallükâtını sekiz mumluk ihtiyar

Böyle bir nâdide vak' adur. Ve min el garâib...

BAHÂNE-İ ŞÂHÂNE FÎ ECZAHÂNE

Hak teâlâ ins ü cinn ü cemâdât ü nebâtâtı vü dahi nice mahlûkâtı "KÜN" emr-i ilâhisi ile halk idüb, bunların her birinin ömrünü zaman ile mukayyed kıldı. Yâni kim her mahlûk vakti geldükte fenâ bulacaktır.

İnsanoğlu dahi bu âleme sıhhat üzre gelüb, zamanla dürlü illetlere âşinâ olur. Encamı kocalup dermandan düşer, ba' dehû dâr-ı bekaya ^[267] göçeyler.

Şiir:

"Bir güzergâh-ı fenâdır bu fenâ deşti dilâ! ^[268]

Yokdürür zerre rehâ ^[269] kimseye andan aslâ

Tutalım ömr-i sebükpây' a ^[270] olasın hempâ ^[271]

Erişir peyk-i ecel ^[272] bâd-ı sabâ gibi sana

Ne kadar cest ü kavi, ^[273] çapik ü çâlâk ^[274] olasın!."

Ve lâkin, Allah teâlâ her illete bir derman dahi yaratmıştır. Zamanımızda pek çok ilâçlar keşfedilmiş olub, nice hekimler bu ilâçlar ile derd sâhiplerini âfiyete kavuşturmaları iktiza ider.

Bu hakir ü pürtaksir ü Evliyâ-yı bîri yâ bir gün şedîd bir bel ağrısına tutulub binbir zahmet ile bîmarhâneye ^[275] revan oldum. Anda bir hekim bizi muayene eyledükten sonra, "Baka Çelebi, sendeki illetin ne idüğün anlamak için FİLİM çektürmek iktizâ ider." deyû tenbihatta bulundukta, hakir bu Filim' in ne olduğun bilmedüğümünden fiil çekmek zannidüp, hemân; vallâhi biz fiilün âlâsın çekerüz. Gerek mâzi, gerek muzâri, gerek Arabî, gerek Fârisi kangı fiili ister isen çekeyim diyüb derhal "Ketebe" fiilini, Ketebe, ketebet, ketebe,

ketebti, ketebtü şeklinde çekmeğe şuru^[276] eyledüm. Hekim bu meyanda müdahale idüb, "Bre Çelebi sükût ol! Ben fiil çek demedüm." şeklinde bizi ikaz eyledü. Filim' in evsafın dahi ta'rif itdi. Meğer bu filim bir nev' i şeffaf madde olub REVENT GEN namında bir makineye konup haste kimesnenin mide, karaciğer, yürek gibi cümle iç aksâmının hattâ bilcümle kemiklerinün suretini çıkarurmuş. İçerde her ne illet var ise aynıyle görmek mümkün olurmuş. Ger bir âdem çakmaklı tüfenk kurşunu yise, ol kurşun varub kürek kemiğine saplansa anın dahi suretini çıkarub gösterürmüş. Fesübhânallâh...

Öyle ise varub bel kemiğimin filimini çektüreyim deyuben bimarhânenin REVENT GEN cisine gittüm. Lisân-ı münâsib ite filim çekmesini istidâa eyledüm. Vechime acîb nazar kılarak, "Bre âdem biz filimi nerden bulalum? Eğer sen bulursan bize getir." deyû redd eyledü. Çar-nâçar hekimin yanına rücû' eyledüm. Bâri bu ızdırabımı teskin eyleyecek bir ilâç vir deyû yalvardum. Hekim, "Vallahi bu hastahânedede ilaç dahi yokdürür" diyerek bize bir RÛ-ÇETE tahrir eyledü. Bu bir nev' i kâğıt pâresidür.

"RÛ", zebân-ı Fâriside yüz, suret, vech dimektür. "ÇETE" dahi soyguncu, harami ma' nasına gelür. Bu kâğıtlar âdemin soyulup, çapul edilmesine sebep olduğu için böyle dirler. Mezkûr RÛ-ÇETE' yi alub hekimin ta' rif eyledüğü eczâhâneye vardum. Bâbı üzre "ECZÂHÂNE" ibâresi olmasına rağmen, vitrinde hiç ilâç göremedüm. Vitrinde hayli çocuk oyuncakları vardı. Hele bir suâl idelüm diyüb bu dükkâne duhul eyledüm. Annacıma bir dilber çıktı kim, güyâ âfet-i devrandur. İhtimâlen bu dilberi, ilâç bulamayan hasteler suret ü endâmını temâşâ iderek devâ bulsunlar deyû bu eczâhâneye koymuşlar. Elimdeki RÛ-ÇETE' yi alup, "İmdi ilâclarını vireyim." dedi. Ba' dehû iki aded oyuncak bebek, bir

aded oyuncak araba, bir küçük kova ve kürek, bir aded deryâda can kurtarmaya yarayan ve SÎ-ÜMÎD deyû ma' ruf bir âlet önüme koydu. Bu SÎ-ÜMÎD deryâda asla batmayub, her kangı âdem andan tutar ise suya gark olmadan halâs olur. "Otuz ümid" manasına gelüp, hakikaten şenâverlik^[277] bilmeyenlerin ümidüdür.

Sonra şöyle konuştu: "Çelebi bu ilâçları alub hânedede muhafaza eyle. Yaz geldükte, bu ilâclar ile bir leb-i deryâyaya git. Sabahtan akşama dek kumda oyna. İnşecallâh şifâyâb^[278] olursun. Borcun binbeşyüz akçadır. Haydi geçmiş olsun."

Etme eyleme ey dilber! Şimdi bunlar ilâc mıdır? deyû hayretle suâl ittükte, "Elbette ilâctur. Hem bunlardan özge ilâc bulamazsın. Sen bunları tarifim üzre isti' mâl eyle." deyû cevap virdi. Çâresiz binbeşyüz akçayı itâ idüb taşra çıktum. Hasbünallâhu ve ni' mel vekil...

BİR ALAY FRENK YÂVELERİ FAKİR' E

NELER ETTİ ÂNI BEYÂN İDER

Bu hakir ü pürtaksir Evliyâ-yı bî riya [279] birgün dersaadette [280] gezer iken yâdıma ahbâbımdan Leventzâde Hüsâmettin Efendi düşüp âni ziyarete karar virdim. Kendüsü Levent nâm semtte ikâmet iderdi kim, bu semt' in sakinleri cümle zürefâdan [281] olub, avâm ile başları pek hoş değildir. Hüsâmettin Efendi' nün hânesini ferâmûş ittüğümden [282] defterimden adresini bulup, sokağını ve hâne numrosunu suâl iderek, menzile vâsıl olurum deyüb, Levent semtine azimet eyledüm. Ol semte varıcak, ilk tesâdüf ittüğüm bir kibarzâde oğlana elimdeki adresi suâl eyledüm. Bir müddet tefekkür ittükten sonra aydur:

"Baka Çelebi! Şu sokağı geç, hemen sağ tarafta SAYANORA, sonra ALİNDİ, AYSBERG ile KARYA gelir. Sonra da SİRENA. İşte ondan öğrenürsün."

Bu oğlan' a teşekkür idüb, mezkûr sokağı geçtim. Sokağın sağ tarafından oğlanın tenbih eylediği gibi onar onar sayarak yürüdüm. Ol esnâda hakikaten elinde az börek ile bir karı kurbümden [283] geçmez mi? Bu oğlan' ın kerâmetli ta' rifine hezâr bâr [284] hayretler iderek, yine ânin "Sor ona" tenbihi üzre, mezkûr karınun ardından yetişüb, aman nineciğim, bizim Hüsâmettin Efendi' nün hânesi kandedür deyû suâl eyledüm. Ol karımış avret suretime ubûsetle nazar kılub, "Bre nâdân! Bu koca şehir içre Hüsâmettin Efendiy' i ben nerden bileyim?" deyû beni tâzir eyleyüb gitti. Bir dahi avret makûlesine yol sormamaya kasem idüb, [285] yola revân oldum. Yolda, üzerinde POSTA KULÜB yazılı bir dükkân görüb, bunda kalbden kalbe posta tatarlığı yapan kimesneler

olsa gerek deyû düşünerek kapısında duran bir âdeme dahi aradüğüm adresi suâl eyledüm. Ol dahi biraz düşünüb, şöyle didi: "İlerde Willy Shop' u ara, onun ilerisinde Baccara... Sağ tarafa sap, Grazia' dan ötede Alberty... Hemen orası..."

Bu âdeme dahi teşekkür idüb, hemân Veli-i şap dinen kimesneyi aramaya âğâz eyledüm. [286] Bu Veli nam âdemin şap imâlâtı ile iştigâl eyledüğün tahmin iderek, bir hayli zaman şapçı veli deyû aradı isem de, ânı bulmaya muvaffak olamadım. Bazı kimesneler, "Senin suâl ittüğün Veli-i şap değül, Vâli-i şap dur." didiler. Ve ânın hânesini gösterdiler. Meğer bu, eskiden şap' a oturmuş bir sâbık vâli imiş. Bu vâlinin dâhi hânesini geçüb, târif iden âdemin "Bak ara" kavline göre, her tarafa bakıp aramaya devâm eyledüm. Bu esnâda karşımda âdetâ Arab-ı Zenci ve dahi pala bıyıklı bir âdem peydahlandı kim;

"Depesi benzer idi kühsâra [287].

Gözleri gaar' ın [288] içinde nâr' a

Başı üzre var idi kara külâh

Ateş üzre nitekim dûd-ı siyah [289].

Bînamaz idi hem ol yüzü kara

Düşmeyince başı inmezdi yere"

Şiirini tahattur eyledüm.

Hemân aklıma geldi kim, ta' rif iden adam bize, "Kara Ziyâ' dan ötedur. Ol berî" demiş idi. Felâk ü Nâs sûrelerin kıraat iderek bu Kara Ziyâ' dan berî oldum. Bu âdem hem dehşetengiz, hem de sıfatı ile ismi tenakuz hâlinde bir mahlûk idi.

Hüsamettin Efendi' nün hânesini hâlâ bulamaduğumdan, bir âdeme daha, adresi suâl eyledüm. Bu âdem ise şöyle ta' rif eyledü; "Capri Mahmut' u geçince Bonjuar Madam' ı göreceksin. Sonnet' in sağından geç, Bellâ' ya uğramadan sola sap, Four Season da dur. İşte onun yanı."

Hakir, bu ta' rif üzere kabr-i Mahmut' u aramaya koyuldum. Lâkin buralarda kabre benzer hiç bir şey göremeyüb, ne ideceğimi tefekkür ider iken, bir hânenin pancurundan bakan bir Madam' a tesâdüf idicek, doğru yol üzere olduğuma kanaat getürdüm. Ol esnâda sünnet kıyafeti telebbüs eylemiş [\[290\]](#) bir çocuk ile, kurbünde bir alay özge çocuklar olan, bir kafile gördükte, hemân ol suâl sorduğum âdemin tenbihâtını hatırlayarak bu sünnet kafilesinün sağından geçtim. Böylece belâya uğramamış oldum. Bu sünnet çocuğunda ne belâ vardur anlayamadım. Andan sola saptukta, omuzunda saz ile giden bir âdem gördüm. Bize, "Vur saza da dur." denmiş idi. Bu tenbih üzere hemân varub, âdemin omuzundaki saza bir sille-i osmâni şöyle havâle idüb durdum. Saz sahibi geriye dönüp, "Bre edepsiz herif! Sen benim bu sazıma niçün sille urursun? Yaşından-başından haya itmez misin?" deyû fena halde çıkıştıkta, özür beyân iderek, ahvâli kendüye nakl ittim. O1 dahi bizi ma' kûl karşulayıp yoluna devâm eyledü.

Bu minvâl üzere akşam ezanına kadar Hüsamettin Efendi' nün hânesini aradım. Hamdülillâh, ezan okunurken hâneyi buldum. Hüsâmettin Efendi karındaşım boynuma sarılıp beni istikbâl eyledü. Hemân namazımızı edâ eyleyüb, ardınca taam ittük. Esnâ-yı sohbette âna sergüzeştimi nakleyledükte, ellerini dizlerine urûben, bir hayli güldükten sonra didi kim: "Ey Çelebi karındaşım sana ta' rif iden âdemlerin sözlerini cümle yanlış anlamışsın. Senin, Sünnet Bak ara, Kara Ziya, Ol beri, Kabr-i Mahmut, Belâ, Pancur, Az börek falan deyû

anladığın kelimelerin tamamı Frenkçe isimler olup, iş yerlerine, dükkânlara mahsustur. Aman dikkat eyle bir dahi hatâyâ düşmegil!"

Meğer İslâmbol nâmındaki bu islâm şehrini küffâr isimleri ile doldurmuşlar da haberimiz yoğ imiş!

Bu acîb ahvâle çok hayretler idüb, engoşt ber dehen oldum.
[\[291\]](#) Vah İslâmbol' um vah!

AHVÂL-I TENBELİZYON

Nice zemândan beri cümlelerin mâlumu olan bu acîb âlem âyinesine iki cihetten TENBELİZYON dirler. Birinci cihet şoldur kim; işsüz güçsüz âvâre tâifesi ânın annacına geçüb, nice kıymetli saatleri kati idüb, iki satır okumaktan ve ilmi tettebbudan bîbehre olurlar. [292]

"Zemân kılıç gibidür, sen ânı kesmezsen ol seni keser" kavlince böyle kimesneler zemân kılıcına lokma olmuşlardır.

İkinci cihete gelicek; bu âletin PERVAGIRAM tesmiye olunan oyunlarını tertib iden kaabiliyetsiz zevât, şurdan burdan, diyâr-ı küfrden apardukları münâsebetsiz hikâyeleri millete seyr ittürüb, kendüleri bir eser ortaya koyamazlar, işte anların bu hâline atfen dahi TENBELİZYON dirler.

"DÜZÜ" deyû tesmiye olunan bu oyunların cümlesi, Türk' e ve İslâm' a mugâyir, yâni kim Şeytân-ı Lâin' in düzmesi bir alay vukuattan ibârettür:

Meselâ, "SEKİZ ENCİKLİ AİLE" nâmında bir "düzü" mevcuttur kim, ne anlatır, ne öğretür, bilenlere aşkolsun? Ammâ kim hakir bunun ma' nâsın gaayetle iyi bilmektedir: Yâni bu "düzü" de denmek istenür kim, "Ey Türk milleti, işte sizin dahi aile efrâdı beynindeki adâbınız böyle olsun. Sizin, dahi çocuklarımız it gibi babalarına çemkirsün. Biz bunda ne kadar bâtil nasrânî [293] âdeti göstermiş isek anlar ile âmel idüb bizim gibi olun."

Ümmet-i Muhammed buna zorbelâ tahammül iderken bir başka musibet "düzü" daha i' câd olmuştur. YAVŞAK GEMİSİ nâmındaki bu "düzü" de her hafta bir alay zâni [294] ve zâniye [295] cesîm bir sefîne-i Sefile' de [296] cem olub, dine

imâna uymayan ve Dört Kitabda yeri olmayan işler idüb, bîhadd ü hisâb küfr-i kebâir işlerler. Burada seyl misâl fıskı ve müskirât içülüb, zevce takasları yapılır.

Kâfir gulam ve câriyelerü fuhşiyâtın her dürlüsün alâ mele' innâs^[297] işlemekten geri durmazlar. Bu sefinenün gögertesinde ulu bir havz olub, er ü avret bu havza berâber girüb çimerler. Bu gögertede nice dilberler şallak mallak^[298] gezinüb, temâşâ iden ibadullah beyninde fitne zuhûruna sebebiyet virürler.

İnşallahu teâlâ Nuh tufânı misillu bir fırtınaya tutulub garik-i deryâ olur veya Bahr-ı Sefid^[299] üstünde, Hızır Reis' in hışımına uğrar. Amin..

"Zıll-ı Sefid"^[300] nâmındaki bir "düzü" ise, beş-on nefer seren direği gibi tavil^[301] arab-ı Zenginün balyemez güllesi cesâmetindeki bir küre ile oyunlarını hikâye ider. Bunlar mezkûr küre ilen öyle canbazlıklar iderler kim, seyr idenler engoşt ber dehen^[302] olurlar. Garib temâşâdur vesselâm...

Bütün bunların arasına, İRİ KELAMLAR denilen mâlâyâ' ni sözler^[303] sıkıştırulur kim, ibret-nümâ şeylerdür. Bunda hakikaten iri iri kelâmlar idülüb, her dürlü ribânun^[304] medhi yapılır.

Hele, ciblerindeki akçaları ne yapacaklarını bilmeyen bir alay mecnun ibâdullah' ın ^[305] er ü avret, oraya buraya seğirtüb dururlarken, bir oğlancığın "Duruuun!.. " emri ile sükûnet bulup, ba' dehû "Haydin sizi faiz azmanına götüreyim" teklifine inkiyâd idûben^[306] ânın ardınca kârbân olmaları tuhaf temâşâdur. Bunca âdemlerün bir câhil oğlancığın aklına uyub gitmelerü hayret idülecek iş tür! Fesübhânallah:

Bunca "düzü" ve "iri kelâm"ların lisânı ise tamâmen "KURUMİCE" dür kim, âlemde hiçbir lisân buna mümâsil değüldür.

Çünkü bu lisân cehalet üzre mebnidür.^[307] Mütemâdiyen tekâmül itmekte olan bu âlemde, cehâlet üzre binâ idülmüş KURUMİCE' yi kimler fehmider?

Tenbelizyon bunca densizlikler ilen ne dimek ister? Şunu dimek ister kim; bu kadîm ü kavî millet dili ile, dini ile âdât ü âdabı ile tebeddül itsün.^[308] Hususiyetlerinü zâyî eyleyüb, ne hristiyâne, ne yahudiye, ne mecûsîye ne de kendüye benzemez bir acîb tâife olsun. Hemîşe küffâr karşısında cebîn ü zebûn^[309] bir halde sağılmaya müheyyâ^[310] bulunsun.

Varsun anlar böyle murad itsünler. Allah Teâlâ Kitâb-ı Kerîm' inde buyurmuştur kim; "Vemâ teşâune illâ eyyeşâallahu rabbü' l âlemîn"^[311] yâni, "Alemlerün rabbı olan Allah dilemedükçe siz dileyemezsiniz." Vesselâm...

BİR ACÎB TOP ENDAHTI

Asitânede^[312] Beşiktaş nam semtin iskelesinde Cennetmekân Barbaros Hayrettin Paşa Türbesi civârında bir Deryâ müzesi olub, bunda bil cümle kadîm deryâ vesâiti teşhir idilür. Dahi bahçesinde dürlü dürlü kadîm ulu toplar arza muhkem rabt idilmüştür kim, andan geçenler seyr idüp Devlet-i Âl-i Osman' ın şevket ü kudretin idrâk eylesünler. Ekserisinin ağzı Marac-el Bahreyn ^[313] ü Üsküdar' a müteveccih güyâ her an gürelemeye hâzır gaayetle muhkem toplardur. Bu mahalli gören Batarya zannider. Bu bahçe cümle ibâdullâhın bir cilvegâhı ^[314] vü çocukların oyun yeridür.

Bir gün bu bahçede beş on çocuk "Saklanbaç" tâbir olunan bir oyun oynardılar kim, bu oyunda bir çocuk "Ebe" olub diğherleri münâsib yirlere siner, "Ebe" olan ise arazi olmuş çocukları arar. Meyânelerinden biri, "Varayın öyle bir yere gizleneyim ki, Ebe beni bulamasın" deyû gidüb bir Balyemez topunun namlusundan derûnuna girer. Anda bacak bacak üzre atub yatar. Ebe cümle oğlancıkları bulur, lâkin bu oğlancığı bulamaz. "Aceb yoldaşımız kandedür" deyû cümlesi ânı aramaya koyulub, encâmı mezkûr topun namlusu derûnunda bulurlar. Ve lâkin oğlancık her ne kadar gayret sarf iderse de topun namlusundan taşra çıkabilmez. Anda feryâd ü figân ile istimdâd ^[315] eyleyüb durur.

Ol esnâda hakir dahi vapur ilen Üsküdar' a geçmek için bu bahçenin kurbünden mürûr iderdüm. Çocuklar yolum kesüb, "Meded ey Çelebi emmi, bir karındaşımız şunda top içre mahpus ü mahsûr kalmuştur bize muin ol da çıkaralum" didiler. Varub bir hayli cehd sarf eyledü isem de muvaffak

olamadım. İskele cânibinden daha bir hayli kimesneler gelüb topun etrâfına yığıldılar. Her biri bir akıl virüb, "Şöyle idelüm, böyle idelüm" deyû lafazanlık ile vakit geçürürken biçâre oğlancığın top içre feryâdı asumânı tutardı. Encâmı oğlancığın ânesi dahi bir vâveylâ ilen geldi kim topun etrâfı güya bir mahşer oldu.

Oğlancığın namlusuna girdüğü bu top öyle bir toptur kim anın güllesinin düştüğü yirde yedi sene ot bitmez. Lisân-ı Türkîde Balyimez, Zebân-ı Fârisîde Asele hored [\[316\]](#) tesmiye olunur. Harblerde kâfir milleti üzre atıldukta dünyâyı başına dar idüb, her güllende bir bölük küffârın canını cehenneme irsâl eyleyübdür. Beyt:

"Öyle bir top-ı felâkettir ki o

Bulduğu kanı içer de bal yemez"

Hâzirûndan kimisi, "Topu kesüp çıkaralum" kimisi, "Oğlancağızı yağlayub çekelüm" deyû söyleşürken Lihyesi [\[317\]](#) göbeğinde, derviş kıyafetli, nur yüzlü bir doksanlık pîr-i fâni anda peydahlanub topun namlusu önüne durdu.

Ehâliye dönüb, "Bre bu oğlancık Müselmân sabisi midür?" deyû suâl ittükte, ânesi didelerinden seylâb akıtarak "Belî pirim Müselman sabisidir Elhamdülillah. Ben anın ânesiyim" dedi. Pîr-i fâni aydur: "Tiz bana bir atımlık barut getirün" Oğlancığın ânesi vü karındaşları seğirtüb bir solukta barut' u getürdüler. Pîr-i fâni barut' u top içre güzelce yerleştirdükte, ehâli ol pirin ellerinden tutub, "Bre ihtiyâr neylersün? Yoksa bu oğlancağızı gülle niyetine atacak mısın? Asla ve kellâ! Bizim rızamız yoktur. Bu oğlanın kırk pâre olmasın hiç birimiz istemezük!" didiler. Pir aydur: "Bre nâdânlar! Sizin Allah teâlâyâ i' tikadınız var mıdur?" Herkes, "Vardur" didiler. "Anın kelâmına dahi itikadınız var mıdur?" didükte,

"Beli vardur" didiler. Pîr, "Öyle ise kesin sesiniz! Bu top müselman kanına girmez!" deyüb kendü kendüye okumaya başladı. Topun derûnuna dahi üç defâ nefes eyleyüb; "Yâ Allah bismillâh! Haydi rastgele!" diyerek topu ateşledi.

Gök gürlemesine müşâbih bir sadâ ile berâber oğlancağız namludan fırlayub gitti. Pîr oğlanın ânesine, "Bre kadın, var oğulcuğunu Üsküdar' da çeşme meydanından alup evine götür" deyüp, ân-ı vâhidde kayboldu.

Ehâlinin bir kısmı, "Aman oğlancağız uçtu gitti!" deyû iskele cânibine koşarken, bir kısmı dahi "Bre bu ihtiyâr nicoldu? deyû aranıp dururdu.

Hemân bir vapura süvâr olup, Üsküdar' a geçtük. Bir de ne görelüm? Mezkûr oğlan çeşme meydanında oturmuş sağ sâlim, çeyrek ekmek içre kokoreç yimek ile meşguldür.

Böyle garib bir vak' adur.

"İnnallâhe 'alâ külli şey' in kadir" [\[318\]](#)

HASAN AĞA' NUN KUYRUKTA NASIL

ŞEHİD OLDUĞUNU BEYÂN İDER

Bu hakir ü pürtaksir bir gün fikreyledüm ki, devlete vergi virmek zamanı gelmiştir. Bu vergiyi devlete virmek sevab iştür, varayım ben dahi itâ ideyüm deyüb hânemden taşra çıktım. Pek çok çarsû ve sokaklardan mürûr idüb, nihâyet vergi dâiresi pîşine vâsıl oldum. Anda azim bir kalabalık görüb çok taaccüb eyledüm. Takriben beş-altı yüz nefer âdem kuyruk olmuş dâire kapusu önünde bekleşürler. Bu kuyruk usulünde âdemler birer birer arka arkaya düzülürler, ol mertebe uzun bir katar olur kim, bir ucu mağrib, bir ucu maşrıktadense sezâdur.

Biz dahi hemen arka arkaya durup sıramızı beklemeğe koyulduk. Arkamıza dahi bir seksenlik pîr-i fâni gelüb, âsâsına dayanup durdu. Ânınla sohbet esnâsında dedim ki; ey pirim, senün oğlun, kızın, torunun yok mudur kim, gelüb bu kuyruk tesmiye olunan azab kârbânına iltihak eylemişsün. Ayıttı kim: "Bre oğulcağızım, kimesnem yokdürür. Allah devlete zevâl virmesün, bu vergi mübârektür. Ânı gelüb vaktinde virmek iktizâ ider. Ger devlet zengin olursa, urum kıralı PAPAĞANDIR O, Frenk Kıralı BETERİNAT, Bulgar Kıralı TATAR ŞİŞKO ve daha bunlara benzer küffâr kırılları bize galebe çalamazlar, din ve devlet cümle belâlardan halâs olur." Ol böyle digeç, biz dahi memnun olub, sohbeti koyulaştırdık. Gâhi kıyamda, gâhi yerde oturarak, kuşluk vaktinden öğle ezanına dek bunda sıramızı bekledük. Ezân-ı Muhammedi okundukta, önümüzdeki ve arkamızdaki âdemlere tenbih eyledük kim, aman yoldaşlar iş bu sıranun bizim idüğü cümlelere ma' lûmdur, gidüb nemazımızı edâ idüb gelelüm ve yine bu sıramıza girelim, şâhid olun. Anlar

dahi kabul eyledükte, ihtiyârün koluna girdüm. Civardaki bir camîde öğle salâtını edâ idüb, kuyruğumuza avdet ile eski sıramıza duhûl ittük. Lâkin kalabalığın eski minvâl üzre olduğun gördük. Bir hayli daha bekledükten sonra, ihtiyara; aman pîrim var sen müsâit bir yerde bekleyegör, ben sıran geldükte seni haberdâr eylerüm dedi isem de ol i' tirâz idüb gitmedü. İkinci ezânı yaklaştukta, mezkûr pirin ânı vâhidde yıkılup kalduğun görüp, hemân başını dizim üzre aldum. Aman pîrim n' oldu sana demeğe kalmadu, bir alay âdemler hây hûy ile başımıza üşüştüler. Kimisi gülsuyu, kimisi dürlü kokular getirüb göğsüne, yüzüne döktüler. Ba' dehû ihtiyar gözlerün açub, "Çelebi evlâdum, ben bunca yaş yaşadum, nice ceng ü cidâl gördüm. Lâkin hiç birinde şehitlik nasib olmadu. Hamdülillah, imdi vergi kuyruğunda devlet iç ün can fedâ itmek müyesser imiş. Hakkını helâl eyle..." dedi ve derûn-ı dilden şehâdet getirüb teslim-i ruh eyledü. Cümle ehâli ziyâde mükedder olub, bu ihtiyârın ruhuna Fâtihalar ihsân eyledüler. "Allah bize dahi böyle şehidlikler müyesser kılsun" didiler.

Ferdâsı gün ânı bir şehidliğe defneyledük. Kabir taşına dahi şöyle bir beyt yazıldı:

"Hasan Ağa seksenlik bir ihtiyâr idi,

Oldu 1402 de vergi şehidi"

Böyle bir acîb vak' âdur kim, yâdımdan aslâ çıkmaz.

TEMAŞÂ-İ ASÂKİR-İ BAHRİYE

1397 senesi Şevvâl ayının onaltıncı günü İslâmbol şehrinde öyle şedîd bir berd ü şitâ^[319] oldu kim, ehâli hânelerine kapanup taşra çıkamadılar. Hakir dahi ziyâde işlerim olduğundan, sakomu eynime geyüp, Beşiktaş semtine revân oldum. Bu civarda HAKARETLER tesmiye olunan bir sarp yokuş vardır. İşte ol hakaretler yokuşuna müteveccihen, merhum deryâlar fâtihi Hızır Hayreddin Paşa' nın türbesi önünden mürûr iderken, aklıma İslâmbol' un dürlü semtlerinde tesâdüf eyledüğüm küffâr isimleri geldü kim, bunlar: TAVERNA, DİSKOTEK, HOTEL, RESTAURANT, KUAFÖR, ASTOR, DALLAS, PİZZA, ELZARRO, NAYT KULUB gibi bir alay ecinni tekerlemeleridir. Halbuki Hayrettin Paşa, kabrini Beşiktaş' ta bu deryâ kenârına vasiyyet eylemiş kim, hem deryâ emvâcının^[320] mûsikîsini, hem dahi mûsikî gibi güzel İslâmbol Türkçesini dinleyüb mübârek ruhu şâdmân olsun. Veyl^[321] bu mânâsız elfâzı isti' mâl idenlere! Andan özge, ÖTEMABİL nâm vesâitin KURNA sesleri bu Beşiktaş semtinde, arş-ı âlâ' ya çıkub, hevâdaki kuşlar dahi bîhuzur olurlar. Hayrettin Paşa' nun temiz türbesi netsün? Vah, vah, vah!...

Andan geçüb, deryâ müzesi pîşine^[322] geldükte bir de ne göreyim; binâ divarı dibinde, bir kaç nefer gemi azabları, baratalı leventler, gemici çıplakları, kalyoncular, kadırga reisleri saf saf durmuşlar, fesli, baratalı,^[323] şalvarlı, makdem^[324] ü fermeneli,^[325] kuşakları tabanca vü pıçaklı, rengârenk esvab içinde, kimisi yarı üryân, bıyıkları balta kesmez, her biri âdem ejdarhası yiğitler, tehî^[326] nazarlar ile andan gelüb geçenleri seyr iderdiler. Ziyâde mesrur olub, hemân anların

kurbüne vardım. Esselâmü aleyküm ey ağalar, seferden mi gelürsüz? Küffâr yakasında ne var ne yok? Görürsünüz kim, hevâ hayli soğuktur. Bunca soğukta üşümez misiz? Sonra bu dünyâ acîb ü garib bir dünyâ olmuştur, sizin tek [327] bahâdırlara göre değüldür. Zaman nâmert zemânıdır. Varın kiminiz kalyonlarınıza, kiminiz kadırgalarınıza, kiminiz baştardelerinize [328] süvâr olun. Buralarda durman! deyû bir hayli konuştum. Lâkin hiç birinden sadâ çıkmadı. Gözlerin dahi kırpmadan, muncemid nazarlarla [329] suretime bakıp durdular. Bir Levent' in önüne durub, belki hoşuna gider de benim ilen konuşur deyû;

"Bütâne gamzesi serçeşmedir o hûnriz' in

Silâh-ı gam kuşanub biz dahi levent oluruz"

beytini fasih bir üslûb ile kıraat eyledüm. Andan dahi hiç bir sadâ çıkmadı. Ol esnâda gözüme Kapudan Paşa ilişüb, hemân dâmenine [330] sarıldum. Meded ey Paşa Hazretleri! Bu deryâ asakiri lâl ti ebkem [331] midür, yoksa anların tekellümünü siz mi memnu' kıldunuz? Bâri siz bir çift kelâm idin. Size şekvâm [332] vardır! Hayrettin Paşa' nın Türbe-i Şerifi vü şol Câmî-i şerifin civarına acîb ü menhus yazılar yazılmıştır. Bunca mâlâyânileri hemân silmek gerek. Eliniz altında bir kaç mâni-ün nükûş [333] yar ise, ol frenk sözlerini silsünler. Hayrettin Paşamın rûh-ı lâtifi muazzeb oluyor. Hem dahi, bu iş, Cennetmekân Fatih Mehemed Hân Hazretleri' nün fermânıdır. Yoksa vebâli cümlemizin boynuna olur. Meded ey Paşa Hazretleri, meded! deyû hayli zardık eyledüm. Hayfâ kim, andan dahi ses sadâ çıkmadı. Ol esnâda yanıma bir tüfenk-endâz [334] bahriye neferi gelüb; "Bre çelevi, beyhûde nefes tüketme! Anlar hakiki âdem değüldür, var işine git!" dimez mi?

Etraftan suâl eyledüm ki, bunların cümlesi "Manken" tesmiye olunan bî ruh, sun' i cesetler imiş. Preveze deryâ zaferini yâd itmek maksadı ile teşhir için müzeden taşra çıkarılmışlar.

Benüm, şanlı târihimin böyle bî ruh ceset olduğuna, benim ile iki çift kelâm idemedüğüne hezâr bâr [\[335\]](#) hayıflanub, bu deni dünyâyâ kahrederek meyûs ü mükedder andan i' tizâl eyledüm. [\[336\]](#)

SADAKA-İ FÂHİRE [337]

Allahu teâlâyâ bî hadd ü hisâb hamd ü senâlar olsun kim; bizleri Türk yaratup İslâm ile müşerref kıldı. Çünkü bizim cennetmekân ceddimiz rûy-ı zemini [338] atı ile dolaşub her tarafta ulu devletlerin bânisi oldular. Diğer insanlara nizâm, adalet götürdüler.

Evvelce bizim ecdâdımız, mâmur ve müreffeh memleketlerin sahibleri idiler. Diyâr-ı küfrden talebeler bizim medreselere tahsile gelür, bunda âlim olup giderdüler. Kangı [339] kâfir kiralının başına bir belâ musallat olsa, Türk Hakanından yardım talep iderdi. Hattâ Nemse Kırالی, Frenk Kırالی Fransuvayı esir eyledükte, Ceddimiz Sultan Süleyman Hân, yer götürmez asker ile Nemse üstüne varub anı kurtarmış idi. Kaptan-ı deryâ Hayreddin Paşa, Frenk Kıralına donanmayı hümâyun ile nusret eylemiş idi. Hayreddin Paşa kaptan paşalığı rûzigârında, [340] Venedik, Ceneviz, Portugal sefineleri Akdenizde andan ruhsat almadan yelken açamazdılar. Ger murâd idülse, üç ay içre üçyüz pârelik donanma imâl ider ve bunların yelkenlerini atlastan, halatlarını ibrişimden yapardular. Dâima fakir devletlere yardımdan geri kalmazdılar. Bu denlu zengin idiler. Lâkin, bir zemân gelüb, dâhilde ve hâriçte din ü devlet, mülk ü milletimizin düşmenlerinin tuzakları sebebiyle, devletimiz fakir düşüb, temâm iki yüz elli yıldan berû, Nasrânî [341] kâfirlerine el açar olmuştur. Anlar bize akça virmez ise hiç bir işimiz temâm olmaz. Bu gün dahi, bizim talebelerimiz anların medreselerine tahsile gidüb, âlim olacakları yerde câhil olub gelürler. Bizim vatanımız anların nazarında gezüb dolaşmak ve ayş ü işret [342] yapmaya mahsus bir

seyrangâhtur.^[343] Cümle kâfir memâlikinden DURİST deyû mâruf kimesneler gelür. Bunların ba' zıları pâk ü müzeyyen,^[344] ba' zıları kirli pasaklı, ba' zıları mestûr,^[345] ba' zıları şallak mallak^[346] olurlar. Ayasofya, Sultanahmet, Süleymâniye gibi Câmî-i şerifleri hayret ile temâşâ iderler. Sâir âsâr-ı âtikanın önünde durub, ağızların bir karış açub, saatlerce beklerler. Acib âdemlerdür, vesselâm... Bazılarının akçaları tükendükte, eşyâların satub memleketlerine rücû' iderler. Aslâ dilenmezler. Belki kendü memleketlerinde dilenürler amma, bizden dilenmeğe tenezzül itmezler. Kendü devletleri zengin olmağın, güyâ bize karşı tekebbür iderler.^[347] Bizi beğenmezler. Böyle bitli kâfirlerdür.

Hakir ü pürtaksir^[348] ü Evliyâ-yı bîriyâ,^[349] bir gün Yeniçeriler Caddesi' nden geçerken, etrafta gördüğüm DURİST' lerin tefâhur^[350] ve tekebbürlerine hayıflanub, inşaallah siz dahi bir gün bize muhtac olub, tefâhurun ne idüğün görürsünüz deyû beddua iderdim. Ol esnâda yigirmi yigirmi beş yaşlarında sakallı bir DURİST civanı pîşime gelüb, Frenkçe bir şeyler söylemeğe başladı. Sözlerinden birşey anlamayub; Bre çorbacı ne söyleyeceksen Türkçe söyle de anlayalım deyû çıkıştukta, eynindeki yırtık pırtık, kirli esvâb' ı işâret iderek yine Frenkçe tekellüm eyledü. Ol vakit bu DURİST neferinin Türkçe bilmedüğün fehm eyledüm. Bu işe dahi bir hayli sinirlenüb tekrar çıkıştum: "Bre nâbekâr! Bre densiz! Bunca yolları geçüb Türk ve Müselmân diyârına gelmişsün, iki kelime Türkçe öğrenme zahmetine katlansan ne olurdu? Biz bunda, cümle Ümmet-i Muhammed çocuklarına mekteblerde Frenkçe öğretiyoruz, KALLEŞ nam Frenk mektepleri küşâd ediyoruz^[351] Ya siz niçün Türkçe öğrenmezsiniz?"

Bunca sözlerimden hiç bir şey anlamayub, otuz iki aded dendanların [\[352\]](#) gösterüben güldü. Ba' dehû cibinden bir kâğıt pâresi çıkarub hâkire uzattı. Kâğıdı alub nazar kıldukta, üzerinde sülüs hattı ile şu ibârenin tahrir idilmiş olduğun gördüm: "Ben Belçika diyarındanım. Cümle akçalarımı İrânda sirkat eyledüler. Bunda fakr ü zarûrete düştüm. Meded bana bir sadaka!"

Bizim İstânbulumuzda dahi, Üsküdar ilen Eminönü âresinde seyr ü sefer yapan vapurlarda ba' zı çocuklar, yolculardan böyle kâğıt tevzîi suretiyle dilenürler. Hakir anlara beş para dahi virmemişimdür. Lâkin bu Frenk Duristine ibret-i âlem için bir sadaka virmek iktizâ iderdü. Hemân cibimden "Banknot" tâbir olunan bir onluk çıkarub, şöyle didim: "Baka çorbacı! Bu on akçayı sana memnuniyetle virdim. Helâl ü hoş olsun. Var diledüğün gibi harca." Ol kefere on akçayı kaptuğu gibi "Mersi mersi" diyerek kurbümden ayrıldı. Arkasından, ister Mersin' e ister Adana' ya git, ben karışmam deyû ünnedim. Ba' dehü ordan geçen diğere bir alay kâfir Duristleri' nin yolunu kesüb, şöyle bağırdım: Hey bre imânsızlar! Bundan böyle benüm memleketimde seyâhat iderken haddinizi bilün! Kimesneye kibirlenmeyün! Zenginiz deyû tefâhur itmeyün! Düşmez kalmaz Allahtur! İşte şu giden karındaşınıza ben sadaka virmişim, isterseniz sizlere dahi onar akça ihsan ideyim. Bir dahi bize tepeden bakmıyasız!...

Anlar hayret ile suretimi temâşâ iderlerken, bir Frenk kâfirini ocağıma düşürdüğü için Allahu zülcelâl hazretlerine hamd iderek, memnûn ü mesrûr yoluma devam eyledüm...

BEYÂN-I TIRAFİK

Bu Tırafik kelimesi vasıta ve insan seyr ü seferi hakkında isti' mâl olunan bir kelimedür. Şöyle kim; ulu şehirlerde gaayetle vasi' caddeler olub bu caddelerden seyl misâli, ÖTEBAS, TAKÂSÎ, KİMYON, TİRELİ HABÎS gibi bir çok vesâit geçüb, âdemlerün geçmesine aslâ fırsat virmezler. Husûsen vakt-i asrdan sonra bu vesâit ve âdem cereyânı ol mertebe kesâfet bulur kim, caddelerden iğne atsan yere düşmez. Bu vasi' caddelerün iki cânibinde piyâdelerün geçmesine mahsus yirler vardur kim, buralara DERE-DUVAR dirler. Vâsıtalar buradan geçemezler. Âdemler dahi cadde ortasından zaman be zaman geçebülürler. Bir caddenün geçit yerine, her iki taraftan bir çok âdemler içtima' olub, karşı tarafa geçmek içtin ruhsat beklerler. Cadde ortasında kıyam üzre duran, beyaz şapkaı, ağzı düdüklü bir âdem, elini hevâya kaldurub, bilcümle vesâiti ân-ı vahide [\[353\]](#) olduğu yerde durdurur, ba' dehû piyâdelere geçme ruhsatı virür. Anlar dahi muaccelen karşı tarafa geçerler. Beyaz şapkalı âdem, anlar geçtükte bu sefer piyâdelerü durdurub, vesâite geçme ruhsatı virür. Bu beyaz şapkalı âdem, çok selâhiyetli bir kimesnedür. Ba' zen her kangı bir vâsıtayı durdurub, ânı süren âdemin kisesini temâmen boşaltur. Hattâ cibinden defter ü kalemini dahi alır. Hiç kimesne bir şey yapamaz.

Ba' zı lisân ulemâsına göre bu Tırafik kelimesinün aslı DÜRR REFİK' tür. Dürr, zebân-ı Fârisî' de inci demek olub, bâlâda zikridülen selâhiyetli âdemlerün başlarında beyaz şapka pûş itmelerü [\[354\]](#) ve ekserisinün REFİK ismi taşımaları sebebiyle, "İnci Refik" ma' nâsına, zebân-ı Fârisî ile, "Dürr Refik" dirler. Lisân ulemâsından başka bir tâife ise, "Aslâ

böyle değıldür! İş bu isim temâmen Türkî' dür." deyû i' tiraz iderler. Anların reyi dahi şöyledür: Bu cadde kavşaklarında duran selâhiyetli âdemler, piyâdelerü veya vâsıtaları durdurur iken, şöyle hitâb iderler: "Dur yâ Refik" ya' ni "Dur ey arkadaş" dirler. İşte bu hitâb, muhtasaran [355] "Durrefik", hâlini almış, zamanla, "Tırafik"e inkılâb itmiştir.

Bir gün hakir, şehri Engürü' de [356] bir vasi' caddede, bir taraftan bir tarafa mürûr ider [357] iken şöyle bir vak' aya şâhid oldum:

Cadde ortasında dürlü el-kol işareti yapan ol salâhiyetli âdem, vesâiti durdurup, piyâdelere "Geç" işâreti yaptıktan, herkes acele ile geçer iken, bir âdem gördük kim, göbeğin çalkalayub gerdan kıruben, dahi kaytan bıyıkların bükerek âheste âheste, sağ ve solundaki avret tâifesini süzerek geçmektedir. Mezkûr salâhiyetli Tırafik başı, bir kaç defa işâret iderek, "Bre âdem tez geç, oyalanma!" didi ise de, beriki hiç istifin bozmadı. Şiir:

*"Salınıp kaşın gözün süzerek
Söylese kız gibi ağzın büzerek
Uzatup boynunu gerdan kırarak
Köşe başından bıyıklar burarak..."*

Ol bu minvâl üzre geçer iken, Tırafik başı cümle piyâdeleri ve vesâiti durdurup, hemân ol zenpârenin kurbüne [358] vardı. Aydur: "Bre çelebi çıkar kîseyi. Üçbin karakuruş virmekle cezâlısın." Zenpâre buna i' tirâz idüb, "Ben aslâ üçbin kara kuruş vermezim! Cürmüm nedür?" didükte, Tırafik başı şöyle cevâb virdi: "Tırafik kanununca bundan mürûr ider iken bıyık büküp gerdan kırmak memnû' dur, tiz kuruşları itâ eyle!" Zenpâre fikrinde muannid [359] olub, "Ben böyle kanun

işitmemişim. Sen dahi isbât eylegil" deyû cevâb virdi. Bunun üzerine Tırafik başı cibinden bir kitâb çıkarub, "Bre nâbekâr! Bre nâdân! İşte bizim kanunumuz şöyledür! "deyû kitaptan yerini gösterdükte, zenpâre çâr nâçâr kisesine davranub üçbin kara kuruş takdim eyledü.

Ol esnâda hakir gördüm ki, caddenün bir tarafından diğerk tarafına geçenler arasında, bacaklarına "Kot" tesmiye olunan pasaklı ve daracık birer şalvar, sırtlarında yine pasaklı birer gömlek, âr ve hâyadan mahrum bir oğlan ile bir kız, güyâ kırk yıllık hasretliler gibi sarmaş-dolaş, öpüşüp koklaşarak bunca ibâdullahı hiçe sayarak âheste âheste yürümektedirler. Tırafik başının bunlara hiç bir muamele yapmamasına taaccüb idüb, [360] hemân anın yanına vardım. Bre Tırafik başı karındaşum. Ol zenpâreden üçbin kara kuruş almakla eyi ettün, illâ şu hayâsız türedüler için kanunda bir hüküm yok mudur? Anlardan dahi beşbin kara kuruş almak gereksin dedim. Hakir böyle diğerk, Tırafik başı, "Hakkın var Çelebi, hemân anların dahi hesabın görevin" deyûben, bu bîar oğlan ile kızını kenâre çeküb, "Bre edebsizoglu edebsizler! Bu İslâm diyârında ve mübaârek bir günde, bunca Müselmân âresinde bu tarzda ülfet itmeğe hayâ itmez misiniz! Tiz beşbin kara kuruş cezâ ödeyin!" deyû iyice paylayub, cezâların kestükten ba' de bize dönüb, "Çelebi sen dahi şunlara Türk-İslâm terbiyesi meyânında nasihat viresün." dedi. Hakir ü pürtaksir, anlara öyle bir nasihat virdim ki, yüz kere peşîman olub, bir dahi böyle sakil işler itmemeğe azm ü cezm ü kast eyledüler. Anlara virdüğümüz bu nasihati inşaallah haftan' âtide naklileruz vesselâm...

GÖKÇEK CİVANLARIN KÖÇEKLİĞİN BEYÂNIDUR

Bu abd ü hakir ü Evliyâ-yı bîriyâ,^[361] bir gün dersaadet limanı civarında gezer iken bir azim kalabalık görüb, merak ile ol istikamete azimet eyledüm. Bir kaç hezâr ^[362] nefer âdemler hilâl tarzında ictima olup, güyâ bir yedikat Mehterân meşke hazırdur. Ortadaki vasi' sahada ise hayli kızlar, oğlanlar, davulbazlar ve zurnazenler, bekleşürlerdi. Bunlar Ertuğrul Gâzi ahfadı Türkmen ve Yörük civanları olup, kızlar şalvar, yemeni, şal, üç etek, bindallı, tepelik, hotoz, puşu gibi rengâreng esvâb telebbüs eylemişlerdü. ^[363] Cümlesi hilâl kaşlı, gonca dehenli, ok kirpikli sineye elif çektüren ^[364] cinsinden kızlardur kim, bunlara hûr-ı ıyn ^[365] dense sezâdur. Oğlanlar dahi, kimisi Hamit, kimisi Teke külahtı, kimisi Horasan sarıklı, kimisi Erzurum zıvgası, kimisi Aydın cepkeni pûş eylemiş yağız civanlardur. Dahi bir kısmı Berûse ^[366] yiğitleridür kim, sineleri üryân, bir elinde tiğ-i bürrân, ^[367] bir elinde kalkan Türkmen dilâverleri olup, güyâ diyâr-ı Frenk' e sefer itmeğe hâzır bekleşürlerdi.

Kurbümdeki bir âdeme, ey refik bu ne hâlettür? Bunca ibâdullah bunda niçün bekleşür? deyû suâl ittükte şöyle cevâb virdi: "Bilmez misin bre nâdân? İmdi bu limâne DURİST gelecek, anları şenlik ile istikbâl ideceğüz" hakir bu defâ ziyâde meraklanub, aceb bu Durist nâm kimesne kangı devletün kıralıdur deyû tefekküre başladım. Kurbümdeki aksi herife, bu Durist kangı devletin kıralıdur? deyû tekrar suâl eyledüm. Sûretime ubûset ile nazar kılıb, "Beklersen görürsün" dedi. Bir dahi suâle cesâret bulamayub, beklemeğe karar virdim.

Bu esnâda, yelkensisiz ve direksiz cesîm bir Venedik Müzegaler' i limâne yanaşub lenger-endâz [368] oldu. Bu geminin derûnundan fevc fevc [369] âdemler karaya çıkmağa âğaz eyledüler. Gaayetle tavil, keçi sakallı, zerd benizli, mâi gözlü, sırtlarında bir devenin çekmeğe kaadir olamayacağı ağır yükler ile bazı âdemler çıktular kim, güyâ hânelerini sırtlarında tahmil iderdüler. Hâne ber dûş [370] bu kimesnelere dinse sezâdur. Bunların yanlarında dahi bir alay dürlü milletlerden genç ü yaşlı avretler var idi kim her bîrin ayrı ayrı tavsife lisân kifâyet itmez. Genç avret ve kızların kimisi, serv-i revân, gonca dehen âfetler olub, güyâ şeb-i deycûrda [371] birer meh-i garra' durlar. [372] Bunların pek çoğu bî edeb ü âr olub ehâli beyninde şallak mallak dolaşmaktan hazer itmezler. İhtiyar avretlerin dahi kimisinün kadleri dal harfi misillu bükülmüş, kimisi ümmü' l hıncıra [373] müşâbih semirmiş kimisinün dulukları katmet katmer, etleri her yânedenden sarkmış yağ küpü koncolozlardur. Bunlar gemiden taşra çıktukta, bizim mezkûr davulbazlar ve zurnazenler çalub, diğer kızlar ve civanlar bir hây ü huy ü gulgûle [374] ile oynamaya koyuldular. Ol gemi ehli ise, bir müddet vakf ü aram [375] ile anları seyr eyledüler. Hakir dahi hâlâ gemiden kıral çıkacak deyû bekler idim. Heyhât kim ne kıral, ne sultan hiç kimesne çıkmadı. Özge bir âdemin kurbüne varub, birâderüm, kıral DURİST nâm kimesne kandedür? deyû suâl eyledüm. Bu daha mülâyim bir zâd olub, şöyle aydur: "Baka Çelebi! Kıral Durist deyû bir kimesne yokdürür. Durist şol âdemlerin ism-i umûmîsidür."

Meğer bunlar, diyâr-ı küfrden gelen Frenk, Enciliz, Nemçeli, Ulah, Sırp gibi kavimlerin seyyâhları imiş. DUR zebân-ı Fârisi' de uzak demek olup, bunlar çok uzaklardan

geldüklerü için Durist dirlermiş. Bunlar gittüklerü beldelere ziyâde akça bırakurlarmış. Bizim mezkûr, davulbaz, zurnazen ve Türkmen civanlar bu akçaların hürmetine bunda böyle oynarlarmış.

DURİST tâifesü bu oynayanları zevk ile temâşâ idüb bir kaç def 'a alkışladuktan sonra, "Meğer biz ne fâik kavim imişüz kim, bunca Müselmân kız ve oğlanları, ta' zim maksadıyla huzurumuzda böyle oynadurlar." deyû bir hayli kibirlendüler. İslâmbolda akça harcamamak için, yanlarında getürdükleri, KANSEVERYA dinilen taamlarını tazakkum eyleyüb [\[376\]](#) câmîlerimizi hayrân hayrân temâşâdan sonra defolub gittiler.

Vah benüm asil milletimün gökçek kızları ve gökçek yiğitleri kim kâfir karşusunda köçek olma derekesine düşmüştür.

SEYAHAT-İ AFRİKA

Hakir Afrika kıt' asında seyahatta iken O KANDE nam diyâre dahi uğradım. Bu diyârı arayub bulmak hayli müşkil olduğundan, "Hani anlar nirede" mânâsına gelen O KANDE dirler. Ehalisi cümle zenci tesmiye olunan siyah Arabtürler. Ol mertebe siyahdürler kim, ger hammame koyub Sabun-ı Arab ilen kırk gün yıkasan beyazlanmazlar. Lâkin kalbleri münevver, ehl-i iman, müselmân kimesnelerdür.

Rivâyet olunur kim, bunlar bir zamanlar, esir eyledükleri beyaz âdemleri Yeniçeri Ocağının matbah kazanları gibi cesîm kazanlarda kebab idüb yirler imiş. Yani gıdaları lahm-ı âdem imiş. [377] Ba' dehu hak dinine intisab eyleyüb böyle cahilê âdetleri terk itmişler. Ol mertebe iri dudakları vardur kim, temâm bir kazan paça olur. Mühür gözlü, serv-i revân avretlerü vardur kim güldükte, deheni içre cümle dendânı nümâyan olup [378], güyâ karangu kicede tâbân olan [379] incilerdür.

Pay-ı tahtlarına KAMP-I ÂLÂ dirler. Kamp zebânı-ı Frengîde, beş on çadırlık oba dimektür. Bu ismin nısfı dahi Türkçedür. Yâni, âlâ oba, âlâ kamp, güzel konak yeri dimektür. Bunda bir hayli Hıristiyan dahi vardur. Bunların cüz' i bir kısmı da hile vü tuzakta bî nazir Enciliz milletindendür.

Hakir KAMP-I ÂLÂ içre seyran iderken bir caddeye vasıl oldum ki, her iki yanesine siyah Arabler düzülmüş, cadde dahi تنها kalub kimesne gelüb geçmez. Tefekkür eyledüm ki bunlar benüm Kamp-ı Âlâya kadem bastuğumu istima idüb istikbâl için, ubur ideceğim [380] caddeye böyle ictimâ olmuşlardur. Hemân sağ kolumu hevâya kalduruben, anları,

"Esselâmü aleykum ya ehl-i Kampı Âlâ" deyû selâmlayub caddenin ortasından yürüdüm. Lâkin hiç kimesne Allah selâmına mukabele itmedü. Cümlesi acîb acîb sûretime nazar kılarken iki nefer zaptiyeler gelüp koluma girerek, "Berû gel ey Çelebi şöyle kenar-ı caddeye kıyam etgil, imdi bundan sultanımız Enciliz gulâmları birle güzer idecek" deyû bizi kenar-ı caddeye çektiler.

EĞER HÂHİ SELÂMET DER KENAR EST [\[381\]](#) diyüp, ehâli âresine ihtilât [\[382\]](#) eyledüm. Meğer, bunca nümayiş bizim için değülmüş.

Ba' dehû, Sultan-ı Okande bir taht-ı müzeyyen üzre göründü. Kendüyü yüzelli - iki yüz kadar beyaz âdem tahmil iderdiler. Bu ahvâle hayret idüb, bir zengiye, bre gündüz feneri, zamanımızda bu denlu merasimler hiç görmemişim, bu nice iştür? deyû suâl eyledükte, şöyle cevâb viridi: "Bu tahtı tahmil iden köleler cümle Enciliz köleleridir. Sultanımızın Enciliz milletine azim gazabı vardır. Ol sebepten zaman zaman bu Enciliz küffârının böyle sırtlarına binüb seyrâne çıkar" Sultan-ı Okande, bizim kurbümüzden ubûr iderken, dahi bildikkat nazar eyledü. Bu merasimin hitamında, hakir seyrane devam iderken, bir manga asker yolum kesüb, "Bre yabancı, tiz bizümle gel!... Sultanımız ÜDÎ EMİN seni tevkif eylemiştir. Ânın huzuruna çıkmak gerek" deyû bizi götürmek istedüler. Hemân şemşirimi kabzesinden muhkem kavrayub, alarga olun benden bre nâ bekârlar! Siz benüm kim idüğüm bilir misüz? Ben, Oğuz Kara Hân neslinden, Fatih Sultan Mehemed Hân, Yavuz Sultan Selim Hân torunu Evliyâ Çelebi-i sâniyim. Benüm ceddim ki, Merkezî Asya' dan neşet idüb Afrika, Asya, Avrupa nice memâlik feth idüb, âleme nizâmat virmiştir. Ya siz kim olursuz bre nâ bekârlar! deyû gürledüm. Meğer ziyâde tabansız imişler. Hemân çekilüb

gittiler. Bir zaman sonra tekrar gelüb "Aman Çelebi, kusurumuzu bağışla. Biz ahvâli sana yanlış nakletmişüz, sultanımızın ziyâde selâmı vardır, seni sarayına da' vet idiyor." didiler. Hakir dahi anları bağışlayub, da' veti kabul eyledüm.

Sultanın huzuruna çıktukta, bizi hoşça istikbâl eyleyüb lâtif sözler ile gönlümüzü aldı. "Kusura bakma ey Çelebi. Biz seni Enciliz küffârından zanneylemiş idük. Meğer sen Türk oğlu imişsin. Bu İnciliz milleti' nin âlemde fitne fesattan özge bir ma' rifeti yokdürür. Anınçün bunlara nice eza itsen sezâdur." didi. Kendüsü ile can sohbeti iderken, dedim ki, ey sultanım, duydum ki, ÜDÎ EMİN deyû anılırsunuz. Benüm kayın pederim dahi İslâmbolda ÜDÎ ABDULLAH nâmıyla ma' ruf bir kimesnedür. Ud sadasından ziyâde lezzet alurum. Hicaz makamından bir pişrev geçseniz de müstefid olsak nolur? Böyle digeç, ÜDÎ EMİN destine bir ud alub, "Bizde hicaz pişrev yoktur. Sana KAMP-I ÂLA makamından bir pişrev geçeyim" deyûben bir hayli ud darbeyledü.

ÜDÎ EMİN ile temâm bir hefte can sohbetleri ittük. Ba' dehû ulu bir merasimle diyâr-ı Mısır' a azimet eyledüm..

MÛSİKÎ-İ İLÂHÎ

Yâranımdan Kurt Yılmaz Çelebi bir gün hakire gelüb, "Çelebi can, müjdeler olsun, zamân-ı karibte Tasavvuf musikîsi Kanseri vardır. Seninle berâber gidelüm" didükte, acebe kalub, bre sen ne dirsün, bu müthiş illet kanser ilen tasavvufun ne alâkâsı ola kim? Biz senin bu elfazından hiç bir şey fehmidedük. Ne söylemek murâd idersen vâzihen [383] söyle didim. Maksudun bir miktar daha şerh eyledükte, anladum ki, bu bir ilâhî musikî faslı imiş. Ziyâde mesrûr olub, elbette giderüz karındaşum didim. Pây-ı tahtın "Bustanlı haneler" deyû bilinen mahallesinde imiş.

Nihayet, sene 1399, Receb ayının yigirminci cum' a günü vakit gelüb, akşam nemazından sonra, mezkûr mahalle azimet eyledük. Binâ babında gaayetle edebli kızlar ve civanlar bizi istikbâl eyledüler. Buraya girmek yüz kâimelik da' vetiyeler ile olduğundan, bizden dahi, "Da' vetiyenüz kandedür? deyû suâl sorduklarında, bre yiğitler, bre hatunlar bize Seyyâh-ı Fakir dirler, bizden dahi da' vetiye mi sorarsınız deyû cevâb virdim. Hemân teeddüb idüp, [384] "Kusura bakma Çelebi emmi, sizi suretâ tanımaduğumuzdan hatâ eyledük" didiler. Dahi anlardan birisi pişdarımız [385] olub, bizi derûn-ı binâya götürdü. Burası hayli karangu olub, vehle-i ulâda [386] hakir hiç bir şey göremez oldum. Nihâyet pişdarımız bize bir münâsib yer buldu. Bu binâ evvelce SANEMA tesmiye olunan bir bezmgâh [387] imiş. Oturmak için sıra nam yerleri olub, buralar lebâleb âdem ile dolu idi. Karşumuzda SAHNE deyû isim virülen bir âli mahal olup, anın âhırında gaayetle ulu bir beyaz perde vâr idi. Bu âli mahal bir köy hânesi misillu tefriş idilmiş ve bunda onbeş kadar nefer ellerinde

dürlü sazlar ile hilâl tarzında tertib olmuşlar icrayı san' at iderlerdü. Anların pîşinde kenâr-ı sahnede temâm dokuz aded şem' alar yanardı. Bina içre herkes ol tarafa bakub, özge bir mahalle bakmaları aslâ câiz değüldür. Bu saz meclisinde bir aded ney, bir aded tambur, bir aded kemân, iki aded kudüm, bir adet ud, iki aded Kadiriye bendir' i var idi.

Güyâ,

"VİRÜR BAŞKA HALET DİL-İ AŞİKÂNE.

BU DİLKEŞ HEVÂDA, BU ÇENG Ü ÇEGÂNE.."

misillu bir manzara idi.

Hakir, binâya girdükte, Aziz Mahmut Hüdâi Hazretleri' nün bir Çargâh tevşih' i terennüm idilmekte idi:

"KUDÜMÜN RAHMET-İ ZEVK Ü SAFÂDUR YA

RESÛLALLAH

ZUHÛRUN DERD-İ UŞŞÂK' A DEVÂDUR YA

RESÛLALLAH

Bu Aziz Mahmut Hüdâi Hazretleri, Celvetiye Tarikatı bânisi olub, Sultan Ahmet anın abdets ibriğini, zevcesi Kösem Sultan ise peşkirini tutarmış. Böyle rivayet idilür. Bu mübârek zât, Üsküdar İnâdiyede yatmakta olub, zairleri [\[388\]](#) suda boğulmazmış.

Ba' dehû, Hazret-i Ebubekr-i Sıddık efendimüzün Saba şugul makamında bestelenmiş fâilâtün, fâilâtün, fâilâtün, fâilün vezinli, "CUD Bİ LÛTFİK YÂ İLÂHİ MEN LEHÛ ZÂDUN KALİL MÜFLİSÜN BİSSİDKİ YE' Tİ İN DE BABİKE YÂ CELİL..." şi' ri çalınub, gönlümüz âbâd oldu.

Fahr-i kâinat, Ahmed-i Muhtar efendimüzün en yakın refiki Hazret-i Ebu Bekr-i Sıddık, bu beytinde şöyle demek ister:

"Yâ ilâhi, benüm hayrım pek azdur. Sen anı Lutfun ile ziyâde kıl. Hakikâtte müflisim. Senin kaputu geldim yâ Celil..."

Ebu Bekr-ı Sıddik dahi böyle didükten geru vay bizlerin hâline.. Şefaat yâ Resûlallah!

Bendirler, kudümler, udlar, neyler çalarken, bâlâda zikri geçen perdede, camîi mihrabları, dağlar, ovalar, sülüs, kûfi, rik' a gibi dürlü yazılar bir görünüb bir gâib olurdu. Bu işin nasıl olduğunu fehmidedüm. Böyle hayret-engiz perdedür vesselâm...

Arada bir, bülbül sâdâlı hâfızlar, ilâhîler, gazeller okudukta, hâzirun gûşa gelüb, "Allah Allah" nidâları arşa çıkardı.

Hasılı bunda, Hacı Bayram Veli, Yunus Emre, İtrî, Hasan Dede, gibi mübârek zevâtın güfte ve besteleri terennüm idildü. Bir aded Sabâ peşrev, bir aded Çargâh tevşih, bir aded Sabâ şuğul bir aded Rast şuğul, bir aded Sabâ ilâhî, iki aded Rast ilâhî, bir aded Sabâ nefes, bir aded Hüzzam ilâhî, bir aded Segâh ilâhî, dört aded Hicaz ilâhî, iki aded Uşşak ilâhî, bir aded Kaside, bir aded Hüseyinî zikir ilâhîsi, bir aded Gerdaniye zikir ilâhîsi dinleyüb şadmân olduk.

Fasıl sonunda Kur' an-ı Kerim tilâveti ve bir dua okundu kim, cümle müselmânların didelerinden seylâb nâziri eşg döküldü.

Allah ol duayı nezd-i ilâhîsinde makbul buyursun. Amin...

BEYÂN-I ŞEHR-İ İSLÂMBOL

İbtidâ Konstantiniyye ismiyle ma' ruf bu şehir, Bizans Kâfirünün elinde olub, bir fitne-fücur ocağı idi. Nice cihangir sultanların feth itmeğe muktedir olamadığı bu belde Sultan Mehmed Hân' a müyesser olmuştur kim, "Ol Sultan Murad Hân Gâzi oğludur ve ol Sultan Mehmed Hân Gâzi oğludur, o dahi Sultan Bâyezid Hân oğludur ve dahi Murad Hünkâr oğludur. Ol dahi Orhan Gâzi Hân oğludur. Ol dahi Osman Gâzi Hân oğludur, el hâsıl, GÖK-ALP neslidir kim, OĞUZ HAN oğludur."

Allah teâlâ Kelâm-ı Kadiminde, "BELDETÜN TAYYİBETÜN" buyurmuştur kim, cümle tefsir ulemâsı, "Bu tayyib belde İslâmboldur" demişlerdür. Çünkü bu ilâhi ibâreden ebced ile 857 rakamı çıkar kim, fetih târihi dahi budur. Bundan özge resûl-i zîşân efendümüz; "Konstantiniyye elbet bir gün feth olunacaktır, onu fetheden emir ne güzel emir, onu fetheden asker ne güzel askerdir, "buyurmuşlardır. Bu hadisi Bişrû' l Ganevî Hazretleri rivâyet itmişlerdir, İmam Ahmed bin Hanbel (Allah andan razı olsun) dahi bu hadis' i bütün senetleriyle zabt ve kayd itmiştir.

İşte Mehmed Hân-ı Sâni böyle gökçek bir emir, asakiri dahi "Ni' mel ceş" olmuştur.

Bu şehrin manevî fâtihi Mehmed Hân' ın hâcesi Akşemseddin Hazretleridir. Şöyle kim, Sultan Mehmed Hân, "Fetih ne vakit müyesser olur?" deyû suâl ittükte, "İş bu senenin Rebiülulâsının yirminci günü seher vaktinde yürüyüş etsünler, ol gün Konstantiniyye feth ola" cevâbın vermiş ve aynıyle vâki olmuştur.

İşte bu mübârek ecdâdımız (Allah cümlesinün yerinü Cennet eylesün) nice İslâm kanı dökerek bu tayyib beldeyi almışlar. Bunda nakus yerine Ezân-ı Muhammedî okutmuşlar. Allahın güzel yarattığı bu yerlere Türk-İslâm zevki ilâve idüb, ma' mur kılmışlar. Biz torunlarına ısmarlayub gitmişler. Bizler ise bu beldenün kadrini bilmeyüb, denizlerinü girilmez, sokaklarını gezilmez hâle getürmüşüz. Cennet köşkü misâl köşklerinü yakub yerlerine APARTOPAR tesmiye olunan acîb binâlar dikmişüz. Kande bir kaç ağaç görmüş isek kesüb, ÖTE BIRAK dinen sahâlar açmışuz. Ecdad hâtırası yapıları yıkılmaya terk idüb, yer altından bizans âsârı çıkarmak için her tarafı kazarak kösnü yuvasına benzetmişüz. Halbu ki bu belde bir bereket beldesidür. 'Taşı toprağı altun" didükleri mübâlâğâ değıldür. Bunda kimesne işsiz ve ac kalmaz. Hakir şöyle bir vak' aya tesâdüf eyledüm kî, buna en güzel misâldür:

Ayasofya câmîi civarında (ki her sene en az on kere on bin nefer DURİST tesmiye olunan küffâr gelüb, burayı ziyâret iderler.) bir çingâne oğlan yanına ağzından zincir ile bend idülmüş bir acemi ayı ve eline bir def alub, mezkûr câmîi önünde bekler. Orayı ziyârete gelen akli kıt DURİSTLER, ol ayı ile FETVÂGIRAF çektürmeğe can atarlar. Bu Fetvâgıraf bir nev' i suret çıkarmadur kim, acîb bir âlet ilen ân-ı vâhidde, aslına sâdık tasvir çıkarur. Her Durist' in boynunda dahi bir Fetvâgıraf makinesi mevcuttur. Ol Durist dilberlerinden birisi hemân varub bir kolu ilen ayuya, diğerkolu ilen çingâne oğlana sarılır, anın kocası dahi her üçünün Fetvâgırafını çeker. Buna mukâbil çingâne oğlan anlardan elindeki def 'i uzatarak, "Dolar mıstır, dolar" deyû bir hayli para alur. (Dolar, çok kıymetli bir kâfir parasıdır.)

Bu işin hayrete şâyan tarafı soldur kim, çingâne oğlan ve ayusu hem kâfir dilberimin endâmını sararlar, Fet-âgırafı

Duristler kendüleri çekerler, bizim çingâne bir de üste para alır. Fesühânellah...

İşte böyle kazancı bol bir şehirdür.

Bu ecdad yâdigârı mübârek şehrin bereketinün daha artması içün, andaki âsâr-ı âtika' ya lâyıkıyla sâhib çıkmak, anı temiz tutmak, ma' mur ve yeşil kılmak cümlemizün vazifesidür. Her kim bu şehre ihânet iderse Allah ana gazab eylesün. Amin...

TEMBELİZYONDA ŞÛBAN TEMÂŞÂSI

Hânemizde, TEMBELİZYON tesmiye olunan efsunlu temâşâ sandukasındaki hayret verici eşkâli seyriderken, bu sandukaya hayli müptelâ olan refikam, çocukları tenbih eyledü kim, imdi bir yere oturup meskut olasız, birazdan ŞÛBAN başlayacak ben anı seyrideceğim!" Hakir dahi bir hayli meraklanub intizare başladum. Ma' lumdur kim, Şûban Çoban kelimesinin zebân-ı Fârisîdeki şekli olup, sığır ve davar cinsinden olan hayvanatı otlatmağa muvazzaf kimesnelere dirler. Bu meslek, peygamber mesleği olmağın, indümde mübârektür. Hz. Musâ Aleyhisselâm dahi "Şuban-ı vâdi-i Eymen" nâmıyla ma' ruf olduğundan andan dahi bahsider ümidinde idim.

Bir müddet sonra mezkûr Şûban başladukta bunun hakiki şubânlıkla zerrece alâkası olmaduğın görüb, sükût-ı hayâle uğradum. Lâkin bunda cereyân iden havâdis ziyâde alâkamı celbidüb Tenbelizyon sandukası önünden ayrılamaz oldum.

Meğer bu vukuat uzak şarkta bir takım cezirelerde meskun CAPUN demekle ma' ruf bir milletin hayâtını hikâyeye ider imiş.

Bir İnciliz denizci keferesi deryâda fırtınaya tutulup, gemisi dahi bu CAPUN diyârına sürüklenmiş idi. Geniş şalvarlı, çoban kepenegine benzer cübbeli, başlarının ön kısım ustura ile tıraş idilüb, saçlarının bâkiyesi tepelerinde şeşper topuzu gibi toplanmış, bellerinde yatağan ve palalar olan sakalsız ve çekik gözlü bir tâife hemân bu gemicileri der-dest idüb götürdüler. Tanrı misâfirleridür, izzet ü ikrâm iderler deyû bekler iken, anları bir küflü mahzene atub, nice nice işkenceler ittüler. Bu âdemler ol mertebe kibirli kimesnelerdür

kim, "niçün bize secde eylemezsün?" deyû İnciliz kaptanını yüzüstü yere yaturub, mezkûr Capun tâifesinin reisi ayak üstü anın sırtına bevl eyledü. İşte bu denlu bî âr âdemlerdür. Ba' dehû, kaptanun refiklerini halatlardan ma' mul bir file derûnuna koyup, cesim kaynar kazana sokup sokup çıkararak âdemleri haşlama yaptılar. Bu bî insâf ü bî âr vahşilerin fiillerüne tahammül idemeyüb, bre yok mudur şunlara hadlerini bildürecek bir kaç nefer Yeniçeri! Hazret-i Hamza, Hacı Bektaş-ı Veli ve Sarı Saltuk aşkına öyle bir kılıç üşürsünler kim, dost da, düşman da beğensün! deyû bağırmışım. Refikam, "Aman Evliyâm hiddetlenme, bunların gayr-i Müslim idüğü ma' lumdur." deyû beni teskin eyledü. Evi amma yâ hâtûn, bunlarda insanlık da mı yoktur, deyû cevâb virdim.

Ba' dehû Capunlar bu küffâr kaptanını oradan oraya bir hayli dolaştırub, gâh hapis, gâh izzet ü ikrâm eyledüler. Bu denlu ne idecekleri belli olmayan bir acib kavimdür.

Nihâyet, kendüyü TURAN AĞA namında bir beğin huzuruna çıkardular kim, tekellüm ittükte sadâsı üç yaşındaki dana böğürtüsüne benzer. Küffâr kaptanına bunda HANCI HASAN ismini virdüler. Ana böyle Müselmân ismi virülmesine hakir bir hayli gazablandum amma elden ne gelür?

HANCI HASAN, TURAN AĞA' nun has adamı olub, birkaç defa huzurunda yüz aklıkları ittüğünden kendüye SAMURLU AYI pâyesi virildi. Eynine hıl' at geydirülüb, kuşağı âresine bir kaç yatağan sokuldu. Altına bir küheylân ve haremine bâdâm gözlü Capun dilberlerinden bir kaç câriye virüldü. Câpunlarda SAMURLU AYI alp-eren demek imiş.

Lâkin bunların samurlu kürkleri olmadığı gibi, ayıya dahi benzemezler. Niçün böyle dirler, fehmidemedüm.

Bunda bir garib vak' a cereyân itmiştir kim, doğrusu zikre şâyândur: Bir gün HANCI HASAN' a bir yerden bir sülün hediye eyledüler kim, âfiyetle tenâvül eylesün [389]. Hancı Hasan İnciliz olmağın sülün etini kokutmadan yimez imiş. Bizim dârü' ş şifâlarımızda bu sülün etini delilere yedürürler kim şifâ bulsunlar. Hancı Hasan ol sülünü boynundan bir yere kokuncaya durmak üzre asmış idi. Bundan bî haber bir bahçevân anı ordan alub attı deyû zavallı âdemin hemân başın urdular, işte böyle âdemin kokmuş sülün kadar kadri olmayan bir tuhaf diyardur.

Lâkin dilberleri pek iteatli cins-i lâtiflerdik. Bâdâm gözlü, hokka dehenli, hilâl ebru, siyah turrelerinde [390] mürğ-i dil' in [391] yuva yaptığı, Mesih nefesli peri-peykerlerdür. Gaayetle uzun libas giyerler. Cümlesi mestûredür amma nedense başlarını örtmezler. Tûti dilli avretlerdür kim, tekellüm ittüklerinde sanasın kanaryalar muhabbet idiyor.

HANCI HASAN bunlardan birisine âşık oldu kim, handeyse sinesine elif çeküb,

"Küfr-i zülfün salalı, rahneler [392] imânımıza.

Kâfir ağlar bizim ahvâl-i perişanımıza!"

deyû döğünecektü..

Bakalum bundan sonra HANCI HASAN' ın âkıbeti nicolur? Anı evvel Allah, sonra Tenbelizyon sandukası bilür.

HİKÂYE-İ HÜSEYİN EFENDİ

İyd-i Ramazan' ın akabinde, Engürü şehrinde kadim yârânımdan LEBLEBİZÂDE HÜSEYİN ÇORÛMÎ efendinin hânesinde misâfir olduk. Kendüsü, Ordu-yu hümâ-yun' un lâğımcılar ocağından olub, eşkâl-i arz bâbında ehl-i vukuftur. Ordu-yu hümâyunun yürüyeceği arazinün hevâdan haritasın çizerdi. Bundan özge Karacaoğlan vâri nice eş' arı olan bir kadîm şâirdür. El' an Şehri Engürüde, şeftâli, vişne, üzüm gibi meyvelerün suyun sıkub, ehâliye satmak ile iştigâl ider. SUDA tesmiye olunan kudret suları dahi satar kim, bunlardan bir yudum şürb iden cümle dertlerden halâs olub, güyâ tuvâne yiğit' e tekallüb ider.

Bu işte anın azim şerik' i Sâhib-ül TÖRE, EŞMEKAYAZADE YAŞAR ÇELEBİ' dür kim, her dâim akl ü fikri meşgul hoşça bir âdemdür. Anın dalgınlığına müteallik şöyle bir hikâye rivayet iderler:

Esnâ-yı mesâide Hüseyin Efendi, "yâ refikim ve şerikim Yaşar Çelebi, İmam-ı A' zam' ın kim idüğün bilür müsün?" deyû suâl sordukta, aheste aheste başın kaldırub, "Bir müşterimiz olsa gerek. Bizden kaç kasa meyve suyu alır?" deyû cevap vermiştir.

HÜSEYİN ÇORÛMÎ EFENDİ dahi dalgınlıkta andan aşağı degüldür. Engürünün bir mahallesinde bir hâne kiralayub, kira bedelinün nısfını dahi ödedikten sonra, ferdâsı gün ol hâneyi bir dürlü bulamaduğundan taşınamaduğu meşhurdur.

Hakir, Hüseyin Efendi' nün hânesinde misâfir iken, zevcesi tenbih eylemiş kim, "Aman efendi, çarşuya gittikte hânemize sessiz işleyen ve dahi kurulduktan sabahları bizi musikî ile uykudan kalduracak bir saat alasin"

Hüseyin Efendi dahi bu sözleri yanlış anlayub, ol akşam bir ibtidâi saat ile hâneye geldü. Bu saat ol mertebe şamata çıkarurdu kim, güyâ beş-on nefer demirci çırakları örs üzre demir düğerlerdi. Ân-ı vâhidde hâne içi demirci dükkânına dönüb, civardaki komşuları dahi, "Bre bu ne haldür!" deyû suâl itmeğe geldüler.

Aceb bu saatin çingırağı nice çalar deyû meraklanub, anı sabah namazı vakti için muhkemce kurub yattuk. Anın tantana ve şamatasına bir miktar alışub, uykuya dalacağımız sırada, öyle bir hay ü huy ü gulgüle ile firaşımızdan sıçrayub kalktuk kim, güyâ Ermeni keşişi Frank Kıralı BETER İNAD' ın diyârındaki kiliselerin büyük ve küçük cümle çanları yek dehen çalub, nasarâyı duaya çağırır. Hâne içindeki eşyâ zangır zangır titreyüb, çocukların ve hatunların dişleri zemherî ayazında kalmış gibi birbirine vururdu.

Hemân bir besmele çeküb, bunca işlere sebep olan mezkûr saat üstüne hücum eyledüm. Anı derdest eyleyüb, şurasını-burasını bir hayli kurcaladım ki, meskut olsun. Lâkin bunda muvaffak olamayub, yıkılmış yatak denkleri arasına gizleyüben üstüne oturdum. Bunda dahi patırtı derinden derine takribî yarım saat devâm idüb, nefesi kesilmiş olacak kim, âhırı teslim-i ruh eyleyüb sustu. Bu iki kulaklı, değirmi çehreli ve iki kısa bacaklı saatin bizlere ittüğünü, Firavun Hz. Musa' ya itmemiştir.

Kadîm yâranım Leblebizâde Hüseyin Çorûmî Efendi'nün hatun sözüne dikkat eylememesi yüzünden şâhid olduğumuz bu sergüzeşt aslâ yâdımdan çıkmaz.

NEVRUZ [393]

Bu hakirin, İslâmbol şehrinde gaayetle saf bir arkadaşı var idi kim, ayda yılda bir def 'a tesâdüfen hemhâl olur, bir miktar şundan bundan konuşur idük. Din ü diyânetten bî haber, güyâ peygamber sözü işitmemiş, savm ü salât bilmez, lâkin hüsn-i niyyet sahibi bir acîb kimesnedür.

Dün vakti şâmda [394] yine ânâ tesadüf ittükte, "Aman Çelebi, kandesün? Nice zemandur seni intizâr iderim" deyû boynuma atulub, bir alay hoş güftar ile hal hatır suâl idüp, encâmında: "Vallahi Çelebi seni bu kice salmazım, berâber bir kulub' a gidüp, Nevruz aşkına şadmanlık ideceğüz" dedi. Anın KULUB tesmiye eyledüğü bir işret mahallidür kim, bilcümle uşşak [395] anda buluşup kalblerin birleştürürler. Ol sebepten lisan-ı Arabîde kalbin cem' i olan kulüb ile zebanzeddür [396]. Nevruz dahi, bir nevi yılbaşı olup, Nasrâni i' tikadınca İsâ aleyhisselâm' ın tevellüdünün sene-i devriyesidür. Nasrâniyân ol gice, ulu şenlikler idüp, yeni yılı böyle istikbâl iderler. Bu gicede, eki ü şürb [397] kumar ü zina bin dürlü denâet işlenür kim hafazanallâh... Hakir bunları bir miktâr bilmek ile berâber, bu saf arkadaşına bir ders vireyim deyû kabul eyledüm. Beş on aded kulûb gezüb ba' dehû bir mahalde oturmağa ânı razı eyledüm.

İstanbul' un meşhur çöplükleri üstünden düşe kalka yola revân olduk. Bu çöplükler arza kök salub, üstünde leş kokulu acîb nevrüz çiçekleri dahi açılmış idi.

Bu minvâl üzre nim kiceye dek temâm on aded kulûb dolaşub nice hayret nümâ vukuata şâhit olduk. Binlerce ter ü tâze eşcâr-ı Çam [398] kesilüp, Nev-el Ağacı deyû arelerine

rengâreng şem' alar yakılmış. Çam cesetleri tahtında bir alay serhoş erâzil, er-avret bir hâyü huy ü gulgûle ile güyâ şadmanlık iderdiler. Müskirat [399] seyl veş [400] akub, israf evc-i bâlâya çıkardı. Bazıları dahi Nasrâni hurâfeleri' nin kahramanı NEV-AL BABA nam kaba sakallı bir küffâr pirinin kıyâfetin pûş idüb, [401] dürlü şaklabanlıklar iderdi. Daha nice rezâlet temâşâ eyledük kim, dil ile târif olunmaz. Beyt:

*"Nâlet ol şahsa olur irdiği dem nevrüze
Gide cânâ ile zevk itmeğe istavruze"*

Bunca işlerden sonra, mezkûr saf arkadaşımı münâsib bir mahalle çeküb şöyle nasihat eyledüm: Baka karındaşım. Bunca yirleri geşt ü güzâr idüp, neler neler gördük. Bunlar cümle Nasrâni âdeti olup, bâtıldır. Biz müselmânların dahi nevrüzü vardır, Hazret-i Muhammed sallallahu aleyhi vesellem efendimizin müşrikler şerrinden Medine-i münevvereye hicret târihidür. Biz de ol târihin sene-i devriyesinde Allah' a hamd ü senâlar iderüz. Bunlar Müselmâna sezâ işler değüldür. Sen bilmez misin ki, Allah teâlâ kitab-ı kerîminde "Ya eyyühellezine âmenû innemel hamrû vel meysirü vel ensâbu vel ezlâmu... İlâ âhiri..." âyeti ile bunları cümle memnu kılmıştır. Dahi bir âyet-i kerîmede: "İnnehû lâ yuhibbül musrifûn" buyurup, isrâf ehlini sevmedüğün beyân eylemiştir. Ecdadımız, "Yaş kesen baş keser" deyû ağaç katlı eylemenin cinâyet olduğun söylemişler, pes imdi, sen bunca olanlara razı mısın? Hakir böyle digeç, mezkûr arkadaşım; "Bre bu didüklerin Allah teâlânın emri midür? Vallahi ben bilmez idim. Mâdâme Allah böyle demiş, ben dahi anın emrinden çıkmazım. Bunca rezâlete dahi râzı olmazım. Dimek biz bunca zemân isevîlere hizmet itmişiz.

Şimden gerû din-i İslâma hizmet ideyim. Tiz ben yeniden müselmân olacağım, icâbı ne ise anı işleyelim" deyû zarılık eyledi. Biz, aman karındaşım, hâşâ ve kellâ sen zâten müselmânsın dedi isek de, ol: "Asla! Bu nevruzda ben dahi nev müslim olacağım" deyû sabit ü musır oldu [402].

Alessabah, sadâret kaymakamı Nâdimettin selâmetullah hazretlerine bir istidâ ile müracaat eyledük. Ol devletlû dahi hemân sadr-ı âzam Süleyman Sanduki hazretlerine istidayı şöyle havâle eyledi :

"Devletlû Merhâmetlû sultanım hazretleri hemân sağ olsun.

Elhamdülillâhi teâlâ istidası muttasıl bu kulları şeref-i İslâm ile müşerref olup ve din-i Muhammedî kabul eden olmağla eltâf-ı aliyyelerinden mercûdur ki [403] bu kulları biribirinden kisvebehâ ihsâniyle mesrûr [404] buyurulmaları bâbında ferman efendimizindir.

Sadr-ı âzam dahi istidânın bir kûşesine: "İzzetlû defterdar efendi, şeref-i İslâm ile müşerref olana kadîmen her ne verile gelmişse ona göre viresün" deyû bir tahrir yazub, defterdara havale eyledi. Varub, sekiz kuruş elbise parası ile bir mintan alup bu mühtedi karındaşıma giydürdük.

Allah cümle gâfilleri İslâm ile böylece müşerref kılsun vesselâm...

BÎR TÂİFE-İ SEFİLE BEYÂNINDADUR [405]

Bu millet-i sefile kütüb-i tevârihte [406] GEREK deyû tesmiye olunur. Şol sebepten kim; bu yaramaz tâifeye her ne disen haktır ve gerektür. Ba' zı lisan ulemâsı dahi; "Cümle habâset ü rezilet bunlara gerek olduğundan böyle tesmiye olunur" demişlerdür. Ulemâdan bir tâife ise, şöyle dirler: "İş bu GEREK kelimesinün aslı GEREK olup o da KÜREK' ten bozulmadur. Kürekten murâd; cümlesinün küreğe vurulmağa lââyık olmasıdır."

Tâ Fâtih Mehemmed Hân rûzigârında [407] tarihe gark edilmüş küflü Bizans' tan kalma bu kavim, kurûn-ı evvelde adalar denizinin uc-ı diğerindeki diyarda ELEM' BÛS nâmındaki bir cebel' in [408] civarında yaşardılar. Bunların, bu dağda oturan sakalı bitli ZEVUS tesmiye olunan bir ilâhları var idi kim, bu isim zevzek' ten müştaktır. GEREK milletinün zu' munca [409] bu zevrek ilâhın etrafında daha nice acîb ilâhlar var idi. Kimisi âteş, kimisi su, kimisi şarap, kimisi de fuhşiyâtın timsâli addolunurdu. Bu ilâhlar ne işle meşgul idiler? Elem-Bûs dağı' nın tepesinde işret idüb, birbirinin avretinü veya kocasını baştan çıkarur, hırsızlık, pezevenklik ve kepâzelik ile vakit geçirürlerdi.

Ehâli dahi, mezkûr ilâhlara izâfeten, şallak-mallak, anadan üryân oğlan ve kız putları yapub anlara ziyâde ta' zim gösterürlerdi. Bu esnâmı [410] ol mertebe maharetle yaparlardı kim, bir tekellüm itmeleri! eksük olurdu.

Ba' dehû bu kavim, Hz. İsâ aleyhisselâm' ın dinine sülûk eyledü ise de, bir türlü hak din İslâm ile müşerref olamadular. Dört-beş yüz sene kadar Osmanlı idaresinde mes' ud ü

müreffeh yaşadular. Lâkin inatlarında sâbit ü musırr olup hidâyet bulmadular. (Leanellahu aleyhim ecmain) [411]

Birçok hıristiyan düvel' in muaveneti ile, Osmanlı' nun zâif bir zamanında ondan i' tizâl eylemiş, kendü zulmeti içre bir devlet olmuş, bundan altmış sene mukaddem Türk diyârını işgâle tevessül eylemişler ise de Kemâl Paşa' dan öyle bir sille-i Osmanî yemişlerdür kim, hâlâ sızısını enseleründe hissederler.

Şiir:

"Ne kadar çok olsa ördek ü kaz

Yeter cümlesine bir şâhin-i bâz"

Şimdilerde ise bunların başına "PAPAĞANDIR O" nâmında altı kaval, üstü şeşhâne bir herif kıral olmuştur. Hep aynı çeşit lakırdılar ittüğünden PAPAGANDUR O deyû yâd olunur. Gâh Türk elinün semâlarına, gâh deryâlarına göz diküb, boyuna-posuna, cirmine [412] aldırmadan bize serkeşlik eder. Guyâ küfür küpü, mekr ü hile ocağı küflü Bizans' ı hortlatub Kıbrıs ceziresinde olduğu gibi, katranî libaslı MAKARADEYYUS tıynetinde nice papazlarını başımıza beiâ idecek imiş. Hattâ bunca er kişi durur iken, tab' ına muvafık düştüğünden MEL' ŪNE MÜNKİRİ isimli kırk kocadan kalmış bir koncoloz zâniyeye [413] vezirlik rütbesi virüb, "Baka benüm sâdık Mel' ûnem, sen ki bunca seneler dünyanın dürlü ülkelerinde nice zinalar işleyüb, nice düzenler ile nice heriflerin koynuna girmiş, hilenin ve mel' ânetin envainı bihakkın ta' lim eylemiş bir has kulumsun. Berhüdâr olasin. Kadîm ilâhımız AFRO' nun rızasına muvafık işler yapmışsın. İmdi şu Türk taifesine dahi bunları bir güzel tatbik eylesün. Haydi göreyim seni! deyû anı tahsinlemiştir. Bu koncoloz dahi, ihânetleri sebebiyle Türk diyârından firar iden kendüsü gibi bir alay

cingâne zâni ve zâniyelerini "ZENAATÇI" kisvesi ile cem idüp Türk milleti'ne tuzak hazırlamak ile meşguldür.

Veyl bunların cümlesine! Veyl onlar ile ittifak eyleyen "ZENAATÇI" tesmiye olunan hâkim kaatili, mahpushâne firârisi cingâne oğlanlarına!...

DİPNOTLAR

[1]Temâşâ-i Cadde-i Hilâl-i Ahmer: Kızılay caddesini seyir

[2]Peri peyker: Peri alınlı, peri yüzlü

[3]Ruhsâr: Yanak

[4]Ebru: Kaş

[5]Dâmen: Etek

[6]Hırâman olmak: Dolaşmak, gezinmek

[7]Mâni damen: Mini etek

[8]Tulûu şems: Güneşin doğması

[9]Hubz: Ekmek

[10] Ferâmuş: Unutma

[11]Şaha: Dal, Budak

[12]Mürgân-ı serçe: Serçe kuşları

[13]Göh: Pislük

[14]Fehel min müddekir: Kamer suresinin bazı âyetlerinde geçen "Hani ibret alan var mı" mânasına gelen bir Allah kelâmıdır

[15]Seyâhat-ı Kamer: Ay seyahati

[16]Bî riyâ: Yalansız

[17]Mürûr etmek: Geçmek

[18]Üdebâ: Edipler

[19]Serv-i sîm: Gümüş servi

[20] Ziyâ-yı beyzâ: Beyaz ışık

[21]Hezâr: Bin

[22]Melâl: Yorgunluk, bıkkınlık

[23]Rub' u: Dörtte bir

[24]Ebniye-i âliye: Yüksek binalar

[25]Bend: Bağ

[26]Taamlar: Yemekler

[27]Câzibe-i arz: Yer çekimi

[28]Kurbüne: Yakınına

[29]Çâk çâk: Parça parça

[30]Deşt-i.sinâ: Sina Çölü

[31]Rekzetmek: Dikmek

[32]Seng ü türâb: Taş ve toprak

[33]"Sizin borufesürler güzel gazel okurlar, dedikodu dan kurtulmazlar ve ilim bilmezler."

[34]Saray-ı beyza: Beyaz saray

[35]Erîke: Koltuk

[36]Tehevür: Kudurma

[37]Tanassur: Hıristiyanlaşma

[38]Rencide olur dide-i huffaş ziyâdan: Yarasa gözü ışıktan incinir.

[39]Temâşâ-yı fotbol fî pâyı taht: Başşehirde futbol seyri

[40]Hıraman olmak: Dolaşmak

[41]Hısn-ı muhkem: Sağlam kale

[42]Ahzetmek: Almak

[43]Min tahtel yed: El altından

[44]Kâsır: Kısa

[45]İ' tizâl: Ayrılma

[46]Ba'dehu! Ondan sonra

[47]Ez yek dehen: Bir ağızdan

[48]Asesbaşı: Asayiş memuru

[49]Dâm: Tuzak

[50]Hazâ min sebeb: Bu sebepten

[51]Beççeler: Çocuklar

[52]Beynel amudeyn: İki direk arası

[53]Yevm: Gün

[54]Nısf: Yarısı

[55] İntizar: Bekleyiş

[56]Yahyâ: Yaşa

[57]İşârât-ı ayb: Ayıp işâretler

[58]Haza fi meyân: Bu arada

[59]İhrac-min laib: Oyundan dışarı

[60]Mâhi: Balık

[61]Torumuz: Ağımız

[62]Tîr: Ok

[63]Kâzib: Yalancı

[64]Şikâr: Av

[65]Çehâr dide: Dört gözle

[66]Goftegû Bâ Nebâtâd: Nebatlar ile sohbet

[67]Cemâdât: Bitkiler

[68]Midenevâz: Maydanoz

[69]Sofra-i iftar der şehr-i bereket bâr: Bereket yağdıran ayda iftar sofrası

[70]Hâcegân ü hafızân: Hocalar ve hafızlar

[71] Ekledeceği: Yiyeceği

[72]Taam ü semerât: Yemek ve meyvalar

[73]Ad-a' me hüm min cü' in: "Onları açlıktan doyurdu" anlamında bir âyet

[74]Diremdâr: Zengin

[75]Müteekkil: Yiyici

[76]Behremend: Zevk alan, faydalanan

[77]Hoş âmedi: Hoş geldin

[78]Tefâhür ü tekebbür: Öğünme ve kibirlenme

[79]Ağûş: Kucak

[80]Vericek: Verince

[81]Kıyl ü kaal: Dedikodu

[82]Hozan: Sürülmüş tarla

[83]Alarga: Uzak, açık

[84]Nasrânî: Hıristiyan

[85]Hâzirûn: Hazır olanlar, orada bulunanlar

[86]Engoşt ber dehen olmak: Parmağı ağzında kalmak, parmak ısırarak

[87]Râviyân-ı ahbar: Haber rivâyet edenler

[88]Revzen: Pencere

[89]Zendûst: Hovarda

[90]Çehâr ebrû: Dört kaşlı (Güzel kaşlı ve bıyıklılar için)

[91]Zâhirde zâhide: Görünüşte dindar

[92]Teferrüc: Gezinti

[93]Min taht el yed: El altından

[94]Tavakkuf etmek: Durmak

[95]Duş: Omuz

[96]Mürg-i kebûter: Güvercinkuşu

[97]Ceng-i sıffîn: Hz. Ali ile Muaviye arasında cereyan eden Sıffin Savaşı

[98] Ferâmuş: Unutma

[99]İyd-ı Adhâ: Kurban Bayramı

[[100](#)] Dendân: Diş

[[101](#)]Gerdûne: Araba

[[102](#)]Dûd-ı siyeh: Siyah duman

[[103](#)]Erricâlü kavvâmûne alennisâ: Erkekler, kadınlar, üzerine koruyucudurlar (Nisa suresi âyet 34)

[[104](#)]Şâkird: Talebe

[[105](#)]Kurbümüzde: Yakınımızda Murâd-ı râbi: Dördüncü Murad

[[106](#)] Murâd-ı râbi: Dördüncü Murad.

[[107](#)]İzar: Belden aşağısını örten peştemâl

[[108](#)]Setridilmiş: Örtülmüş

[[109](#)]Ser-i kûy: Yambaş

[[110](#)]Pür taksir: Günahı çok

[[111](#)]Biriyâ-yı Evliyâ: Yalansız Evliyâ

[112]Teferrücte iken: Gezintide iken

[113]Fevvâre: Fıskiye

[114]Hayme: Çadır

[115]Cülûs yirleri: Oturma yerleri

[116]Tehi:Boş

[117]Kurbümdeki: Yanımdaki

[118]Dâmen bus ittürdü: Etek öptürdü

[119]Minba' d: Bundan sonra

[120]Geştü güzâr eyledi: Gezip dolaştı

[121]Sanem: Put (Güzeller için kullanılır)

[122]Ağâz eyledüler: Başladılar

[123]Lık: Lâkin

[124]Semender: Ateşle yaşadığı tasavvur edilen mitolojik bir hayvan

[125]Âteş-i suzân-ı âdâya: Düşmanın yakıcı ateşine

[126]Arâm iderken: Dinlenirken

[127]Bolaykim: Olaki

[128]Ser-i kûyuna: Yanıbaşına

[129]Şüru' eyledi: Başladı

[130]Kâş: Keşke

[131]Cihan tâb: Dünyayı aydınlatan

[132]Muahharan: Sonradan

[133]Mutavattın: Yerleşmiş

[134] Giysuları: Saçları

[135]Duşların: Omuzların

[136]Hâmuş eyledi: Susturdu

[137]Fi mâ ba' d: Bundan sonra

[138]Vehle-i ulâdo: Tik önce

[139]Dâmen keşân: Salınarak naz ile yürüme

[140]Sayfü şita: Yaz ve kış

[141]Dûd-ı ciğer: Ciğerin dumanı (ah çekme yerine)

[142]Şallak mallak: Açık saçık

[143]Arusi: Gelinlik

[144]Evliyâ-ı bîriyâ: Yalansız Evliya

[145]Hacer-ül Esved: Karataş

[146]Rûzigârında: Zamanında

[147]Hayme: Çadır

[148]Tehi: Boş

[149]Bozdoğan: Eski bir silâh, topuz

[150]Engürüsce: Macarca

[151]Portugalca: Portekizce

[152]Oryan: Yarı çıplak

[153]Ahz-ı meydân eyledi: Meydan aldı, meydana çıktı

[154]Hunriz: Kan dökücü

[155]Hadid: Vemir

[156]Peri Peyker: Peri yüzlü

[157]Gazanferlere: Arslanlara

[158]Engoşt ber dehen: Parmağı ağzında kalmak, hayret etmek

[159]Kapuya çıkma: Bir acemi oğlanın, yeniçeriliğe geçmesine "kapuya çıkma" denir

[160]Pâdişâh-i heft kişver: Yedi memleketin padişah

[161]Lerzân: Titreyen

[162]Sitârenin: Yıldızın

[163]Bustân-ı Cevânî: Gençlik Parkı

[164]Fevvâre: Fıskiye

[165]İnnallahe külli şeyyin kadir: Allah' ın her şeye gücü yeter

[166]Bahr-i sefid: Akdeniz

[167]Hezâr bâr: Bin defa

[168]Bî behre: Nasipsiz

[169]Şenâverlik: Yüzücülük

[170]Şemşir: Kılıç

[171]Telebbüs: Giyinme

[172]Başıbozuk: Sivil halk

[173]Esfeles sâfilin: Aşağının da aşağısı

[174]Hezâr bâr: Bin defa

[175]Vird-i zeban: Diline dolamak, devamlı onu söylemek

[176]Yehdilillâhi limen yeşa: "Allah dilediğini hidayete erdirir " anlamında âyet

[177] Derpiş: Öne sürmek

[178]Şirhor: Süt çocuğu

[179]Muganni vü muganniyeler: Erkek ve kadın şarkıcılar

[180]Merdum: Adamlar

[181]Sayebân: Gölgecik

[182]Kara zağlar: Kara kargalar

[183]Me' Külat' u meşrubât: Yiyecek ve içecekler

[184]Nim kice: Yarı gece

[185]Kavgâ-i bâküs der zahire: Zahire 'de boks kavgası

[186]İhtida: İslâm dinine girmek

[187]Mâfihâ: Öbür âlem

[188]Tuğyan: İsyân

[189]Şir-i Yezdan: Allahın aslanı

[190]Müsâbaka-i cinni lastik der tembelizyon: Televizyonda jimnastik yarışması

[191]Rekzidülüp: Dikilip

[192]Engoşt ber dehen: Parmak ağızda

[193]Mücellâ: Parlak

[194]Pingalden: Kümesten

[195]Be nâm: Ünlü, meşhur

[196]Tekebbür ü tefâhür: Kibirilenme ve öğünme

[197]Ser-i kûyümde: Baş ucumda

[198]Rüy-ı zemin: Yeryüzü

[199]Serâmediler: İleri gelenler

[200]Dâr' ün nedve: Mekke müşriklerinin toplandığı yer

[201]Ordu-yı Hümâyun: Mübarek ordu

[202] Derpiş eyledün: İleri sürdün

[203]Rûzigârında: Zamanında

[204]İnâyet-i şâhânesine: Yüksek yardımlarına

[205]Küfrân-ı ni' met: Ni' meti tepmek

[206]Dergâh-ı Selâtinpenâhıma: Sultanlığımın himâye kapısına

[207]Sınmak : Yenilmek

[208]Âzurde hâtır: Hatırınız kırılmasın

[209] Meşîyyet ve irâdatı: Arzu ve iradeleri

[210]Laenallâhu aleyhim ecmain: Allah onların cümlesine lanet etsin

[211]Pahıllık: Kıskançlık

[212]"Olgun ve mükemmel kimseleri noksan olanlar çekemez. Yarasa' nıngözü ışıktan rahatsız olur. "

[213]Temâşa-i belâ: Belâ seyri

[214]Son eyyamda: Son günlerde

[215]Zürefâ beyninde: Zarif ve kibârlar arasında

[216]Vird-i zebanı: Dillerine doladıkları

[217]İsti' ma: Duymak

[218]Dürr-i yekta: Yegâne inci

[219] Berî: Uzak

[220]Eşk-i gülgûn: Gül renkli göz yaşı

[221]İstikbal idüp: Yönetip

[222]Nümayân oldu: Göründü

[223] Telebbüs eylemiş: Giyinmiş

[224]Tenvir idüp: Aydınlatıp

[225]Nihân oldular: Görünmez oldular

[226]Minelbâb ilel mihrab: Baştan aşağı

[227]Min ba' d: Bundan sonra

[228]Minval-i sabık: Geçmişte olduğu gibi

[229]Tezyid eylemek : Arttırmak

[230]Mümasil: Benzer

[231]Kerihül manzar : Çirkin görünüşlü

[232]Miraren ve kiraren: Tekrar tekrar

[233]Benam: Ünlü

[234]Mâlâyani sözler: Boş sözler

[235]Karye: Köy

[236]Kurbünde: Yakınında

[237]Taşra çıktukta: Dışarı çıkınca

[238]Hadd-i te' dip eylemek: İbret olacak şekilde cezalandırmak

[239]Mâhî-i Tütünkeş: Tütün tiryakisi balık

[240]Ubûr etmek: Geçmek

[241]Lahm: Et

[242]Leb-i deryâ: Deniz kıyısı

[243]Tenâvül iderüz: Yeriz

[244]Rabbenâ enzü aleynâ mâide: Rabbımız bize (gökten sofraya) indir

[245]Tûlen: Uzunlukça uzunluk bakımından

[246]Arzen: Ence, en bakımından

[247]Endaht eylemek: Atmak

[248]Echel: En câhil

[249]Engoşt ber dehen: Parmağı ağzında kalmak, hayret etmek

[250]Zürâfâ-i zeman: Zamanın zârifleri

[251]Şarâb-ı nâb: Saf şarab

[252]Hempâ: Ayaktaş

[253]Tevlid: Doğma

[254]Digeç: Deyince

[255]Karavaş oğlan: Eskiden paşa konaklarında hizmet gören genç erkekler

[256]Gulâm: Köle, hizmetkâr

[257]Ayvaz: Yine eski konaklarda hizmet gören, bilhassa konağın lâmbalarını yakmakla ve onların bakımıyla ilgilenen kimse

[258]Şallak mallak: Açık saçık

[259] Tahmil eylemek: Taşımak

[260]Şem' a:Mum

[261]Pırtık: Parça

[262] Karımış: Kocamış

[263]Derûn-ı Sadr: Göğsün içi

[264]Bî kes ü bî ruh: Kimsesiz ve ruhsuz

[265]Behremend ü müstefid: Nasib alan, faydalanan

[266]Uğrunca: Gizlice

[267]Dâr-ı bekâ: Âhiret

[268]Deşt-i dilâ: Yokluk çölü

[269]Rehâ: Kurtuluş

[270]Ömr-i Sebükpay: Ayağına çabuk olan

[271]Hempâ: Ayaktaş, yoldaş

[272]Peyk-i ecel: Azrâil

[273]Cest ü kavi: Sıçrayan ve sağlam

[274]Çapik ü çalak: Çevik ve atak

[275]Bimarhâne: Hastane

[276]Suru eyledüm. Başladım Şenâverlik: Yüzücülük

[277] Şenaverlik: Yüzücülük

[278]Şifâyab olursun: Şifa bulursun

[279]Hakir ü pür taksir Evliyâ-yı bî riya: Hakir ve günahı çok, yalansız Evliyâ

[280]Dersaadet: İstanbul

[281]Zürefâdan: Zariflerden

[282]Ferâmuş ittiğümden: Unuttuğumdan

[283]Kurbümden: Yanımdan

[284]Hezâr bâr: Bin defa

[285]Kasem idüb: Yemin edip

[286]Ağâz eyledüm: Başladım

[287]Kühsâr: Dağ

[288]Gaar: Mağara

[289]Dûd-ı siyah: Siyah duman

[290] Telebbüs eylemiş: Giyinmiş

[291]Engoşt ber dehen: Parmağı ağzında katmak

[292]Bîbehre olurlar: Nasipsiz olurlar

[293] Nasranî: Hristiyan

[294]Zâni: Zinâ eden erkek

[295]Zâniye: Zinâ eden kadın

[296]Sefine-i Sefile: Fahişe gemisi

[297]Alâ mele' innâs: Açıkça herkesin gözü önünde

[298]Şallak mallak: Açık saçık

[299]Bahr-ı Sefid: Akdeniz

[300]Zıll-ı Sefid: Beyaz gölge

[301]Tavîl: Uzun

[302]Engoşt ber dehen: Parmakları ağızlarında kalır

[303]Mâlâya' ni sözler: Boş sözler

[304]Ribâ: Fâiz

[305]İbâdullah: Allah' ın kullan

[306]İnkiyâd iduben: Boyun eğerek

[307]Mebnidür: Kurulmuş, binâ edilmiştir

[308]Tebeddül itsün: Değişsin

[309]Cebîn ü zebûn: Korkak ve âciz

[310]Müheyya: Hazır

[311] Tekvîr sûresinin son âyeti.

[312]Âsitâne: İstanbul

[313]Marac-el Bahreyn: Kur' an-ı Kerimde geçen ve iki denizin birbirine karıştığı yer demek olan, bazı tefsircilere göre Karadeniz ile Marmara' nın birbirine karıştığı yer.

[314]Cilvegâh: Gezinti yeri

[315]İstimdâd: Yardım isteme

[316]Asel nemi hored: Bal yemez ifâdesinin Farsçası

[317]Lihye: Sakal

[318]İnnallâhe alâ külli şey' in kadir: Allah her şeye kâdirdir.

[319] Berdü şita: Soğuk ve kış.

[320]Emvac: Dalgalar

[321]Veyl: Yazıklar olsun

[322]Pişine: Önüne

[323]Barata: Eski deniz askerlerinin giydiği bir çeşit başlıktır.

[324]Makdem: Bir çeşit eski elbisedir.

[325]Fermene: Bir çeşit eski elbisedir.

[326]Tehî: Boş

[327]Sizin tek: Sizin gibi

[328]Baştarde: Savaş gemileri

[329]Müncemid nazarlarla: Donmuş nazarlarla.

[330]Dâ menine: Eteğine

[331]Lâl ü ebkem: Konuşamayan, ahraz, nutku tutulmuş

[332]şekvâm: şikâyetim

[333] Mâni ün nükuş: Eskiden duvarlara yazılan yazıları silmekle görevli kimse.

[334]Tüfenk endaz: Tüfek atan, kullanan.

[335]Hezâr bâr: Bin defa.

[336]Îtizal eyledüm: Ayrıldım

[337]Sadaka-i fahire: Övünç sadakası

[338]Rûy-ı zemin: Yer yüzü

[339]Kangı: Hangi

[340]Rûzigârında: Zamanında

[341] Nasrânî: Hristiyan

[342]Ayş ü işret: Yeme içme âlemi

[343]Seyrangâh: Gezinti yeri

[344]Pak ü müzeyyen: Temiz ve süslü

[345]Mestur: Örtülü

[346]Şallak mallak: Açık saçık

[347]Tekebbür iderler: Kibirlenirler

[348]Pür taksir: Günâhı çok

[349]Bîriya Evliyâ: Yalansız evliyâ

[350]Tefahur: Öğünme

[351]Küşâd ediyoruz: Açıyoruz

[352]Dendanların: Dişlerini

[353]An-ı vâhidde: Bir anda

[354]Puş itmek: Giymek

[355]Muhtasaran: Kısaca

[356]Şehri Engürü: Ankara şehri

[357]Mürûr ider: Geçer

[358]Kurbüne: Yanına

[359]Muannid: İnatçı

[360]Taaccüb idüp: Şaşırıp

[361]Evliyâ-yı bîriya: Yalansız Evliyâ

[362]Hezar: Bin

[363]Telebbüs eylemek: Giyinmek

[364]Sineye elif çektiren: Aşırı sevgiden veya aşktan dolayı göğse döğme ile elif harfi yazmak. Eski bir âdettir. Elif' ten maksat eski yazıdaki (AH) ifâdesinin ilk harfi olması

[365]Hûr-ı ıyn: Gözlerinin ağı ak, karası kara cennet hurisi

[366]Berûse: Bursa

[367]Tig-i bürran: Keskin kılıç

[368]Lenger-endaz: Demir atmış

[369]Fevc fevc: Akın akın

[370]Hâne ber-duş: Evi omzunda

[371]Şeb-i deycûrda: Karanlık gecede

[372]Meh-i garra: Parlak ay

[373]Ümmü' l Hinzır: Domuz anası

[374]Hay huy ü gulgule: Bağırip çağırma

[375]Vakf ü ârâm: Durup dinlenme

[376]Tazakkum eyleyip: Zıkkımlanıp

[377]Lahm-ı adem: Adam eti

[378]Cümle dendanı nümayan olup: Bütün dişleri görünüp

[379]Tâbân olan: Parlayan

[380]Ubur ideceğim: Gececeğim

[381]Eğer hâhi selâmet der kenar est: Eğer selâmet istersen kenardadır

[382]İhtilât eyledüm: Karıştım

[383]Vâzihen: Açıkça

[384]Teeddüb idüb: Utanıp

[385]Pişdâr: Önde gidip yol gösteren

[386]Vehle-i ulâda: İlk önce

[387]Bezmgâh: Eğlence yeri

[388]Zâirleri: Ziyaretçileri

[389]Tenâvül eylesün: Yesin

[390]Turrelerinde: Zülüflerinde

[391]Mürg-i dil: Gönül kuşu

[392]Rahneler: Yaralar

[393]Nevruz: Yeni yıl

[394]Vakti şâmda: Akşam vaktinde

[395]Uşşak:Âşıklar

[396]Zebanzeddür: Söylenir, tâbir edilir

[397]Eki ü şürb: Yeme ve içme

[398]Eşcâr-ı çam: Çam ağaçları

[399]Müskirat: Sarhoşluk veren şeyler

[400] Seyl veş: Sel gibi

[401]Pûş idüb: Giyinip

[402]Musırr oldu: Israr etti, diretti

[403]Mercûdur ki: Rica edilmiştir ki

[404]Mesrur: Sevinçli

[405]Bir tâife-i Sefile Beyânundadır: Bir aşağılık tâifeyi anlatır

[406]Kütüb-i tevârih: Tarih kitapları

[407]Rûzigârında: Zamanında

[408]Cebel: Dağ

[409]Zu' munla: Zannınca

[410]Esnam: Putlar

[[411](#)]Allah onların tamamına lânet etsin

[[412](#)]Cirmine: Cüssesine

[[413](#)]Zâniye: Zina eden kadın